

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto**  
**Baudžiamosios justicijos katedra**

Neringos Skipskytės  
Baudžiamosios justicijos studijų šakos  
V kurso studentės

**Magistro darbas**

**Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo atirbojimas**  
**Distinguishing between misappropriation of property and squandering**  
**of property**

Vadovas: asist. dr. Gerardas Višinskis

Vilnius  
2026

## ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe, remiantis mokslinė literatūra, norminiais aktais ir teismų praktika, analizuojamos turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratos bei šių nusikalstamų veikų sudėčių požymiai. Darbe siekiama atskleisti esminius kriterijus, leidžiančius atriboti šias nusikalstamas veikas tarpusavyje bei tinkamai kvalifikuoti jas pagal baudžiamąjį įstatymą, taip pat nustatyti ribas tarp skirtingų teisinės atsakomybės rūšių. Analizuojama, kokiais atvejais neteisėti veiksmai su svetimu turtu peržengia civilinių ar darbo santykių ribas ir tampa baudžiamąja atsakomybe, o kada taikomos civilinės ar administracinės teisinės priemonės.

**Pagrindiniai žodžiai:** turtas, turtinė teisė, turto pasisavinimas, turto iššvaistymas, atėmimas.

This master's thesis, based on academic literature, normative legal acts, and case law, analyses the concepts of misappropriation of property and squandering of property, as well as the constituent elements of these criminal offences. The aim of the thesis is to distinguish between misappropriation of property and squandering of property by identifying the essential criteria that allow these offences to be differentiated and properly classified under criminal law, as well as determining the boundaries between distinct types of legal liability. The thesis examines in which cases unlawful acts involving another person's property go beyond the scope of civil law and give rise to criminal liability, and when civil or administrative legal measures are applied.

**Key words:** property, property right, misappropriation of property, squandering of property, distinction.

## TURINYS

|                                                                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| IŽANGA .....                                                                                                     | 2  |
| 1. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO SAMPRATA .....                                                        | 6  |
| 1.1. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratos kaita nuo Lietuvos<br>nepriklausomybės atkūrimo .....     | 6  |
| 1.2. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo reglamentavimas užsienio valstybėse.....                            | 14 |
| 2. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO SUDĖČIŲ ANALIZĖ,<br>PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI .....                      | 18 |
| 2.1. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektas.....                                                       | 18 |
| 2.2. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektyvioji pusė .....                                             | 28 |
| 2.3. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo subjektas .....                                                     | 36 |
| 2.4. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo subjektyvioji pusė .....                                            | 45 |
| 3. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO ATRIBOJIMAS NUO<br>ADMINISTRACINĖS IR CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS .....     | 54 |
| 3.1. Baudžiamosios ir civilinės atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą<br>atribojimas.....       | 54 |
| 3.2. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto<br>iššvaistymą atribojimas..... | 57 |
| IŠVADOS .....                                                                                                    | 64 |
| ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....                                                                                            | 66 |
| SANTRAUKA .....                                                                                                  | 75 |
| SUMMARY .....                                                                                                    | 76 |

**Temos aktualumas.** Nuosavybės, turtinių teisių ir interesų apsauga yra viena iš esminių demokratinės valstybės vertybių<sup>1</sup>. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinta, kad nuosavybė neliečiama, o nuosavybės teises saugo įstatymai<sup>2</sup>. Šia konstitucine nuostata pagrindžiama valstybės pareiga užtikrinti veiksmingą, įstatymais pagrįstą nuosavybės ir turtinių teisių apsaugą nuo neteisėto kėsینimosi. Viena iš apsaugos formų yra baudžiamoji teisė, kuri, remiantis *ultima ratio* principu, taikoma tais atvejais, kai nuosavybės teisės pažeidimai yra pavojingi visuomenei ir nusistovėjusiai tvarkai, o kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis neįmanoma veiksmingai apginti pažeidžiamų teisinių gėrių<sup>3</sup>.

Įstatymų leidėjas nuosavybę, kaip baudžiamosios teisės ginamą vertybę, laiko vienu iš pagrindinių teisinės apsaugos objektų, užtikrinančių asmens teisę į jam priklausančius materialiuosius gėrius, turtines teises ir turtinius interesus. Tai patvirtina ir BK sistemiškumas – nusikalstamos veikos nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams yra išskirtos į savarankišką Specialiosios dalies skyrių, kuriame kriminalizuojami tipiniai pavojingiausi neteisėti kėsینimaisi į nuosavybės neliečiamumą<sup>4</sup>. Tarp turtinių veikų išskirtini turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas. Šios veikos pasižymi tuo, kad padaromos pasitikėjimo santykių pagrindu, kai turtas ar turtinė teisė yra patikėti ar esantys kaltininko žinioje. Tokiais atvejais pažeidžiami ne tik savininko turtiniai interesai, bet ir pasitikėjimo santykiai, kurie yra svarbūs civilinei apyvartai bei ekonominių santykių stabilumui ir kurių apsauga kyla iš Konstitucijos 46 straipsnio<sup>5</sup>.

Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikos savo prigimtimi yra panašios, nes abiem atvejais kėsinamasi į svetimą turtą ar turtines teises, kurios kaltininkui patikėtos ar yra žinioje. Tačiau šių veikų sudėtys turi ir esminių skirtumų, todėl jų atbėjimas praktikoje turi didelę reikšmę tinkamam padarytos veikos kvalifikavimui bei atsakomybės taikymui. Tinkamas nusikalstamos veikos kvalifikavimas yra viena svarbiausių teisėtumo ir teisingumo įgyvendinimo garantijų, nes nuo to priklauso baudžiamosios atsakomybės taikymas.

Temos aktualumą atskleidžia ir statistiniai duomenys. Pastarųjų metų statistika

<sup>1</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. birželio 7 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 133–6792.

<sup>2</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. *Valstybės žinios*, 1992, 33–1014.

<sup>3</sup> FEDOSIUK, Oleg (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715–738, p. 717.

<sup>4</sup> Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

<sup>5</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 126–4816.

patvirtina, kad turto pasisavinimo atvejų skaičius 2025 metais, palyginus su 2024 metais, išaugo apie 44,2 % (nuo 269 iki 388 atvejų). Tuo tarpu turto iššvaistymo atvejų skaičius išlieka santykinai nedidelis ir stabilus (71–75 atvejai). Be to, statistika atskleidžia ir tam tikrus procesinius ypatumus – tiek turto pasisavinimo, tiek turto iššvaistymo bylos praktikoje dažniau baigiamos ikiteisminio tyrimo nutraukimu, o ne bylos perdavimu teismui nagrinėti<sup>6</sup>. Tai leidžia manyti, kad šių veikų aplinkybių nustatymas, įrodinėjimas ir teisinis kvalifikavimas kelia tam tikrų praktinių sunkumų.

Atsižvelgiant į tai, turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo atribojimo problematika aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu lygmeniu. Siekiant užtikrinti vienodą ir tikslų baudžiamosios teisės taikymą, būtina atskirti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo nusikalstamas veikas, tinkamai atskleisti jų teorinius aspektus, išsamiai išanalizuoti nusikalstamų veikų sudėtis bei identifikuoti kylančias problemas, atribojant šias skirtingas veikas tiek tarpusavyje, tiek nuo administracinės bei civilinės atsakomybės, taip užtikrinant baudžiamosios atsakomybės kaip *ultima ratio* principo įgyvendinimą.

**Darbo tikslas.** Pagrindinis magistro darbo tikslas yra išanalizuoti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų pagrindines sudėtis, nustatyti jų atribojimo kriterijus tarpusavyje bei nuo administracinės ir civilinės atsakomybių.

**Darbo uždaviniai.** Numatytam tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

- 1) Atskleisti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratas.
- 2) Atskleisti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo pagrindinių sudėčių požymius.
- 3) Atriboti turto pasisavinimą nuo turto iššvaistymo.
- 4) Atskleisti ribas tarp baudžiamosios, civilinės bei administracinės atsakomybės už turto pasisavinimą bei turto iššvaistymą.

**Tyrimo objektas.** Šio magistro darbo tyrimo objektas – turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo atribojimas, remiantis Lietuvos norminiais aktais bei teismų praktika.

**Metodai.** Rengiant magistro darbą pasiremta lingvistiniu, sisteminiu, istoriniu, lyginamuoju ir apibendrinamuoju metodais:

- 1) Lingvistiniu metodu naudotasi atskleidžiant sąvokas, jas aiškinantis, nustatant žodžių reikšmes, taip pat analizuojant teisės normas.
- 2) Sisteminis metodas naudotas analizuojant nusikalstamas veikas turtinių

---

<sup>6</sup> Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Nusikalstamumo duomenų rinkiniai* [interaktyvus]. <https://www.ird.lt/lt/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-atviri-duomenys-paslaugos/nusikalstamumo-duomeni-rinkiniai/family.NU?DT%5B%5D=2025-12&DT%5B%5D=2024-12&DT%5B%5D=2023-12&DT%5B%5D=2022-12&DT%5B%5D=2021-12&DT%5B%5D=2020-12&SAV%5B%5D=LR&BK%5B%5D=BK183&BK%5B%5D=BK183-2D&BK%5B%5D=BK183-3D&BK%5B%5D=BK184&BK%5B%5D=BK184-2D&BK%5B%5D=BK184-3D&cols=DT>.

nusikalstamų veikų sistemoje bei aiškinant santykį su kitomis atsakomybėmis.

3) Istoriniu metodu apžvelgta turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratos raida.

4) Lyginamuoju metodu naudotasi analizuojant skirtingų valstybių reguliavimą turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo aspektu bei apžvelgiant nacionalinių teisės normų skirtumus.

5) Apibendrinamuoju metodu naudotasi apibendrinant analizuotą medžiagą bei formuluojant išvadas.

**Darbo originalumas.** Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo klausimai Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje buvo nagrinėti tiek atskiruose moksliniuose straipsniuose, tiek kai kuriuose magistro darbuose. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas išsamiai nagrinėjo D. Bukelienė: 2004 m. parašė straipsnius apie turto pasisavinimo subjektą ir subjektyviųjų požymių nustatymo problematiką, 2005 m. disertaciją baudžiamosios atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą tema, 2008 m. monografijoje išsamiai analizavo šių veikų sudėtis. Tačiau jos darbo tikslas buvo atskleisti, kokie yra baudžiamosios atsakomybės pagrindai, kuo šios dvi nusikalstamos veikos skiriasi nuo kitų panašių veikų, tačiau nesigilinama į jų tarpusavio atribojimą. Taip pat dėl kai kurių aspektų savo įžvalgas yra pateikę O. Fedosiuk bei R. Drakšas. Paskutiniai rasti darbai šia tema – 2015 m. L. Kurasovos ir U. Packevičiūtės magistro darbai, kuriuose buvo gilinamasi į turto pasisavinimo ir iššvaistymo sudėčių panašumus ir skirtumus. Be to, turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikos analizuotos 2015 m. kovo 19 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalgoje, kurios tikslas buvo apžvelgti šių veikų inkriminavimo klausimus po 2003 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) įsigaliojimo. Apžvalgoje pateikta rekomendacijų dėl turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sudėčių požymių turinio, santykio su kitomis nusikalstamomis veikomis, baudžiamosios ir civilinės atsakomybės atribojimo, taip pat kvalifikavimo klausimais. Vis dėlto apžvalgoje nebuvo nagrinėjami šių veikų tarpusavio atribojimo kriterijai. Atsižvelgiant į pastaraisiais metais įvykusius BK pakeitimus ir paskutinio dešimtmečio teismų praktikos raidą, nėra nustatyti kriterijai, leidžiantys aiškiai atriboti turto pasisavinimą nuo turto iššvaistymo, taip pat ribos tarp baudžiamosios, civilinės bei administracinės atsakomybės. Todėl ši tema išlieka aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, siekiant užtikrinti vienodesnę teisės normų aiškinimą ir taikymą.

**Svarbiausi šaltiniai.** Rengiant šį darbą aktualiausi šaltiniai – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Turto pasisavinimo ir iššvaistymo sampratos atskleidžiamos remiantis Bukelienės D. moksliniu darbu

„Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą“, Bieliūno E. ir kt. „Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaru“, Apanavičiaus M. ir kt. vadovėliu „Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis.“ bei Apanavičiaus M. „Nusikaltimai socialistinei nuosavybei“. Taip pat Drakšienės A. ir Stauskienės E. mokslinė knyga „Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose“, Vokietijos, Prancūzijos, Rusijos baudžiamaisiais kodeksais bei Anglijos 1968 m. Vagystės įstatymu. Sudėčių požymių sampratos atskleidžiamos remiantis Švedo G. ir kt. vadovėliu „Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, 1 knyga“, Prapiesčio J. ir Prapiesčio D. straipsniu „Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje“. Turto pasisavinimo ir iššvaistymo objektą ir dalyką, jiems būdingus bruožus atskleidžia Gutauskio A. ir kt. vadovėlis „Baudžiamoji teisė“, Milinio A. ir kt. vadovėlis „Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Pirmoji knyga“, Fedosiuk O. straipsnis „Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose“. Veikų subjektas nagrinėjamas remiantis Bukelienės D. straipsniu „Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika“. Atskleidžiant turto pasisavinimo ir iššvaistymo veikų padarymą juridinio asmens kaip nusikalstamos veikos subjekto, nagrinėjamas Zajančkauskienės J. straipsnis „Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų“. Objektyvioji veikų pusė atskleidžiama remiantis Fedosiuk O. straipsniu „Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata“ bei Abramavičiaus A. ir kt. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas“. Siekiant atskirti baudžiamąją ir civilinę atsakomybes, remtasi kasacinio teismo praktika bei Prankos D. daktaro disertacija, tema „Nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo koncepcija Lietuvos baudžiamojoje teisėje“. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybių skirtumai atskleidžiami vadovaujantis aktualia teismų praktika, Šedbaro S. vadovėliu „Administracinė atsakomybė“, Markevičiūtės M. daktaro disertacija „Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje“ bei Čaplinsko A. ir kt. straipsniu „Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo teorinės problemos“.

# 1. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO SAMPRATA

## 1.1 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratos kaita nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo

Svetimo turto pasisavinimo ir iššvaistymo problema aktuali visais laikais, tačiau šių veikų samprata ir požymiai keitėsi priklausomai nuo besivystančių teisinių ir politinių pokyčių valstybėje. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikos galutinai suformuotos nuo 2003 m. galiojančiame BK, perėjus iš sovietinio režimo į demokratinį teisinį modelį.

Šių dienų formuluotėms įtakos turėjo nuo seniausių laikų formuojami įstatymai nuosavybei ginti. Pavyzdžiui, senoji germanų teisė formavo du svetimo turto pasisavinimo būdus: perduoto (įtikėto) daikto pasisavinimas ir rasto ar kitokiu teisėtu būdu gauto daikto pasisavinimas. Perduoto daikto pasisavinimas buvo laikomas viena iš vagystės formų, o radybų ar kitokiu teisėtu būdu gauto daikto pasisavinimas – savarankiška nusikalstama veika<sup>7</sup>. Nors laikui bėgant šių veikų sampratos ir sudėtys keitėsi, o pasisavinimas buvo atskirtas nuo kitų veikų sudėčių, tokių kaip vagystė ar sukčiavimas, germanų teisėje suformuota pasisavinimo kaip savarankiškos nusikalstamos veikos samprata turėjo įtakos ir vėliau kurtiems įstatymams. XVIII amžiuje Vokietijoje suformuluota turto pasisavinimo samprata, suprantama kaip svetimo kilnojamojo daikto pasisavinimas, kurį kaltininkas jau anksčiau valdė<sup>8</sup>. Atkreiptinas dėmesys, kad ši samprata ne tik formavo daugumos šalių dabartinę turto pasisavinimo sampratą, bet ir išliko iš esmės tokia pati dabartiniame Vokietijos baudžiamajame kodekse.

Žvelgiant istoriniu aspektu, be germanų teisės Lietuvos baudžiamiesiems įstatymams didelę reikšmę turėjo Lietuvos teritorijoje galioję Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos leisti įstatymai. Lietuvai tapus laisva, įstatymų leidėjai, rengdami Lietuvos Respublikos įstatymus, kaip pagrindą ėmė iki tol priimtus ir galiojusius Lietuvos teritorijoje teisės aktus. Okupuotoje Lietuvoje nuo 1961 metų galiojo Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – 1961 m. BK)<sup>9</sup>. Jis galiojo su tam tikrais pakeitimais, pritaikant Lietuvos teisei, ir šiai susigrąžinus nepriklausomybę iki pat naujojo baudžiamojo kodekso įsigaliojimo 2003 m.

Nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iki 1994 m. galioję BK nuostatai, perimti iš

---

<sup>7</sup> DRAKŠIENĖ, Anna ir STAUSKIENĖ, Egidija (1998). *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 63.

<sup>8</sup> *ibidem*

<sup>9</sup> Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1961 m. sausio 1 d. įstatymas „Dėl Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“. *Vyriausybės žinios*, 1961, 18–147.

1961 m. BK, buvo orientuoti į socialistinės nuosavybės apsaugą, o asmeninės nuosavybės teisėms skiriama mažiau dėmesio dėl vyraujančios sovietinės ideologijos<sup>10</sup>. Tai atspindėjo 1961 m. BK struktūroje – visas antrojo skyriaus skirsnis buvo skirtas išimtinai nusikaltimams valstybei ar visuomeninei nuosavybei. Toks įstatymo leidėjo sprendimas rodo, kad visuomeninio socialistinio turto apsauga buvo suvokiama kaip savarankiška ir reikšminga baudžiamosios teisės sritis.

Sovietinėje baudžiamosios teisės doktrinoje buvo plėtojama vieninga turto grobimo samprata, išskiriant atskiras grobimo formas, tarp kurių buvo ir turto pasisavinimas bei išėikvojimas<sup>11</sup>. Grobimas buvo suprantamas kaip tyčinis neteisėtas turto paėmimas ir jo pasisavinimas<sup>12</sup>. Todėl galima daryti išvadą, kad tiek turto pasisavinimo ar išėikvojimo, tiek kitų grobimu padaromų veikų neatsargi kaltės forma tuomet nebuvo pripažįstama.

1961 m. BK 94 straipsnyje numatyta atsakomybė už tris savarankiškus socialistinio turto grobimo būdus: grobimą pasisavinimo būdu, išėikvojimo būdu ir piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi. Visus šiuos grobimo būdus siejo tai, kad kaltininkui suteikiami ypatingi įgaliojimai grobiamo turto atžvilgiu, kylantys iš pareiginių, sutartinių santykių ar socialistinės organizacijos pavedimo. Patikėtu buvo laikomas tik toks turtas, kurio perdavimas buvo įformintas dokumentais ir kuris buvo priimtas pagal jo kiekį ir svorį<sup>13</sup>. Veikos dalyku laikytos materialinės vertybės, kurių pagrobimu buvo padaroma žala valstybei ar visuomenei. Tai – pinigai, vertybiniai popieriai, drabužiai ir kiti kilnojamieji daiktai<sup>14</sup>.

Pasisavinimas buvo suprantamas kaip neteisėtas, neatlygintinis patikėto turto paėmimas ir pavertimas savo nuosavybe, turint tikslą jį užvaldyti visam laikui. Jei asmuo paimdavo turtą ketindamas jį grąžinti savininkui ar atlyginti jo vertę, tokie veiksmai nebuvo laikomi pasisavinimu<sup>15</sup>. Šiai veikai būdinga tai, kad kaltininkas neišimdavo vertybių iš svetimo valdymo, o tik pasilikdavo jam įtikėtas vertybes, negrąžindamas turto,

---

<sup>10</sup> Buvo laikomasi požiūrio, kad privati nuosavybė yra blogis ir skatina nelygybę, o socialistinė nuosavybė laikyta valstybės ekonominės galios ir tarybinės liaudies materialinės gerovės pagrindu, todėl pripažinta aukščiausia ir labiausiai saugotina nuosavybės forma (APANAVIČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 58).

<sup>11</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius, Eugrimas, p. 28.

<sup>12</sup> APANAVIČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 62.

<sup>13</sup> BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 178.

<sup>14</sup> APANAVIČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 63.

<sup>15</sup> BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 178.

kuris priklausė valstybinei ar visuomeninei organizacijai, nustatyta laiku<sup>16</sup>.

Išeikvojimas buvo laikomas savanaudiškais tikslais kaltininkui patikėto ar buvusio žinioje socialistinio turto iššvaistymas suvartojimo, pardavimo, dovanojimo ar perdavimo tretiesiems asmenims būdais<sup>17</sup>. Išeikvojimas buvo panašus į pasisavinimą tuo, kad visada pirma ėjo turto pasisavinimas, o po to – jo išeikvojimas. Kaltininkas, norėdamas užvaldyti turtą ir elgtis su juo kaip su savu, iš pradžių tą turtą turėjo pasisavinti. Tokiu būdu, turto išeikvojimas buvo tarytum antrasis etapas, realizuojant nusikalstamą sumanymą – pasisavinimą<sup>18</sup>. Skirtingai nuo pasisavinimo, išeikvojimo atveju kaltininkas galėjo išeikvoti ne tik jam patikėtą, bet ir jo žinioje buvusį turtą. Šiuo atveju išeikvojimas ryškiau skyrėsi nuo pasisavinimo, nes kaltininkas pats nepaimdavo vertybių, o tai buvo būtinas pasisavinimo požymis<sup>19</sup>.

Trečioji grobimo forma – valstybinio ar visuomeninio turto grobimas piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi – pasižymėjo tuo, kad kaltininkas, pasinaudodamas savo tarnybine padėtimi, neteisėtai, neatlygintinai, savanaudiškais tikslais paversdavo socialistinį turtą savo ar kitų asmenų nuosavybe<sup>20</sup>. Skirtingai nuo grobimo pasisavinimo ar iššvaistymo būdu, šiai nusikaltimo sudėčiai buvo būdinga tai, kad turtas nebuvo tiesiogiai įtikėtas kaltininkui ir dėl to kaltininkas nebuvo materialiai atsakingas už pagrobtojo turtą<sup>21</sup>. Vadinasi, šio nusikaltimo pavojingumas buvo siejamas ne su patikėjimo faktu, o su tarnybinės padėties panaudojimu savanaudiškais tikslais.

Visoms šioms veikoms būdinga tiesioginė tyčia, turint savanaudišką tikslą visam laikui pasisavinti turtą<sup>22</sup>. Neatsargi kaltės forma ar laikinas pasinaudojimas turtu nebuvo pripažįstami grobimu<sup>23</sup>. Nusikaltimas buvo laikomas baigtu skirtingais momentais: pasisavinimo atveju nuo socialistinio turto užvaldymo ir galėjimo naudotis savo nuožiūra, išeikvojimo – nuo turto suvartojimo, pardavimo, padovanojimo, perdavimo kitiems asmenims momento, o grobimo piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi – nuo turto užvaldymo ar perdavimo kitiems asmenims momento. Be to, bendrininkavimui užtekdavo

---

<sup>16</sup> APANAČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 79.

<sup>17</sup> BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 178–179.

<sup>18</sup> APANAČIUS, Martynas (1970). *Nusikaltimai socialistinei nuosavybei*, Vilnius: Vaizdas, p. 45.

<sup>19</sup> BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 178–179.

<sup>20</sup> *ibidem*, p. 179.

<sup>21</sup> APANAČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 79.

<sup>22</sup> APANAČIUS, Martynas (1970). *Nusikaltimai socialistinei nuosavybei*, Vilnius: Vaizdas, p. 47.

<sup>23</sup> APANAČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 80.

kad bent vienas kaltinamasis turėtų specialius požymius, jei buvo išankstinis susitarimas<sup>24</sup>.

Taigi, 1961 m. BK 94 straipsnyje įtvirtintas turto pasisavinimo ir išėikvojimo reglamentavimas atspindėjo sovietinės baudžiamosios teisės siekį diferencijuoti socialistinio turto grobimo formas pagal neteisėto disponavimo pobūdį, o ne vien patikėjimo faktą. Šių veikų atiriojimas praktikoje buvo sudėtingas, tačiau be kaltininko siekiamo tikslo, buvo ir daugiau skirtingų sudėties požymių: turto pasisavinimo būtinasis požymis buvo svetimo turtas paėmimas ir pavertimas savu, o išėikvojimo atveju – nebūtinai, nes turtas galėjo būti ne tik patikėtas, bet ir esantis kaltininko žinioje, o tokiu būdu turtas nebuvo paimamas, įgyvendinant sumanyą.

Be 1961 m. BK 94 straipsnyje numatytų kvalifikuotų sudėčių, tokių kaip padaryta pakartotinai, padaryta iš anksto susitarusių asmenų grupės ar stambiu mastu, 1961 m. BK 95 straipsnis numato atskirą nusikalstamą veiką su griežtesnėmis bausmėmis, už kurią buvo traukiamas asmuo baudžiamojon atsakomybėn už valstybinio ar visuomeninio turto grobimą itin stambiu mastu, nepriklausomai nuo grobimo būdo. Į šį veikų ratą pateko ir 1961 m. BK 94 straipsnyje numatyti turto pasisavinimas ir turto išėikvojimas. Tai pavojingesnis nusikaltimas, palyginus jį su 1961 m. BK 94 straipsnyje numatytomis veikomis. Itin stambus mastas – vertinamasis kriterijus, kuris buvo atskleidžiamas teismų praktikoje, pagal kurią buvo rekomenduojama laikyti grobimą itin stambiu mastu, kai pagrobta daugiau kaip 10 tūkstančių rublių vertės turto. Tačiau tai nebuvo imperatyvas ir itin stambus mastas galėjo būti pripažįstamas ir mažesnės sumos turto vertei, vertinant pagrobto turto apimtį, svorį, kiekį ir kitas aplinkybes<sup>25</sup>.

1961 m. BK 98 straipsnis numatė atsakomybę už smulkaus valstybinio ar visuomeninio turto grobimą pasisavinimo ar išėikvojimo būdu. Smulkusis grobimas buvo laikomas tais atvejais, kai pagrobtas turtas neviršijo 50 rublių vertės, imant pagrobto turto vertę valstybinėmis mažmeninėmis kainomis ir taip pat atsižvelgiant į turto kiekį, svorį ir kitas svarbias aplinkybes<sup>26</sup>.

Nepaisant didelio dėmesio socialistinės nuosavybės apsaugai, 1961 m. BK antrojo skyriaus penktasis skirsnis numatytas išimtinai asmeninei piliečių nuosavybės apsaugai. Šis skirsnis susideda iš dešimties straipsnių, apimančių įvairius asmeninės nuosavybės pažeidimo būdus, tarp kurių ir turto pasisavinimas bei turto išėikvojimas.

---

<sup>24</sup> BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 180.

<sup>25</sup> APANAVIČIUS, Martynas (1970). *Nusikaltimai socialistinei nuosavybei*, Vilnius: Vaizdas, p. 49-50.

<sup>26</sup> *ibidem*, p. 51.

1961 m. BK 149 straipsnis numatė globėjo atsakomybę už neteisėtą patikėto globotinio turto pasisavinimą užvaldant jį dėl savanaudiškų paskatų. Globėjo, rūpintojo pasisavinimas jam įtikėto globotinio turto buvo laikomas tada, kai globėjas, rūpintojas suvartojo savo reikalams turtą, kurį, sąžiningai elgdamasis, turėjo naudoti globotinio interesais. Turtas suprantamas kaip materialūs, turintys vertę daiktai, pinigų sumos, kurios priklauso globotiniui, tokios kaip pensija, pašalpa ir kitos įplaukos, skirtos globotiniui išlaikyti<sup>27</sup>. Šį nusikaltimą galėjo atlikti specialus subjektas – įstatymo nustatyta tvarka paskirtas globėjas arba rūpintojas, ir tik tiesiogine tyčia<sup>28</sup>. Ši veika panaši į 1961 m. BK 152 straipsnyje numatytą patikėto asmeninio piliečių turto pasisavinimą. Skirtumas tik tas, kad šiuo atveju turtas buvo patikėtas ne bet kam, o įstatymo tvarka paskirtam globėjui ar rūpintojui, o turtas buvo ne bet kurio piliečio, o asmens, kuriam paskirta globa arba rūpyba.

1961 m. BK įtvirtintas 152 straipsnis, numatantis atsakomybę už pasisavinimą ar išėikvojimą asmeninio piliečių turto, patikėto tam tikram tikslui, padarius žymią žalą nukentėjusiajam<sup>29</sup>. Šiame straipsnyje nurodyti pasisavinimas ir išėikvojimas nebuvo laikomi kaip atskiros savarankiškos veikos, tai buvo vienas nusikaltimas, nurodytas dvejomis galimomis formomis<sup>30</sup>.

Tiek turto pasisavinimo, tiek turto išėikvojimo sampratos buvo suprantamos taip pat kaip ir 1961 m. BK 94 straipsnyje numatytos grobimo formos<sup>31</sup>. Šių veikų dalyku buvo laikomi materialūs daiktai, priklausę nukentėjusiajam. Išėikvojimas buvo vertinamas kaip labiau išbaigta turto pavertimo savo naudai forma, nes priešingai nei pasisavinimo atveju, kai kaltininkas tik pasilaikydavo turtą, turint tikslą tuo turtu pasinaudoti, išėikvojimo atveju jis turtą faktiškai jau buvo pats sunaudojęs arba atidavęs kitiems, ar dar kitaip su juo pasielgęs<sup>32</sup>.

Būtinaisiais šios nusikalstamos veikos požymiais laikytini turto patikėjimas tam tikram tikslui ir padaryta žymi žala nukentėjusiajam, todėl ši sudėtis priskirtina

---

<sup>27</sup> APANAČIUS, Martynas (1978). *Nusikalstamas asmeninio piliečių turto gavimas, sunaikinimas, sužalojimas*, Vilnius: V. Kapsuko universiteto rotoprintas, p. 64.

<sup>28</sup> APANAČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 164.

<sup>29</sup> Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. 1961 m. sausio 1 d. *Vyriausybės žinios*, 1961, 18–147.

<sup>30</sup> APANAČIUS, Martynas, KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis, p. 169.

<sup>31</sup> Pasisavinimo atveju kaltininkas tyčia, savanaudiškais sumetimais pasilaiko jam patikėtą svetimą turtą, kai turi pareigą grąžinti jį savininkui, o išėikvojimas – patikėto turto iššvaistymas, jį suvartojant, atiduodant kitam, pralošiant, išmainant ar kitaip neteisėtai disponuojant (APANAČIUS, Martynas (1978). *Nusikalstamas asmeninio piliečių turto gavimas, sunaikinimas, sužalojimas*, Vilnius: V. Kapsuko universiteto rotoprintas, p. 57).

<sup>32</sup> *ibidem*, p. 58.

materialiosioms. Kaltė pasireiškėdavo tiesiogine tyčia, esant savanaudiškam tikslui. Kaltininkas turėjo suvokti ne tik neteisėtą turto panaudojimą, bet ir tai, kad jo veiksmais daroma žymi žala nukentėjusiajam<sup>33</sup>.

Be to, 1991 m. kodeksas buvo papildytas 159<sup>1</sup> straipsniu, kuris kriminalizavo privatizuotino turto iššvaistymą, jeigu tai padarė asmenys, kurių žinioje šis turtas buvo<sup>34</sup>. Paminėtinas ir 1961 m. BK 199 straipsnis, kuris kriminalizavo asmens, kuriam buvo patikėtas aprašytas arba areštuotas turtas, šio turto išėikvojimą.

Taigi, iki 1994 m. pakeitimų nusikaltimai asmeninei piliečių nuosavybei buvo atskirti nuo nusikaltimų socialistinei nuosavybei, siekiant skirti didesnę apsaugą pastarajai. Įstatymų leidėjas 1994 m. liepos 19 d. įstatymu panaikino tiek aptartus antrojo skirsnio nusikaltimus, skirtus socialistinei nuosavybei, tiek penktąjį skirsnį, skirtą asmeninei piliečių nuosavybei, ir visus nusikaltimus nuosavybei, nepriklausomai nuo nuosavybės rūšies, perkėlė į naująjį septintąjį skirsnį, pavadintą „Nusikaltimai nuosavybei“<sup>35</sup>. Šių pakeitimų esmę sudarė tai, kad nuo to laiko atsakomybė už kėsiniimąsi tiek į viešąją, tiek į privačią nuosavybę reglamentavo tos pačios baudžiamosios teisės normos<sup>36</sup>.

1995 metais 1961 m. BK įsigaliojo 275 straipsnis, numatantis atsakomybę už kaltininkui patikėto ar esančio jo žinioje svetimo turto pasisavinimą arba iššvaistymą. Šio nusikaltimo esminiai požymiai išlaikė XIX amžiaus europinės baudžiamosios teisės tradicijas (svetimo, įtikėto daikto pasisavinimas arba nuostolių padarymas savininkui dėl įtikėtų daiktų neteisėto pardavimo, išėikvojimo ar iššvaistymo)<sup>37</sup>.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimu aptarė turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų praktiką ir nurodė, kad tai nusikalstamos veikos, kuriomis kaltininkas tyčia, neteisėtai, neatlygintinai pasisavina, iššvaisto turtą arba įgyja

---

<sup>33</sup> 1961 m. BK vartojamas žymios žalos požymis buvo vertinamasis, kuris nustatinėjamas kiekvienoje byloje atskirai, atsižvelgiant į nukentėjusiojo turtinę padėtį, pagrobto turto ūkinę ir buitinę paskirtį, jo kainą (APANAVIČIUS, Martynas (1969). *Nusikaltimai asmeninei piliečių nuosavybei*. Vilnius: VVU rotoprintas, p. 22). Pagal tuometinę teismų praktiką, tokia žala dažniausiai buvo siejama su didele turto verte, tačiau būdavo atvejų, kada žymia žala pripažindavo ir mažesnės vertės turtą, ar atvirkščiai – didelės vertės turto pasisavinimas ar išėikvojimas nebuvo laikomas žymia žala (BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, p. 247).

<sup>34</sup> Lietuvos Respublikos 1991 m. gruodžio 3 d. įstatymas Nr. I-2061 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir pataisos darbų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybės žinios, 1991, 36–975.

<sup>35</sup> Lietuvos Respublikos 1994 m. liepos 19 d. įstatymas Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybinės žinios, 1994, 60–1182.

<sup>36</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 34.

<sup>37</sup> DRAKŠIENĖ, Anna ir STAUSKIENĖ, Egidija (1998). *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 64.

teisę į jį<sup>38</sup>. Straipsnyje buvo numatytos dvi alternatyvios veikos: turto pasisavinimas arba turto iššvaistymas. Buvo laikoma, kad turtas pasisavintas, kai kaltininkas jam patikėtą ar esantį jo žinioje turtą neteisėtai paverčia savo turtu. Tuo tarpu turto iššvaistymas pasižymėjo tuo, kad kaltininkas jam patikėtą ar esantį jo žinioje turtą neteisėtai parduoda, dovanoja ar kitaip perleidžia tretiesiems asmenims. Kaltininkui patikėto ar esančio jo žinioje turto pasisavinimas skyrėsi nuo iššvaistymo tuo, kad turtas buvo iššvaistomas jo nepasisavinus, tai yra neužvaldžius bent trumpam laikui<sup>39</sup>. Vadinasi, šias veikas galima atskirti pagal kaltininko siekį veikos pabaigoje: ar jis ketino turtą pasisavinti ir naudoti savo reikmėms, ar realizuoti ar perleisti kitiems asmenims. Toks turto pasisavinimo ir iššvaistymo sudėčių aiškinimas iš esmės atitinka ir dabar galiojančio BK turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sudėčių sampratos aiškinimą.

Patikėto ar esančio kaltininko žinioje svetimo turto pasisavinimas buvo padaromas tik esant kaltininko tiesioginei tyčiai, o iššvaistymas buvo galimas ir esant netiesioginei tyčiai<sup>40</sup>. Iššvaistymui numatyta galima netiesioginės tyčios kaltės forma yra vienas iš skirtumų, palyginus su visomis prieš tai galiojusiomis 1961 m. BK veikomis, susijusiomis su turto iššvaistymu, kadangi jos galėjo būti padaromos tik tiesiogine tyčia.

Lyginant su anksčiau galiojusi 1961 m. BK 152 straipsniu, buvo detalizuotas dalykas – ne tik patikėtas turtas, bet ir esantis kaltininko žinioje, ko ankstesniame reguliavime nebuvo išskirta. Esminis pakeitimas atliktas atsisakant konkrečios nuosavybės rūšies įvardijimo kaip dalyko. Nusikaltimo dalyku galėjo būti bet koks svetimas turtas nepriklausomai nuo nuosavybės teisės rūšies. Taip pat pakeistas terminas „išėikvojimas“ į „iššvaistymas“, tačiau sampratos reikšmė išliko tapati<sup>41</sup>.

Reikšminga ir tai, kad skirtingai buvo suprantami pasisavinimo ir iššvaistymo objektyviosios pusės požymiai. Prieš tai galiojusiame 1961 m. BK 94 straipsnyje buvo laikoma, kad išėikvojimo atveju pirmiau turtas yra paimamas (pasisavinimas) ir tada iššvaistomas, o tik esantis kaltininko žinioje turtas gali būti perleidžiamas prieš tai jo neužvaldžius. 1961 m. BK 275 straipsnyje turtas iššvaistomas jo nepasisavinus, tai yra neužvaldžius bent trumpam laikui. Dėl šių pokyčių turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo atribojimas tapo aiškesnis praktikoje, nes iššvaistymas nebebuvo siejamas su būtinu

---

<sup>38</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 1999, Nr. 11.

<sup>39</sup> *ibidem*

<sup>40</sup> *ibidem*

<sup>41</sup> Turto iššvaistymas suprantamas, kaip kaltininkui patikėto ar esančio jo žinioje turto neteisėtas pardavimas, dovanojimas ar kitoks perleidimas tretiesiems asmenims, o išėikvojimas buvo suprantamas kaip patikėto turto iššvaistymas (pardavimas, padovanojimas ar panašiai) arba sunaudojimas tais pačiais motyvais (*ibidem*).

išankstiniu turto užvaldymu (paėmimu).

Skirtingai nei iki tol galiojusiam 1961 m. BK 94 straipsnyje, 275 straipsnyje buvo atsisakyta grobimo sąvokos, kaip turto pasisavinimo ir iššvaistymo objektyviosios pusės požymio. Be to, atsisakyta žymios žalos požymio, tokiu būdu nuleidžiant baudžiamosios atsakomybės taikymo kartelę.

Atsižvelgiant į atliktus reguliavimo pakeitimus, galima teigti, kad 1961 m. BK 275 straipsniu įstatymo leidėjas pateikė universalią formuluotę, kur nuosavybės rūšis ir nukentėjusysis nebeturėjo įtakos veikos kvalifikavimui. Straipsnis apėmė iki tol galiojusius 1961 m. BK 94, 149 ir 152 straipsnius ir numatė tiek valstybinio, tiek privataus turto apsaugą.

Nuo 2003 m. galiojančiame BK turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas yra išskirti į du skirtingus Specialiosios dalies straipsnius, taip pabrėžiant šių veikų savarankiškumą. Doktrinoje šis sprendimas vertinamas nevienareikšmiškai<sup>42</sup>. Nors turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo išskyrimas į atskirus straipsnius kelia diskusijas nuo pat BK įsigaliojimo, kol kas pakeitimų nenumatoma ir liekama jau prie nusistovėjusio savarankiškų veikų sudėčių modelio.

Pačių veikų, kaip objektyviosios pusės požymio, samprata nepakito. Turto pasisavinimas pagal BK 183 straipsnį yra apibrėžiamas kaip kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto ar turtinės teisės pasisavinimas. Atitinkamai turto iššvaistymas pagal BK 184 straipsnį įvardijamas kaip kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto ar turtinės teisės iššvaistymas.

Lyginant su iki 2003 m. galiojusio kodekso formuluote, dabartinis reguliavimas išplėtė veikų dalyką ir dabar apimamas ne tik turtas, bet ir turtinės teisės, kurių neteisėtas įgijimas 1961 m. BK buvo kriminalizuotas sukčiavimo ir turto prievartavimo normose. Platesnį požiūrį į šių nusikalstamų veikų dalyką lėmė suvokimas, kad jas įmanoma padaryti ne tik apgaule ar prievarta fiziškai užvaldant turtą, bet ir išgaunant iš nukentėjusiojo juridiskai įformintą veiksmą<sup>43</sup>. Taip pat išplečiamas ir subjektų ratas ir numatoma, kad už

---

<sup>42</sup> Kaip pažymi D. Bukelienė, atskirų sudėčių įtvirtinimas laikytinas pozityvia įstatymų leidėjo korekcija, nes pagaliau pripažino turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą savarankiškais nusikaltimo sudėtimis, taip išsprendžiant jų atskyrimo problemą (BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 43). Tačiau atlikta apklausa rodo ir kitokią nuomonę. Remiantis teisės mokslininkų ir teisėjų apklausa, 60 procentų apklaustų mokslininkų ir 66 procentų teisėjų pritarė pasiūlymui sujungti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo nuostatas į vieną straipsnį, kurio dispozicijoje šios veikos būtų numatytos kaip alternatyvios (ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). Monografija *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 191-192).

<sup>43</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 72.

turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą, kai padarytas nusikaltimas, atsako juridinis asmuo. Be to, BK iš pradžių numatė turto iššvaistymo padarymą ir dėl neatsargumo, tačiau 2023 m. įstatymo pakeitimu ši kaltės forma panaikinta, paliekant tik tyčinę kaltę, faktiškai dekriminalizuojant turto iššvaistymą dėl neatsargumo<sup>44</sup>.

Apibendrinant galima teigti, kad turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratos raida Lietuvoje nuo nepriklausomybės atkūrimo atspindi Lietuvoje vykusius politinius pokyčius. Nuo sovietinės socialistinės nuosavybės apsaugos prioritizavimo pereita prie universalios nuosavybės teisės gynimo modelio. Pakeitimais panaikintas nuosavybės rūšių skirstymas, lemiantis baudžiamosios atsakomybės griežtumą, ir suformuluota turto patikėjimo apsaugos sistema, užtikrinanti vienodą teisių gynimą nepriklausomai nuo turto kilmės ir subjekto, kuriam yra patikėtas ar kurio žinioje yra turtas.

## **1.2 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo reglamentavimas užsienio valstybėse**

Užsienio valstybės skirtingai reglamentuoja ir apibrėžia patikėto ar esančio žinioje turto neteisėtą pasisavinimą ar iššvaistymą. Nors BK išskiria turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas į atskirus straipsnius, tokia praktika nėra plačiai paplitusi. Taip pat užsienio valstybėse analizuojamos veikos kriminalizuojamos nevienodai – vienos, kaip Lietuvoje, turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikos yra savarankiškos, kitose valstybėse šias veikas apima bendresnės turto pagrobimo ar piktnaudžiavimo pasitikėjimu sudėtys.

Pavyzdžiui, Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso, įsigaliojusio nuo 1997 metų, 160 straipsnyje turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas yra savarankiškos alternatyvios veikos, reglamentuojamos viename straipsnyje. Asmuo atsako už pasisavinimą arba iššvaistymą, jei yra svetimo turto, kuris buvo patikėtas kaltajam, pagrobimas<sup>45</sup>. Taigi, turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas traktuojamas kaip savitas kaltininkui patikėto svetimo turto pagrobimo būdas<sup>46</sup>. Numatomas būtinas požymis, kad svetimas turtas turi būti patikėtas asmeniui. Dalyku laikomas svetimas turtas, kuris nėra detalizuojamas

---

<sup>44</sup> Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas. 2023 m. balandžio 27 d. Nr. XIV-1925. TAR, 2023, 8475.

<sup>45</sup> The Criminal Code Of The Russian Federation No. 63-Fz, (1996-06-13). [interaktyvus]. [https://legislationline.org/sites/default/files/documents/a6/RF\\_CC\\_1996\\_am03.2012\\_en.pdf](https://legislationline.org/sites/default/files/documents/a6/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf).

<sup>46</sup> DRAKŠIENĖ, Anna ir STAUSKIENĖ, Egidija (1998). *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 64.

pačiame įstatyme. Rusijos teisės doktrinoje turtas suprantamas skirtingai: pačia bendriausia prasme – kaip civilinės teisės subjektui priklausančių daiktų ir turtinių teisių visuma, tačiau kai kurie Rusijos autoriai, remdamiesi grobimo samprata, nei turtinių teisių, nei nuosavybės teisių nelaiko nusikaltimo dalyku<sup>47</sup>.

Vokietijoje turto pasisavinimo samprata suformuluota jau XVIII amžiuje, kuri ženkliai nepasikeitė palyginus su šių dienų turto pasisavinimo reglamentavimu. Šiuo metu galiojančiame Vokietijos baudžiamajame kodekse tai yra savarankiška veika, įtvirtinta 246 straipsnyje. Pagal turto pasisavinimo straipsnį atsako tas, kuris neteisėtai pasisavina svetimą kilnojamąjį daiktą, kuris yra faktiniame kaltininko valdyme, sau arba trečiajam asmeniui. Straipsnio 2 dalyje numatyta kvalifikuota sudėtis, už kurią kyla baudžiamoji atsakomybė, kai pasisavinamas asmeniui patikėtas kilnojamas daiktas<sup>48</sup>.

Lyginant su Lietuvos reglamentavimu, Vokietijoje įtvirtinta turto pasisavinimo samprata yra platesnė ir tik pritaikius kvalifikuotą sudėtį atitinka mums pažįstamą turto pasisavinimą. Taip pat skiriasi turto pasisavinimo dalykas – tik svetimas kilnojamas daiktas. Taigi, straipsnis neapima nekilnojamų daiktų bei turtinių teisių.

Pagal Vokietijos baudžiamąją teisę pasisavinimas pasireiškia ne tik tam tikrais veiksmais, kuriais siekiama paversti daiktą savo nuosavybe, bet ir iššvaistymu, perdirbimu ar pasiūlymu jį parduoti<sup>49</sup>. Tokia pasisavinimo samprata apima Lietuvoje savarankiškai reglamentuotą turto iššvaistymo sudėtį.

Be to, Vokietijos baudžiamojo kodekse 266 straipsnyje, kriminalizuojančiame piktnaudžiavimą pasitikėjimu (vok. *Untreue*), numatyta panaši sudėtis į turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą. Baudžiamojon atsakomybėn traukiamas tas, kuris piktnaudžiauja jam įstatymu, valdžios institucijų pavedimu ar teisiniu sandoriu suteiktais įgaliojimais disponuoti svetimu turtu arba pažeidžia pareigą saugoti svetimą turtą ir dėl to padaroma žala asmeniui, kurio turtinius interesus turi ginti. Piktnaudžiavimas pasitikėjimu apima bet koki sutartinių ar teisinių įsipareigojimų nevykdymą<sup>50</sup>. Straipsnyje numatytos dvi alternatyvios veikos: piktnaudžiavimas suteiktais įgaliojimais ir pareigos

---

<sup>47</sup> JAKUTYTĖ–STUNGAILIENĖ, Asta (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, 3(3), 213–227, p. 221; ГАУХМАН, Л. Д., МАКСИМОВ, С. В. (2001). *Ответственность за преступления против собственности*, cituojama pagal BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 74; БОЙЦОВ, А.И. (2002). *Преступления против собственности*. Санкт-Петербург, cituojama pagal BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 74.

<sup>48</sup> German Criminal Code (1871-05-15). [interaktyvus]. [https://legislationline.org/sites/default/files/documents/8c/Germany\\_CC\\_am2013\\_en.pdf](https://legislationline.org/sites/default/files/documents/8c/Germany_CC_am2013_en.pdf).

<sup>49</sup> DRAKŠIENĖ, Anna ir STAUSKIENĖ, Egidija (1998). *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 64.

<sup>50</sup> *ibidem*, p. 65.

saugoti svetimą turtą pažeidimas. Esminis kriterijus atsakomybei kilti už šias veikas – asmeniui padaroma turtinė žala. Šiame straipsnyje naudojama turto (vok. *Vermögen*) sąvoka kaip ekonominė visuma, apimanti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą<sup>51</sup>.

Prancūzijos baudžiamojoje teisėje turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas nėra atribojamos kaip savarankiškos nusikalstamos veikos. Abi veikos patenka į vieną nusikalstamą veiką – piktnaudžiavimą pasitikėjimu (pranc. *abus de confiance*), įtvirtintą Prancūzijos baudžiamojo kodekso 314-1 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad pasitikėjimo pažeidimas yra asmens veiksmai, kuriais, kito asmens nenaudai, pasisavinami ar panaudojami ne pagal paskirtį jam patikėti pinigai, vertybiniai popieriai ar bet koks kitas turtas, kurie jam buvo perduoti ir kuriuos jis priėmė su sąlyga grąžinti, atstovauti arba naudoti konkrečiam tikslui<sup>52</sup>. Šis straipsnis apima tiek pasisavinimą, tiek iššvaistymą, kai panaudojamas turtas ne pagal pavestą tikslą. Straipsnis nukreiptas į pasitikėjimo santykio pažeidimą, nesikoncentruojant į konkretų neteisėtą turto disponavimo būdą. Pasisavinimas ir turto iššvaistymas yra nusikalstamos veikos alternatyvūs padarymo būdai, tačiau veikos esmė – pareigos grąžinti ar naudoti pagal konkretų tikslą pažeidimas ir žalos padarymas savininkui, piktnaudžiaujant pasitikėjimu. Be to, nurodytame straipsnyje detalizuojamas dalykas nurodant, kad tai gali būti patikėti pinigai, vertybiniai popieriai ir kitas turtas.

Anglijos baudžiamosios teisės specialioji dalis atrodo visai kitaip, negu įprasta mūsų vidaus teisėje<sup>53</sup>. Anglijoje turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas nėra atskirai kriminalizuoti ir yra priskiriami vagystės sudėčiai. Vagystės sąvoka apima visas veikas, pasireiškiančias kaip negarbingas svetimo (taip pat ir patikėto) turto pasisavinimas<sup>54</sup>. Vadovaujantis Anglijoje ir Velse taikomo 1968 m. Vagystės įstatymo (angl. *Theft Act 1968*) 1 straipsniu, asmuo yra kaltas dėl vagystės, jeigu jis nesažiningai pasisavina kitam priklausančią turtą, turėdamas ketinimą visam laikui atimti jį iš kito asmens<sup>55</sup>. 1968 m. Vagystės įstatymo 3 straipsnis, detalizuojantis vagystės sudėtyje vartojamas sąvokas, nurodo, kad pasisavinimas (angl. *appropriation*) yra bet koks savininko teisių perėmimas. Ši sąvoka apima ir atvejus, kai asmuo įgijo turtą (nekalta ar

<sup>51</sup> KRIŽINAUSKAS, Juozas ir SMAGURAUSKAS, Stasys (2001). *Vokiečių-lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, p. 1071.

<sup>52</sup> Penal Code of France (1992-07-22). [interaktyvus]. [https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french\\_penal\\_code\\_33.pdf](https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf).

<sup>53</sup> Ši valstybė neturi baudžiamojo kodekso, todėl baudžiamosios teisės specialioji dalis objektyviai yra atskirų baudžiamosios teisės šaltinių – statutų ir teisminių precedentų bei juose išdėstytų normų – nesusisteminta visuma (BIELIŪNAS, Egidijus; ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2001). *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis 2 knyga*. Vilnius: Eugrimas, p. 532).

<sup>54</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 74.

<sup>55</sup> Theft Act 1968 (1968-07-29). [interaktyvus]. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/60/contents>.

ne) jo nepavogęs, ir bet koki vėlesnį teisės į jį perėmimą, jį pasiliekančią arba elgiantis su juo kaip su savu. Lyginant su Lietuvos teise, toks pasisavinimo aiškinimas atitinka turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratą, kadangi turtas įgyjamas teisėtu būdu, jį patikint kaltininkui, ir tik tuomet perimamos savininko teisės, pasiliekančios turtą sau ar jį parduodant ar perleidžiant tretiesiems asmenims.

Pagal 1968 m. Vagystės įstatymo 4 straipsnį turto (angl. *property*) sąvoka apibrėžta labai plačiai ir apima pinigus, nekilnojamąjį ar kilnojamąjį turtą, taip pat turtines teises ir kitą nematerialųjį turtą. Įstatyme pažymima, kad asmuo negali pavogti žemės ar nekilnojamų daiktų, išskyrus atvejus, kai būdamas patikėtiniu ar įgaliotu asmeniu ir turėdamas teisę parduoti ar kitaip perleisti kitam asmeniui priklausančią žemę ar jos dalį, ją ar jos dalį pasisavina, pažeisdamas jam suteiktą pasitikėjimą, taip pat kai valdydamas žemę nuomos pagrindu, pasisavina visą ar dalį nekilnojamojo turto, išnuomoto naudoti kartu su žeme. Iš įstatyme pateiktos turto sampratos galima daryti išvadą, kad turto pasisavinimas yra laikomas vagystės padarymo vienu iš būdų.

Apibendrinant Anglijos reglamentavimą, 1968 m. Vagystės įstatyme yra įtvirtinta plati vagystės samprata, į kurią patenka ir turto pasisavinimo bei turto iššvaistymo veikos.

Lyginamoji Rusijos Federacijos, Vokietijos, Prancūzijos bei Anglijos baudžiamosios teisės analizė atskleidžia, kad patikėto turto pasisavinimo ir iššvaistymo kriminalizavimo modeliai skiriasi ne tik norminės struktūros, bet ir pačios nusikalstamos veikos sampratos požiūriu. Kontinentinės teisės valstybėse šios veikos siejamos su patikėto turto ir pasitikėjimo santykio pažeidimu, o Anglijos teisėje šios veikos patenka į vagystės sampratą, nesuteikiant savarankiškos veikos statuso bei reikšmės būtent turto patikėjimo subjektui fakto. Šie skirtumai patvirtina, kad Lietuvoje pasirinktas dviejų savarankiškų veikų modelis, nors ir nėra plačiai paplitęs, tačiau leidžia aiškiau reglamentuoti ir atriboti pasisavinimą nuo iššvaistymo ar kitų neteisėtų veiksmų, taip užtikrinant patikėtos nuosavybės teisinę apsaugą.

## 2. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO SUDĖČIŲ ANALIZĖ, PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI

### 2.1 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektas

Doktrinoje nusikalstamos veikos objektas apibrėžiamas kaip baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, į kuriuos kėsınamasi nusikalstama veika<sup>56</sup>. BK normos sistemiškai suskirstytos pagal tai, į kokius visuomeninius gėrius yra kėsınamasi, todėl ir turto pasisavinimo bei turto iššvaistymo veikos BK struktūroje leidžia spręsti apie jų saugomą objektą. Kadangi šios veikos pasireiškia neteisėtu turtinės naudos gavimu, pagal BK jų objektas yra nuosavybė ir turtinės teisės bei interesai.

Baudžiamosios teisės teorijoje turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų objektas paprastai aptariamas kartu. D. Bukelienė, remdamasi sisteminiu veikų įtvirtinimu BK, nurodo, kad šių veikų objektas yra visų rūšių ir formų nuosavybė, taip pat nuosavybės teisės subjektų turtinės teisės ir turtiniai interesai. Tačiau siūlo įvardinti objektą ne nuosavybe, o nuosavybės teise, nes padarius nusikalstamą veiką, pažeidžiama ne pati nuosavybė ir ne patys nuosavybės teisiniai santykiai (teisėtas turto savininkas juridiskai ir toliau juo išlieka), o, neteisėtai pakeitus faktinį teisių turėtoją, pažeidžiama pastarojo nuosavybės teisė – teisė valdyti, naudotis ir disponuoti savo nuosavybe<sup>57</sup>. BK komentare nurodoma, kad turto pasisavinimo objektas yra visų formų nuosavybė ir nuosavybės teisės subjektų turtinės teisės, o turto iššvaistymo – visų formų nuosavybė, neminint turtinių teisių. Tai galėtų suponuoti šių veikų objekto skirtumą<sup>58</sup>. O. Fedosiuk teigia, kad turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo straipsniai saugo nuosavybę ir turtines teises nuo neteisėto, nesąžiningo įgalioto asmens elgesio<sup>59</sup>. Veikos aptiriamos bendrai ir iš to galima suprasti, kad veikų objektas sutapatinamas ir yra vienodas. Metodinė priemonė „Baudžiamoji teisė“ objektus apibrėžia taip pat vienodai ir nurodo, kad turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo straipsniais siekiama apsaugoti nuosavybės ir kitas turtines teises<sup>60</sup>.

Apibendrinant mokslininkų skirtingas nuomones, galima daryti išvadą, kad turto

---

<sup>56</sup> ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 185.

<sup>57</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 49.

<sup>58</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 343; 354.

<sup>59</sup> GRUODYTĖ, Editė; FEDOSIUK, Oleg; MILINIS, Albertas ir kt. (2021). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 414.

<sup>60</sup> GIRDENIS, Tomas; GUTAUSKAS, Aurelijus ir KUJALIS, Pavelas (2014). *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: MRU, p. 213.

pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų objektas sutampa, tačiau kas yra jų objektas vieningo sprendimo nėra. Vieni objektu įvardija visų formų nuosavybę, kiti šalia įterpia turtines teises, dar kiti remiasi BK XXVIII Skyriaus pavadinimu ir objektui priskiria nuosavybę, turtines teises ir turtinius interesus. Siekiant tiksliai apibrėžti šių veikų objektą, tikslinga atskirai aptarti nuosavybę, turtines teises ir turtinius interesus.

Lietuvos baudžiamasis įstatymas nepateikia nuosavybės apibrėžimo, todėl ši samprata aiškinama remiantis civilinės teisės nuostatomis. Tik atskleidus nuosavybės santykius civilinės teisės prasme, juos galima nagrinėti kaip nusikalstamos veikos objektą baudžiamosios teisės prasme, kartu nustatant ir turtinių teisių sampratą baudžiamojoje teisėje<sup>61</sup>. Tačiau tai nereiškia, kad civilinės teisės sąvokos yra automatiškai tapatinamos su baudžiamosios teisės sampratomis. Baudžiamoji teisė, remdamasi civilinės teisės nuostatomis, jas pritaiko atsižvelgiant į baudžiamosios teisės tikslus. Todėl nuosavybės, turto ar turtinių teisių sampratos baudžiamojoje teisėje gali nesutapti su civilinėje teisėje pateiktais apibrėžimais.

Bendrajai prasme nuosavybė gali būti suprantama tiek kaip kam nors priklausantis turtas, tiek kaip priklausymas kam nors su teise valdyti, tvarkyti<sup>62</sup>. Pastaroji formuluotė atspindi ekonominę nuosavybės sampratą, pagal kurią nuosavybė laikoma santykiu tarp asmenų dėl daiktų ir jų valdymo, naudojimo bei disponavimo<sup>63</sup>.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą (toliau – CK) nuosavybės objektas nėra apibrėžiamas siaurai, apsiribojant tik materialiais daiktais, o priešingai – paliekamos atviros nuosavybės teisės ribos, nurodant, kad nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas (CK 4.38 straipsnis)<sup>64</sup>. Todėl nuosavybės teisės objektas yra ne tik daiktai, bet ir turtinės teisės<sup>65</sup>. Pastarųjų įtraukimą į nuosavybės objektų sąrašą lemia didėjantis nematerialaus turto vaidmuo šiuolaikinėje apyvartoje<sup>66</sup>. Tai aktualu ir baudžiamojoje teisėje, nes nusikalstamos veikos vis dažniau nukreipiamos į skaitmeninę erdvę, kur neteisėtai įgyjamos, perleidžiamos ar panaikinamos turtinės teisės, todėl jos laikomos

<sup>61</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 49.

<sup>62</sup> *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (2021). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. [interaktyvus]. <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/nuosavyb%C4%97?paieska=nuosavyb%C4%97&i=57bbc9a3-617a-4100-b466-241e97fc3ebd>

<sup>63</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 49–50.

<sup>64</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864. *Valstybės žinios*, 2000, 74–2262; FEDOSIUK, Oleg (2002). Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. *Jurisprudencija*, 28(20), 80–86, p. 84.

<sup>65</sup> PAKALNIŠKIS, Vytautas (2002). Nuosavybės teisės doktrina ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Jurisprudencija*, 28(20), 69–79, p. 80.

<sup>66</sup> JAKUTYTĖ-STUNGAILIENĖ, Asta (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, 3(3), 213–227, p. 222.

lygiaverčiu nuosavybei apsaugos objektu.

Turtinė teisė apibrėžiama kaip nematerialios formos nuosavybė, pavyzdžiui, daiktinės teisės (teisė valdyti, naudoti, disponuoti turtu), prievolinės teisės (teisė į kito asmens veiksmus – pinigų išmokėjimą, daikto perdavimą, darbų atlikimą bei paslaugų teikimą, taip pat ir į susilaikymą nuo veiksmų), taip pat teisės, atsirandančios iš intelektualios veiklos rezultatų (CK 1.112 straipsnis). Civilinėje teisėje laikoma, kad turtinė teisė visada yra arba teisė į daiktą, arba teisė į kito asmens veiksma, kitaip sakant, gali būti daiktinės arba prievolinės kilmės<sup>67</sup>. Kadangi prievolinės teisės atsiranda iš nuosavybės teisės ir yra jos realizavimo padarinys, prievoliniai teisiniai santykiai yra tarsi išvestiniai iš nuosavybės teisinių santykių ir baudžiamosios teisės prasme jos nėra savarankiškas turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo objektas<sup>68</sup>, todėl užtenka jas priskirti prie turtinių teisių.

Lietuvos baudžiamojoje teisėje nuosavybė kaip saugomas gėris aiškinama per savininkui priklausančių absoliučių teisių triadą – teises valdyti, naudotis ir disponuoti savo turtu<sup>69</sup>. Nuosavybės savininko subjektyviasias teises atitinka visų kitų asmenų pareiga elgtis su šiuo daiktu kaip su svetimu, tai yra susilaikyti nuo veiksmų, nukreiptų į daikto valdymą, naudojimą ar disponavimą juo<sup>70</sup>. Todėl, pažeidus savininko galimybes realizuoti šias teises, kėsiamasi į nuosavybės teisę kaip BK saugomą vertybę.

Turtiniai interesai, kaip galimas turtinės nusikalstamos veikos objektas, yra asmens siekis (valia) daryti tam tikrą poveikį ar jo nedaryti savo turtinei sričiai: interesą turėti ar neturėti nuosavybės, turtinių teisių ir prievolių, interesą vienaip ar kitaip didinti, mažinti arba nekeisti savo turto vertės arba struktūros, interesą viena ar kita forma dalyvauti turtiniuose santykiuose arba nedalyvauti juose ir panašiai<sup>71</sup>. Turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo metu, išimant patikėtą turtą ar turtinę teisę iš teisėto valdymo, savininkas praranda galimybę įgyvendinti savo teisėtą bei pagrįstą lūkestį dėl turto panaudojimo, todėl pažeidžiami jo turtiniai interesai. Be to, šios veikos gali paveikti platesnius ekonominius santykius, pavyzdžiui, pasisavinant ar iššvaistant pinigus sumažinamos įmonės pelno galimybės ar, turint turtinių įsipareigojimų, pasunkinama padėtis kreditorių atžvilgiu, dėl to nukenčia ne tik nuosavybės ar turtinė teisės, bet ir turtiniai interesai.

---

<sup>67</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 74.

<sup>68</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 58.

<sup>69</sup> FEDOSIUK, Oleg (2002). Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. *Jurisprudencija*, 28(20), 80–86, p. 83.

<sup>70</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 50.

<sup>71</sup> FEDOSIUK, Oleg (2003). Sukčiavimo normos koncepcija naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ir jos įgyvendinimo problemos. *Teisė*, 48, 78–89, p. 79.

Apžvelgus nuosavybę, turtines teises ir turtinius interesus, kaip turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektus, manytina, kad atlikus šias veikas savininkas netenka ne tik turto ar turtinių teisių, bet ir galimybės valdyti, naudoti bei disponuoti jam priklausančia nuosavybe (pavyzdžiui, gauti pajamas iš patikėto turto ar turtinių teisių), ir taip yra pažeidžiami jo turtiniai interesai. Todėl pritartina D. Bukelienės nuomonei, kad tikslinga būtų objektą įvardyti kaip turtinius santykius plačiąja prasme, apimančius savyje ne tik nuosavybės teisę, bet ir turtines teises bei turtinius interesus<sup>72</sup>.

Nusikalstamos veikos dalykas yra neatsiejamai susijęs su nusikalstamos veikos objektu. Pagal objektą galima spręsti, kas gali būti konkrečios nusikalstamos veikos dalyku, o pastarasis tiesiogiai parodo nusikalstamos veikos objekto apimtį<sup>73</sup>. Dalyku laikomi konkretūs materialaus pasaulio daiktai, į kuriuos tiesiogiai kėsinant daroma žala teisiniams gėriams ar sukelia tokios žalos grėsmė<sup>74</sup>.

BK 183 ir 184 straipsnių dispozicijose tiesiogiai nurodomas šių veikų dalykas – svetimas turtas ar turtinė teisė. Taip pat teismų praktikoje šių nusikalstamų veikų dalykas apibrėžiamas analogiškai – tai patikėtas ar esantis kaltininko žinioje nusikalstamos veikos darymo metu buvęs svetimas turtas arba turtinė teisė<sup>75</sup>. Todėl darytina išvada, kad turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų dalykas, kaip ir objektas, sutampa.

Turtas kaip nuosavybės objektas baudžiamojoje teisėje tradiciškai siejamas su materialiu, ekonominę vertę turinčiu daiktu, pasisavintu iš gamtos arba sukurtu gamybos procese. Turtas gali būti suprantamas tiek siaurai, tiek plačiai. Siaurąja prasme turtas apibrėžiamas kaip materialių daiktų visuma, neapimanti turtinių teisių ir pareigų. Plačiąja prasme turto sąvoka apima materialinių daiktų ir turtinių teisių bei pareigų visumą (juridinę turto sampratą). Pastaroji samprata vyrauja civilinėje teisėje, atsižvelgiant į sudėtingėjančius ekonominius ir visuomeninius santykius<sup>76</sup>. Vis dėlto baudžiamojoje teisėje turtinės teisės įstatymo leidėjo aiškiai įtvirtintos greta turto, o ne laikomos sudedamąja dalimi. Toks išskyrimas leidžia daryti išvadą, kad baudžiamojoje teisėje pasirinkta siauroji turto samprata. Turtas taip pat gali būti suprantamas kaip bet kurių ekonominę turinį turinčių materialių ir nematerialių vertybių visuma, taip pat pelnas, kuris

---

<sup>72</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 58.

<sup>73</sup> *ibidem*, p. 60-61.

<sup>74</sup> ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, I knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 193.

<sup>75</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-118-458/2021; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-234-942/2015.

<sup>76</sup> JAKUTYTĖ-STUNGAILIENĖ, Asta (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, 3(3), 213-227, p. 224-225.

gali būti gautas (ekonominė turto samprata). Remiantis ekonomine turto samprata, turtu galime vadinti viską, kas tik gali turėti objektyvią piniginę vertę<sup>77</sup>. Taigi, vadovaujantis doktrina, turto sąvoka turi būti suprantama siaurai, kaip materialus, ekonominę vertę turintis kilnojamas daiktas.

Be to, turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo dalyku gali būti ir uždraustas legalioje apyvartoje daiktas, jei jis atitinka šių nusikalstamų veikų dalykui keliamus reikalavimus. Tačiau išimti iš apyvartos ar ribotos apyvartos daiktai nebus laikomi turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo dalyku tais atvejais, kai jų neteisėtas pasisavinimas ar perleidimas yra kriminalizuotas pagal specialiąsias BK normas (pavyzdžiui, BK 263 straipsnis). Tokiais atvejais taikomos specialiosios BK normos, vadovaujantis specialiosios normos viršenybės principu (*lex specialis derogat legi generali*). Vis dėlto, jei konkrečiam ribotos ar uždraustos apyvartos daiktui BK nėra numatyta atskira nusikalstamos veikos sudėtis, jo pasisavinimas ar iššvaistymas kvalifikuojamas pagal BK 183 ar 184 straipsnius.

Nusikalstama veika gali paveikti ir nematerialiuosius nukentėjusiojo aktyvus, kai nusikalstamos veikos peržengia materialios nuosavybės ribas. Siekiant visapusiškos turtinių santykių apsaugos, greta turto įtvirtinta turtinių teisių sąvoka. Turtinės teisės sąvoka yra dualistinė: pirma, turtinė teisė turi objektą (daiktą ar kito asmens veiksmą), antra, ji pati yra objektas, kuris kažkam priklauso. Kaip turtinių nusikalstamų veikų dalykas, turtinė teisė apima tuos civilinių teisių objektus, kurie atitinka „bekūnio“ daikto sampratą. Būtent kaip „bekūnis“ daiktas, pati turtinė teisė, o ne jos objektas tampa asmens turtinio aktyvo dalimi, ir baudžiamosios teisės požiūriu gali būti neteisėtai įgyta, panaikinta, pasisavinta ar iššvaistyta<sup>78</sup>. Turtinių teisių išskyrimas leidžia užtikrinti apsaugą savininkui priklausančioms „bekūniams“ aktyvams, kurie dėl savo nematerialaus pobūdžio nepatenka į turto sampratą.

Apibrėžiant turtinę teisę kaip pasisavinimo ir iššvaistymo dalyką, pabrėžtinas ne jos atskyrimas nuo savo objekto, bet būtent juridinis perėmimas. Skirtingai nei daiktai, turtinės teisės įgyjamos ir perleidžiamos teisiniu (juridiniu) būdu, todėl jos negali būti pagrobimo dalyku. Kartu, dėl juridinio (ne fizinio) įgijimo ar perleidimo režimo ir negalimumo jų fiziškai užvaldyti, šių straipsnių prasme turtinėmis teisėmis vadintini ir nekilnojamas turtas bei vardiniai vertybiniai popieriai<sup>79</sup>.

Ypatumų turi daiktai, kuriems būtina teisinė registracija, pavyzdžiui, nekilnojamas

---

<sup>77</sup> FEDOSIUK, Oleg (2002). Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. *Jurisprudencija*, 28(20), 80–86, p. 85.

<sup>78</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 74.

<sup>79</sup> *ibidem*, p. 75.

turtas ar tam tikros transporto priemonės. Tokių daiktų pasisavinimas arba iššvaistymas pirmiausia pasireiškia juridiniu nuosavybės teisės subjekto pakeitimu, o ne fiziniu jų užvaldymu. Siekiant pasisavinti ar perleisti tretiesiems asmenims nekilnojamą daiktą ar kilnojamą daiktą, kuriam būtina teisinė registracija, pirmiausia padaromas poveikis ne tiesiogiai šiam daiktui, o teisei į jį. Pats materialaus daikto pasisavinimas ar perleidimas yra tik poveikio turtinėms teisėms padarinys. Todėl darytina išvada, kad daiktinės turtinės teisės, susijusios su privalomos teisinės registracijos reikalaujančiais daiktais, nėra savarankiškas turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo dalykas, nes dalyku tampa tik kartu su konkrečiu daiktu<sup>80</sup>.

Apibendrinant, turtine teise yra suteikiama teisė į tam tikrą daiktą, reikalavimą ar kitą turtinį interesą, kurie gali būti įgyjami ir perleidžiami tik juridiniu būdu, o ne fiziniu užvaldymu. Turtinėmis teisėmis gali būti daiktinė ar prievolinė teisė arba teisė, atsirandanti iš intelektinės veiklos rezultatų, taip pat nekilnojamieji daiktai ir vardiniai vertybiniai popieriai.

Manytina, kad turto ir turtinės teisės atribojimas baudžiamojoje teisėje turėtų būti aiškesnis, kadangi nuo tinkamo šių sąvokų atskyrimo priklauso teisingas objektyviosios pusės požymių nustatymas. Nors BK 183 ir 184 straipsniuose turtas ir turtinė teisė įvardijami kaip alternatyvūs, praktikoje jų ribos nėra pakankamai apibrėžtos. Problema išryškėja sprendžiant dėl grynųjų ir negrynųjų pinigų priskyrimo turtui arba turtinei teisei. Teismų praktikoje paprastai tiek grynieji, tiek negrynieji pinigai laikomi turtu<sup>81</sup>. Toks teismų aiškinimas lemia doktrininį nenuoseklumą, nes baudžiamojoje teisėje turtas yra suprantamas siaurai, kaip materialus, ekonominę vertę turintis kilnojamasis daiktas. Tuo tarpu negrynieji pinigai, esantys banko sąskaitoje, šios sampratos neatitinka. Tokios pozicijos laikosi ir tradicinio požiūrio į daiktus šalininkai, pabrėžiantys, kad grynieji pinigai yra daiktai, kadangi jie yra materialūs objektai, o negrynieji pinigai turėtų būti laikomi turtinėmis teisėmis<sup>82</sup>. Negrynieji pinigai priklauso jų savininkui turtinių teisių pavidalu, todėl nusikalstamas jų pervedimas iš savininko sąskaitos gali būti kvalifikuojamas kaip turtinių teisių pasisavinimas ar iššvaistymas<sup>83</sup>. Taigi, nors teismai

---

<sup>80</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 65–66.

<sup>81</sup> Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-719/2025, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261-489/2024, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025, Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-4-1076/2023.

<sup>82</sup> JAKUTYTĖ–STUNGAILIENĖ, Asta (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, 3(3), 213–227, p. 222.

<sup>83</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata.

grynuosius ir banko sąskaitoje laikomus negrynuosius pinigus priskiria turtui, tikslingiau negrynuosius pinigus laikyti turtinėmis teisėmis, nes savininkas šių pinigų neturi materialiai, o tik teisę į jam priklausančias lėšas. Manytina, kad baudžiamosiose bylose negrynujų pinigų kaip dalyko neanalizavimas ir jų automatinis priskyrimas turtui pasirenkamas siekiant sumažinti klaidų riziką, attribojant turtą nuo turtinės teisės.

Kai kuriais atvejais susiduriama su situacija, kai griežtos takoskyros tarp sąvokų „turtas“ ir „turtinė teisė“ nustatyti neįmanoma, pavyzdžiui, nekilnojamasis turtas ir teisė į jį, banko sąskaitoje esantys pinigai ir reikalavimo teisė bankui, vertybinis popierius ir jo turėtojai priklausanti turtinė teisė. Apie šių sąvokų turinį kiekvienu atveju sprendžiama iš bylos aplinkybių<sup>84</sup>.

Turto pasisavinimo ir iššvaistymo dalykui būtinas turto svetimumo požymis, kurį lemia turto statusas. Teismų praktikoje svetimas turtas apibrėžiamas kaip kaltininkui nuosavybės teise nepriklausantys kilnojamieji ar nekilnojamieji daiktai, taip pat pinigai, vertybiniai popieriai ir panašiai. Svetima turtinė teisė – tai kaltininko sau ar kito asmens naudai neteisėtai įgyta daiktinė ar prievolinė teisė arba teisė, atsirandanti iš intelektinės veiklos rezultatų<sup>85</sup>.

Praktikoje kyla sunkumų nustatyti turto svetimumo požymį, kadangi dažnu atveju tai nėra akivaizdu. Dažniausiai keliama klausimai, sprendžiant svetimumą tarp juridinių asmenų ir jų vadovų. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 24 d. baudžiamojoje byloje sprendžiama, ar individualios įmonės savininkui šios įmonės turtas priklauso nuosavybės teise. Teisėjų kolegija konstatavo, kad individualios įmonės savininkui šios įmonės turtas baudžiamąja teisine prasme nėra svetimas, todėl įmonės savininkas iš savo individualios įmonės paėmęs pinigus neišpildo turto pasisavinimo sudėties<sup>86</sup>.

Taip pat aktuali situacija, kai uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB) turtas pasisavintas ar iššvaistytas asmens, tuo metu buvusio ir bendrovės akcininku. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. spalio 28 d. nutartyje pabrėžė, kad UAB, kaip ribotos civilinės atsakomybės asmens, teisinis statusas reiškia, jog bendrovės turtas yra atskirtas nuo jos dalyvių, įskaitant vienintelį akcininką, turto. UAB nuosavybę sudaro akcinis kapitalas, savininkų įneštas, skolintas ar uždirbtas turtas. Akcininkų asmenine nuosavybe laikomas tik turtas, likęs po kreditorių reikalavimų patenkinimo ir skolų grąžinimo. Iš to,

---

*Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 76.

<sup>84</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-234-942/2015.

<sup>85</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-699/2018.

<sup>86</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2012.

kad visas uždarnosios akcinės bendrovės turtas priklauso šios bendrovės akcininkams, o visos UAB akcijos priklausė vieninteliui kaltinamajam, negali būti daroma išvada, kad visas UAB turtas priklausė kaltinamajam<sup>87</sup>. Todėl UAB turtas, nors ir vieninteliui tos įmonės akcininkui, įvertinus konkrečios situacijos aplinkybes yra laikomas svetimu.

Aptarta teismų praktika paneigia D. Bukelienės poziciją, pagal kurią bendrovės turtas turėtų būti tapatinamas su vienintelio akcininko turtu ir todėl neteisėti tokio asmens veiksmai, pasisavinant ar iššvaistant įmonės turtą, nelaikytini nusikalstamais. Šis požiūris grindžiamas prielaida, kad tokiais veiksmais nėra padaroma turtinė žala bendrovei, nes formaliai žalą patiria vienintelis akcininkas (kaltininkas). Tokiu atveju daroma išvada, kad asmuo pasisavina arba iššvaisto savo paties turtą<sup>88</sup>. Manytina, kad toks aiškinimas nepagrįstai susiaurina turto svetimumo sampratą, nes vertinamas tik turto aktyvas (kuris taip pat gali būti skolintas), ignoruojant galimus bendrovės įsipareigojimus kreditoriams, taip panaikinant jų galimybę patenkinti savo reikalavimus. Vadovas negali disponuoti bendrovės turtu savo nuožiūra, nes bendrovė yra subjektas, visada turintis tam tikras teises ir įsipareigojimus kitiems subjektams, taip pat valstybei bei savo darbuotojams, įstatymų, sutarčių ar kitų teisės aktų pagrindu<sup>89</sup>. Vertinant juridiniam asmeniui padarytą žalą, atsižvelgiama ir į tai, ar bendrovė buvo moki, ar ji turėjo skolų, kitų įsipareigojimų, kurių būtent dėl kaltininko atlikto bendrovės turto pasisavinimo nepajėgė įvykdyti ir už šiuos nuostolius bendrovė privalo kitiems asmenims materialiai atsakyti<sup>90</sup>. Vadinasi, vertinant juridiniam asmeniui padarytą turtinę žalą atsižvelgiama ir į turto pasyvą, todėl žala kyla pačiai UAB ir jos kreditoriams, o ne vieninteliui akcininkui<sup>91</sup>.

Taigi, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota praktika, kad UAB turtas yra svetimas net ir vieninteliui akcininkui, yra pagrįsta ir atitinka ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens esmę, pagal kurią bendrovės turtas yra atskirtas nuo dalyvių turto. Vadovaujantis D. Bukelienės išreikšta pozicija būtų paneigiamas juridinio asmens savarankiškumas, sutapatinant bendrovės ir vienintelio akcininko turtą, bei ignoruojami kreditorių interesai. Todėl teismų praktikos formuojama pozicija dėl UAB turto svetimumo akcininkui laikytina teisinga, siekiant apsaugoti tiek juridinio asmens, tiek jo kreditorių turtinius interesus.

<sup>87</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-407/2014.

<sup>88</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 88.

<sup>89</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-648/2019.

<sup>90</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-407/2014.

<sup>91</sup> Šie išaiškinimai vienodai taikomi ir akcinėms bendrovėms, nes jos, kaip ribotos atsakomybės juridiniai asmenys, turi turtą, atskirtą nuo jo akcininkų turto, todėl net vieninteliui akcininkui šis turtas baudžiamosios teisės prasme yra laikomas svetimu.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dėl turto svetimumo pasisakė ir kitoje – 2014 m. lapkričio 18 d. nutartyje, kurioje konstatuota, kad į asociacijos sąskaitą įneštos lėšos tampa šio juridinio asmens turtu, tai yra svetimu turtu kiekvienam iš asociacijos narių, nes šios lėšos buvo skirtos konkrečioms asociacijos tikslams įgyvendinti<sup>92</sup>. Tokių lėšų neteisėtas pavertimas savo turtu ar jų perleidimas, esant kitiems turto pasisavinimo ar iššvaistymo požymiams, kvalifikuotinas atitinkamai pagal BK 183 ar 184 straipsnį.

Apibendrinant teismų praktiką, galima daryti išvadą, kad turto ir turtinės teisės svetimumo požymis priklauso nuo civilinio reguliavimo ir konkrečios verslo veiklos formos.

Turto svetimumo nustatymo problema kyla, kai pasisavinamas ar iššvaistomas bendrosios nuosavybės teise priklausantis turtas. Teismų praktikoje svetimu nelaikomas turtas, priklausantis asmenims bendrosios (dalinės ar jungtinės) nuosavybės teise, kol jis nėra padalytas arba kol bendrosios nuosavybės teisė nėra pasibaigusi kitu būdu<sup>93</sup>. Akivaizdu, kad nusikalstama veika laikomi tokie veiksmai, kai kaltininkas užvaldo ar perleidžia turtą, priklausantį bendraturčiui asmeninės nuosavybės teise<sup>94</sup>. Iš teismų išaiškinimo spręstina, kad jei bendras turtas nėra atidalintas, jis negali būti šių veikų dalyku. Tokiu atveju turto pasisavinimas ar iššvaistymas galėtų būti kvalifikuojamas kaip savavaldžiavimas pagal BK 294 straipsnio 1 ar 2 dalis, jei kaltininkas savavališkai, vykdamas ginčijamą ar tariamą teisę į turtą, jį pavertė savu ar realizavo. Tačiau kai bendrojoje dalinėje nuosavybėje yra nustatyta kiekvienam savininkui priklausanti dalis, kaltininkui nepriklausančios dalies neteisėtas pavertimas savu ar perleidimas laikomas turto pasisavinimu arba turto iššvaistymu. Taip pat sutuoktinių turtas yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, kol jis nėra padalytas arba kol bendrosios jungtinės nuosavybės teisė nėra pasibaigusi kitokiu būdu<sup>95</sup>. Tačiau vieno sutuoktinio asmeninio naudojimo daiktai kitam sutuoktiniui laikytini svetimu turtu<sup>96</sup>. Todėl asmeninio pobūdžio turtas, įgytas santuokos metu iš bendrų sutuoktinių lėšų, kitam sutuoktiniui yra svetimas ir gali būti turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo dalyku.

Be turto ar turtinės teisės svetimumo kaltininkui, turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo dalykas pasižymi dar vienu būtinuoju požymiu – turi turėti tam tikrą

---

<sup>92</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2014.

<sup>93</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-25-495/2020.

<sup>94</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 93.

<sup>95</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2014.

<sup>96</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274-788/2019.

ekonominę vertę. Jei pasisavintas ar iššvaistytas turtas ar turtinė teisė neturi vertės, jie negali būti nagrinėjamų veikų dalykas, nes vien subjektyvią (asmeninę) vertę turintis turtas ar turtinė teisė neatitinka dalykui keliamų reikalavimų. Būtent galimybė objektyviai įvertinti tam tikrą objektą visuotiniu turto ekvivalentu – pinigais – leidžia laikyti daiktus ir teises turtiniais<sup>97</sup>. Tačiau subjektyvioji dalyko vertė yra tokia pat reikšminga kaip ir objektyvioji. Ji turi reikšmės sprendžiant, ar padaryta asmeniui turtinė žala, kuri yra būtinas turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo požymis. Jei dalykas buvo bevertis savininkui ir jis tą turtą eliminuoja iš savo valdymo, pripažįsta jį neturinčiu ekonominės, ūkinės ir kitokios vertės, ir nors turtas turi objektyvią piniginę vertę, bet nepadarė turtinės žalos savininkui, tai nebus nusikalstama veika<sup>98</sup>. Taigi, objektyvioji ekonominė vertė yra būtina sąlyga tam, kad turtas ar turtinė teisė būtų pripažįstami turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo dalyku, tačiau taip pat turi būti įvertinama, ar buvo padaryta reali turtinė žala savininkui, kuri siejama ir su subjektyviu interesu į tą turtą ar turtinę teisę.

Ekonominis kriterijus išlieka svarbiu ir turtinių teisių požymiu. Jį netiesiogiai įtvirtina ir CK, apibrėždamas neturtines teises kaip ekonominio turinio neturinčias teises (CK 1.115 straipsnis) – iš šio teiginio logiškai plaukia išvada, kad turtinėms teisėms būdingas ekonominis turinys. Taigi subjektinę teisę galima vadinti turtine teise, kai egzistuoja galimybė jos pačios objektą (daiktą, veiksmą, intelektinės veiklos rezultatą) objektyviai įvertinti piniginiu ekvivalentu, o pačią teisę paversti pinigais<sup>99</sup>. D. Bukelienė turtines teises, kaip turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo dalyką, sieja su konkrečiu daiktu. Jos nuomone, turtinės teisės vertė prilygsta nuosavybės teisės objekto (daikto, į kurį turimai turtinei teisei daromas poveikis nusikalstama veika) vertei, nes turtinės teisės pasisavinimas ar perleidimas tretiesiems asmenims yra „tarpinė“ nusikalstama veika, kurios galutinis tikslas – konkretaus daikto pasisavinimas ar iššvaistymas<sup>100</sup>. Nepaisant požiūrių skirtumo į turtinės teisės apimtį, prieinama prie tos pačios išvados, kad turtinė teisė yra įvertinama tos turtinės teisės objekto pinigine verte.

Dalyko vertė lemia, kokia – administracinė ar baudžiamoji – atsakomybė kils kaltininkui ir, jei baudžiamoji, tai pagal kurią straipsnio dalį bus kvalifikuojama veika. BK dalyko vertė yra nustatoma remiantis minimalaus gyvenimo lygio (toliau – MGL)

---

<sup>97</sup> FEDOSIUK, Oleg (2002). Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. *Jurisprudencija*, 28(20), 80–86, p. 87.

<sup>98</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 344.

<sup>99</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 74.

<sup>100</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 86.

dydžiu<sup>101</sup>. Sprendžiant dėl turto ar turtinės teisės vertės atsižvelgiama į MGL dydį, kuris galiojo veikos padarymo metu<sup>102</sup>.

Kai dalyko vertė neviršija 3 MGL, už neteisėtus veiksmus taikoma administracinė atsakomybė, o ją viršijus kyla baudžiamoji atsakomybė. Jei dalyko vertė yra nedidelė (nuo 3 iki 10 MGL), veika laikoma baudžiamuoju nusižengimu ir vertinama kaip privilegijuota sudėtis, o viršijus 10 MGL – nusikaltimu. Kai dalyko vertė viršija 10 MGL, bet neviršija 400 MGL, konstatuojama pagrindinė sudėtis. Pasisavinus ar iššvaisčius didelės (daugiau kaip 400 MGL, bet ne daugiau kaip 900 MGL) ar labai didelės vertės dalyką (daugiau kaip 900 MGL), atsakomybė kyla už kvalifikuotą sudėtį.

Taigi, dalyko vertė turi tiesioginę reikšmę kvalifikuojant turto pasisavinimo ar iššvaistymo veikas. Nuo turto vertės priklauso, ar kaltininkas padarė nusikalstamą veiką ir jei taip, tai ar išpildė pagrindinę, kvalifikuotą ar privilegijuotą turto pasisavinimo ar iššvaistymo sudėtį.

Apibendrinant pažymėtina, kad turto pasisavinimo ir iššvaistymo objektas ir dalykas sutampa, tačiau jų turinys doktrinoje aiškinamas skirtingai. Sistemiskai vertinant, šių veikų objektu laikytini turtiniai santykiai, apimantys nuosavybės teisę, turtines teises ir turtinius interesus, o dalyku – svetimas turtas arba turtinė teisė. Turto ar turtinės teisės svetimumas ir ekonominė vertė yra pamatiniai kriterijai, kurių įrodymas yra būtinas siekiant kvalifikuoti veiką kaip turto pasisavinimą ar iššvaistymą.

## **2.2 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektyvioji pusė**

Nusikalstamos veikos objektyvioji pusė – tai išorinis pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimas<sup>103</sup>. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sudėtys yra materialiosios, todėl jų būtini objektyvieji požymiai yra pavojinga veika, kilę nusikalstami padariniai ir tarp jų atsiradęs priežastinis ryšys<sup>104</sup>.

Vadovaujantis BK įtvirtintomis formuluotėmis, už turto pasisavinimą atsako tas, kas pasisavino jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę, o už turto

---

<sup>101</sup> MGL yra kintantis ekonominis rodiklis, vienas iš valstybės nustatytų minimalių dydžių, jo nustatymas nepriskiriamas baudžiamojo įstatymo reglamentavimo sričiai.

<sup>102</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64/2011.

<sup>103</sup> ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 201.

<sup>104</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 354; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-63-489/2022.

iššvaistymą – tas, kas iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę. Abiejų veikų atvejais objektyvieji požymiai – patikėto turto ar turtinės teisės pasisavinimas/ iššvaistymas ir žinioje buvusio turto ar turtinės teisės pasisavinimas/ iššvaistymas – atitinkamai BK 183 ir BK 184 straipsnių dispozicijose suformuluoti kaip alternatyvūs, todėl baudžiamajai atsakomybei kilti pakanka, kad būtų padaryta bent viena iš nurodytų veikų.

Objektyviai turto pasisavinimo veika pasireiškia neteisėtu, neatlygintinu kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto pavertimu savo turtu<sup>105</sup>. Tuo tarpu turto iššvaistymas suprantamas kaip kaltininkui patikėto ar jo žinioje buvusio svetimo turto neteisėtas, neatlygintinas perleidimas, padarant žalos turto savininkui arba teisėtam valdytojui<sup>106</sup>. Kaltininkas jam patikėtą ar esantį jo žinioje turtą tretiesiems asmenims neteisėtai realizuoja parduodant, dovanojant, suvarojant ar kitaip perleidžiant tretiesiems asmenims, nesilaikant nustatytos turto perleidimo tvarkos, kuri nustatyta norminiais aktais ar bendru susitarimu<sup>107</sup>. Esminis šių veikų skirtumas yra tas, kad pasisavinimo atveju turtas pereina pačiam kaltininkui, o iššvaistymo atveju – perduodamas tretiesiems asmenims.

Turtinės teisės pasisavinimas suprantamas kaip neteisėtas (viršijant įgaliojimus) ir neatlygintinas aktas, kurio rezultatas yra kaltininko juridinis tapimas svetimos turtinės teisės turėtoju, įgyjant galimybę gauti iš šios teisės išplaukiančią naudą, tai yra valdyti, naudoti bei disponuoti turtu kaip savu<sup>108</sup>. Šiuo atveju įgyjamas ne pats turtas, o tik galimybė gauti turtinės naudos.

Turtinės teisės iššvaistymas apibrėžiamas kaip neteisėtas (viršijant įgaliojimus) ir neatlygintinas šios teisės perleidimas tretiesiems asmenims, juridinis panaikinimas arba jos realios vertės sunaikinimas<sup>109</sup>. Taigi, doktrinoje išskiriami trys turtinės teisės iššvaistymo būdai. Pirmasis būdas – turtinės teisės perleidimas – pasireiškia neteisėtu svetimo nekilnojamojo turto, vertybinių popierių perleidimu, negrynųjų pinigų pervedimu į trečiųjų asmenų sąskaitą bei kitokio pobūdžio turtinių teisių neteisėtu perleidimu. Antruoju būdu laikytinas turtinės teisės juridinis panaikinimas. Tokiu atveju kreditoriaus atstovas prieš jo valią atsisako pretenzijų skolininkui, patvirtina fiktyvų prievolės

<sup>105</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

<sup>106</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.

<sup>107</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 354–355.

<sup>108</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 81.

<sup>109</sup> *ibidem*

įvykdymą, fiziškai sunaikina vienintelį turimos teisės įrodymą ar nesiima priemonių realizuoti teisę nustatyto laiku ir panašiai. Trečiasis būdas – paversti turtinę teisę beverte. Tai gali pasireikšti kaltininko veiksmais, sąmoningai atliekant sandorį, dėl kurio išnyksta patikėtoju priklausančios turtinės teisės padengimas ir, kaip rezultatas, jos vertė<sup>110</sup>. Teismų praktikoje išskiriamas ir ketvirtas turtinės teisės iššvaistymo būdas – nerealizuojant jos per nustatytą terminą ir taip nulemiant jos išnykimą<sup>111</sup>. Tačiau šis išskyrimas yra perteklinis, kadangi toks atvejis laikytinas viena iš turtinės teisės juridinio panaikinimo formų. Išanalizavus šiuos iššvaistymo būdus matyti, kad turtinių teisių iššvaistymas gali pasireikšti įvairiomis alternatyviomis veikos formomis, kurios neatitinka tipinės iššvaistymo sampratos, siejamos tik su turto ar turtinės teisės perleidimu tretiesiems asmenims.

Taigi, turto pasisavinimui būtinasis požymis yra patikėto ar esančio žinioje turto ar turtinės teisės užvaldymas, turint galimybę elgtis kaip su savu. Tuo tarpu turto iššvaistymas pasižymi keliais požymiais: tiek turto ar turtinės teisės perleidimu tretiesiems asmenims, tiek turtinės teisės juridiniu panaikinimu ar padarymu beverte.

Analizuojant veikos pobūdį, pažymėtina, kad tiek turto pasisavinimas, tiek turto iššvaistymas paprastai padaromi aktyviais veiksmais. Turto pasisavinimo atveju konkretūs veiksmai priklauso nuo pasisavinamų daiktų fizinių savybių, turto apskaitos ypatumų, apsaugos, tikslinės paskirties bei buvimo vietos<sup>112</sup>. Kadangi turtas ar turtinė teisė jau yra perduoti kaltininkui paties savininko, jam paprastai nereikia atlikti kokių nors ypatingų veiksmų. Kai nebūtina teisinė registracija, pakanka daiktą paimiti ir perkelti erdvėje, kad po to galėtų jį valdyti, naudoti ir disponuoti kaip nuosavą (fizinis paėmimas). Tokiu būdu įforminti nuosavybės teisę juridiskai nėra būtina. Tuo tarpu kai pasisavinamam daiktui reikalinga teisinė registracija, kaltininkas turi dokumentiškai pakeisti nuosavybės teisės subjektą (juridinis paėmimas)<sup>113</sup>. Šiuo atveju fizinis tokio daikto paėmimas nėra būtinas, kadangi kaltininkas dokumentiškai įgyja teisę valdyti, naudoti ir disponuoti turtu.

Tuo tarpu turto iššvaistymas pasireiškia aktyviais veiksmais, kai kaltininkas, būdamas aktyvioji šalis šiame santykiyje ir siekdamas turtą ar turtinę teisę realizuoti, savo

---

<sup>110</sup> Pavyzdžiui, kaltininkas leidžia skolininkui perkelti skolą kitam asmeniui, kuris yra nemokus (GRUODYTĖ, Edita; FEDOSIUK, Oleg; MILINIS, Albertas ir kt. (2021). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 421–422).

<sup>111</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-234-942/2015.

<sup>112</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 345.

<sup>113</sup> *ibidem*, p. 346.

iniciatyva perduoda turtą trečiajai šaliai. Kai turtas ar turtinė teisė yra kaltininko žinioje, turto iššvaistymas padaromas taip pat aktyviais veiksmais, kurie pasireiškia atitinkamų nurodymų davimu.

Vis dėlto abi veikos gali būti padaromos ir neveikimu. Turto pasisavinimas neveikimu pasireiškia tada, kai dėl tarnybinių pareigų, sutartinių santykių ar įgaliojimų kaltininkas svetimą turtą pasilaiko sau ir neįvykdo pareigos atsiskaityti su nukentėjusiuoju<sup>114</sup>. Tokiu atveju kaltininkas susilaiko nuo daikto grąžinimo suėjus nustatytam terminui ar savininkui pareikalavus. Kitaip tariant, kaltininkas neįvykdo pareigos veikti atitinkamu turto savininko jam nustatytu būdu. Nusikalstamas neveikimas pasižymi sąmoningu neatlikimu tų veiksmų, kuriuos kaltininkas privalo atlikti dėl priimtų įsipareigojimų ar suteiktų įgaliojimų<sup>115</sup>. Tačiau ne kiekvienas turto negrąžinimas laiku yra laikomas turto pasisavinimu. Turi būti nustatoma, kad kaltininkas tikslingai siekia paversti turtą savu, o ne neįvykdo prievolės dėl objektyvių ir nuo jo nepriklausančių priežasčių.

Vertinant, ar turto iššvaistymas galimas ir neveikimu, verta atkreipti dėmesį į D. Bukelienės mintį, kad neveikimu atliekamos veikos būdingos tik iki 2023 m. galiojusiam neatsargiam iššvaistymui<sup>116</sup>. Tačiau su tokia pozicija negalima sutikti, nes būtent turtinės teisės nerealizavimas per nustatytą terminą ir dėl to išnykus teisei gali būti padaromas ir tyčia, o pati veika pasireiškia neveikimu. Todėl konstatuotina, kad turto iššvaistymas galimas ir neveikimu, kuris pasireiškia kaltininko neatlikimu tam tikrų turtinio pobūdžio veiksmų, kuriuos dėl jam suteiktų turtinių teisių privalo padaryti<sup>117</sup>. Taigi, nors turto iššvaistymas paprastai pasireiškia aktyviais kaltininko veiksmais, ši nusikalstama veika gali būti padaryta ir neveikimu, kai kaltininkas sąmoningai neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti.

Apibendrinant, turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas gali būti įgyvendinti tiek aktyviais veiksmais, tiek neveikimu, priklausomai nuo turto pobūdžio, jo apsaugos, teisinės registracijos ypatumų bei kaltininkui suteiktų teisių ir pareigų, susijusių su jam patikėto ar esančio žinioje turto ar turtinės teisės valdymu.

Būtinai aptariamų veikų požymiai yra neteisėtumas ir neatlygintinumas. Pasisavinimo esmę sudaro tai, kad kaltininkas svetimą, bet jam patikėtą ar esantį jo žinioje turtą ar

---

<sup>114</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 345.

<sup>115</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 99.

<sup>116</sup> *ibidem*, p. 100.

<sup>117</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 354.

turtinę teisę neteisėtai (viršydamas įgaliojimus), neatlygintinai paverčia savu turtu<sup>118</sup>. Kitaip tariant, ima elgtis su svetimu turtu kaip su nuosavu. Tokiu atveju neteisėtumas konstatuojamas tais atvejais, kai atliekant veiksmus nesilaikoma nustatytos turto ar turtinės teisės patikėjimo ar disponavimo tvarkos, pažeidžiamos esminės turto ar turtinės teisės patikėjimo ar buvimo žinioje sąlygos ir dėl to pažeidžiami savininko ar teisėto valdytojo interesai. Turto iššvaistymo metu atliktų veiksmų neteisėtumas teismų praktikoje suprantamas taip pat kaip ir turto pasisavinimo atveju<sup>119</sup>. Tačiau nors tokia interpretacija nėra klaidinga, tikslingiau neteisėtumą vertinti ne pagal formalią patikėtinio teisę atlikti tam tikrą sandorį, o pagal tai, ar sandoris atitinka savininko valią ir interesus<sup>120</sup>. Tokia išvada darytina todėl, kad kaltininkas gali sudaryti nenaudingus sandorius ir taip iššvaistyti turtą ar turtinę teisę ir nevirsydamas suteiktų įgaliojimų. Neatlygintinumas abiem atvejais suprantamas vienodai – kaltininkas šį turtą pasisavina ar iššvaisto neatlygindamas jo vertės arba atlygindamas aiškiai neteisėtai, todėl yra pažeidžiami savininko turtiniai interesai<sup>121</sup>.

Veika, kuria pasisavinamas ar iššvaistomas kaltininkui patikėtas ar esantis jo žinioje svetimas turtas, besąlygiškai sukelia nusikalstamus padarinius – turtinę žalą, kuri privalo būti reali. Nusikalstami padariniai pasireiškia nukentėjusiojo turto ar turtinės teisės netekimu arba jų apimties sumažėjimu<sup>122</sup>. Į turtinę žalą neįtraukiama netiesioginė turtinė žala, kuri apima ir negautas pajamas, kurias nukentėjusysis būtų gavęs, jei nebūtų buvę neteisėtų kaltininko veiksmų. Nustatant realią turtinę žalą aktuali tampa jau aptarta subjektyvioji dalyko vertė, nes savininkui netektas turtas ar turtinė teisė turi sukelti realių neigiamų padarinių. Jei savininkas pats laiko turtą ar turtinę teisę beverčiais, žala neatsiranda ir veika nelaikoma nusikalstama. Taip pat tarp veikos ir padarinių turi būti nustatomas priežastinis ryšys, pasireiškiantis tuo, kad kaltininko neteisėtas elgesys su svetimu valdomu turtu ar turtine teise lėmė kito asmens praradimus, pajamų negavimą, sumažėjimą<sup>123</sup>.

Tačiau doktrinoje atkreipiamas dėmesys į problemą, kad laikant turto pasisavinimą materialia sudėtimi, dalis nusikalstamų veikų gali likti už šios sudėties ribų. Praktikoje galimos situacijos, kai turtas ar turtinė teisė yra pasisavinami, tačiau savininkui reali

<sup>118</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.

<sup>119</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.

<sup>120</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 80.

<sup>121</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.

<sup>122</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-387/2025.

<sup>123</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 355.

turtinė žala neatsiranda<sup>124</sup>. Todėl kyla klausimas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo. Tokiais atvejais veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas pasisavinti turtą, nes nenustatomi būtini nusikalstamos veikos padariniai, o tai lemia švelnesnės bausmės skyrimą. Atsižvelgiant į tokias situacijas, doktrinoje diskutuojama, ar nebūtų tikslinga šią sudėtį laikyti formaliąja, kai padariniai nėra būtinasios sudėties požymis. Vis dėlto toks požiūris iškreiptų BK turtinių nusikalstamų veikų sistemiškumą, nes didžioji dalis turtinių veikų yra materialiosios sudėties (pavyzdžiui, BK 178, 185, 187 straipsniai), o formaliąją sudėtį taikoma tik išimtiniais atvejais, kai to reikalauja veikos specifika. Be to, atsisakant padarinių kaip būtino sudėties požymio, būtų išplečiamos baudžiamosios atsakomybės ribos, nes kriminalizuojamas ir toks elgesys, kuris realiai nepadarо turtinės žalos. Tai ypač apsunkintų juridinio asmens vadovo baudžiamosios atsakomybės atribojimą nuo civilinės ar drausminės atsakomybės, kadangi praktikoje vienas iš vertinimo kriterijų yra tai, ar dėl vadovo atlikto rizikingo sandorio juridiniam asmeniui buvo padaryta reali turtinė žala<sup>125</sup>. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, turto pasisavinimo sudėtį pagrįsta laikyti materialiąja.

Su nusikalstamais padariniais neatsiejamas ir turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo baigtumo momentas. Turto pasisavinimas laikomas baigtu, kai neteisėtai užvaldomas svetimas turtas ir atsiranda reali galimybė jį valdyti, juo naudotis ar disponuoti, arba pasisavinama turtinė teisė, suteikianti kaltininkui galimybę gauti svetimą turtą ar turtinę naudą tuoj pat arba ateityje, elgtis su svetimu turtu kaip su nuosavu<sup>126</sup>. Objektivus pasisavinimo baigtumas siejamas su momentu, kai turtas negrįžtamai išimamas iš teisėto valdymo. Turtinės teisės pasisavinimo baigtumas tapatinamas su atitinkamo juridinio fakto įtvirtinimo momentu, kai kaltininkas juridškai tampa turtinės teisės turėtoju nepriklausomai nuo to, ar jis ją įgyvendino<sup>127</sup>.

Doktrinoje taip pat pateikiama nuomonė, kad turto pasisavinimo baigtumas turėtų būti siejamas ne tik su objektyviais, bet ir subjektyviais požymiais. Pagal šią poziciją veika laikoma baigta, kai neteisėtai užvaldomas svetimas turtas ir yra reali, kaltininko suvokta galimybė turtą valdyti, juo naudotis ar disponuoti arba pasisavinama turtinė teisė,

---

<sup>124</sup> Pavyzdžiui, restorano virtuvės darbuotojas pasiima maisto produktus, o jų trūkumą kompensuoja sumažindamas klientų porcijas, todėl apskaitoje trūkumas nenustatomas, nors faktiškai pasisavinamas restorano turtas. Tokiu atveju savininkas realios turtinės žalos nepatiria (DRAKŠAS, Romualdas (2013). Kai kurie baudimo už turto pasisavinimą probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 20(1), 283–299, p. 287).

<sup>125</sup> Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-120-788/2023.

<sup>126</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 347.

<sup>127</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-719/2025.

suteikianti kaltininkui galimybę gauti svetimą turtą arba turtinę naudą tuoj pat arba ateityje, elgtis su svetimu turtu kaip su nuosavu. Tokiu požiūriu svarbiausia, kad kaltininkas turi realią galimybę turtą ar turtinę teisę valdyti, naudotis bei disponuoti ir suvokia, kad gali elgtis su turtu ar turtine teise kaip su savu. Jei tokia galimybė kaltininko nebuvo suvokta, nebūtų galima laikyti, kad pasisavinimas yra baigtas<sup>128</sup>. Tačiau siejant turto pasisavinimo baigtumą su subjektyviu suvokimu, veikos baigtumas būtų nustatomas ne pagal nusikalstamų padarinių atsiradimą, bet pagal kaltininko vidinį įsitikinimą dėl galimybės valdyti, naudoti ir disponuoti turtu ar turtine teise, o tai nesuderinama su materialiaja šios veikos sudėtimi. Taigi, turto pasisavinimo baigtumas siejamas su turto ar turtinės teisės neteisėtu užvaldymu, kai yra objektyviai reali galimybė juos valdyti, naudoti ar disponuoti kaip savais, ir pagrįstai nėra siejama su kaltininko subjektyviu suvokimu apie tokią galimybę.

Tuo tarpu turto iššvaistymas laikomas baigtu, kai kaltininkui patikėtas turtas faktiškai patenka į kito asmens valdymą – nuo svetimo turto pardavimo, padovanojimo ar kitokio perleidimo trečiajam asmeniui momento<sup>129</sup>. Turtinių teisių perleidimo ar panaikinimo atveju veikos baigtumas sietinas su atitinkamo sandorio ar juridinio neveikimo teisinių padarinių atsiradimu – formaliai pasikeitus teisės turėtojui arba pasibaigus teisės juridiniam egzistavimui, o kai veika pasireiškia kaip turtinės teisės realios vertės sunaikinimas – su faktiškai susiklosčiusia padėtimi, kai turtinę teisę tampa neįmanoma realizuoti<sup>130</sup>. Galima teigti, kad turto iššvaistymo baigtumas siejasi su momentu, kai savininkas faktiškai praranda galimybę turtą ar turtinę teisę valdyti ar realizuoti.

Lyginant su turto pasisavinimu, turto iššvaistymo baigtumas paprastai siejamas ne su kaltininko turto ar turtinės teisės užvaldymu, bet su turto patekimu į trečiojo asmens valdymą, turtinės teisės formaliu turėtojo pasikeitimu, jos juridinio egzistavimo pasibaigimu arba negalimumu realizuoti. Todėl veikos baigtumo momentas yra vienas iš pagrindinių kriterijų, leidžiančių atriboti turto pasisavinimą nuo turto iššvaistymo.

Pažymėtina, kad turto iššvaistymas gali būti atlygintinis ir neatlygintinis. Kaltininkas, iššvaistydamas turtą, gali ir nepasipelnyti. Svarbu tai, kad kaltininkui patikėtas ar esantis jo žinioje turtas neteisėtai ir neatlygintinai perleidžiamas tretiesiems asmenims<sup>131</sup>. Atlygintinis turto iššvaistymas skiriasi nuo pasisavinimo tuo, kad patikėtą ar buvusį

<sup>128</sup> DRAKŠAS, Romualdas (2013). Kai kurie baudimo už turto pasisavinimą probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 20(1), 283–299, p. 287.

<sup>129</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2011.

<sup>130</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 80.

<sup>131</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241-942/2022.

žinioje turtą kaltininkas perleidžia tretiesiems asmenims jo neužvaldydamas ir tik po to gauna atlygį; gautas atlygis nėra turtas, kuris buvo kaltininkui patikėtas ar perduotas jo žinion, bet tik šio turto vertės ekvivalentas; gautas už perleistą turtą atlygis nebūtinai turi būti adekvatus realiai turto vertei<sup>132</sup>.

Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo skirtumą yra akcentavęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas 1998 m. gruodžio 22 d. nutarime, kuriame pabrėžta, jog kaltininkui patikėto ar esančio žinioje turto pasisavinimas skiriasi nuo iššvaistymo tuo, kad turtas iššvaistomas jo nepasisavinus, tai yra neužvaldžius jo bent trumpam laikui. Turto pasisavinimas negali peraugti į turto iššvaistymą, nes skiriasi šių veikų baigtumo momentai. Jei kaltininkas turtą buvo bent trumpam užvaldęs ir galėjo su juo atlikti bet kokius veiksmus prieš perduodamas kitiems asmenims, veika kvalifikuojama kaip turto pasisavinimas. Tolimesni veiksmai su pasisavintu turtu kvalifikavimui reikšmės neturi<sup>133</sup>. Galima teigti, kad turto pasisavinimą nuo turto iššvaistymo skiria kaltininko santykis su turtu ar turtine teise prieš jo perleidimą tretiesiems asmenims. Vadinasi, veika laikoma turto iššvaistymu, kai kaltininkas, realizuodamas turtą ar turtinę teisę, prieš jų perleidimą trečiajam asmeniui net trumpam laikui nebuvo jų užvaldęs. Jei prieš realizavimą kaltininkas turtą ar turtinę teisę buvo užvaldęs ir galėjo juos valdyti, naudoti ar disponuoti kaip savais, tokia veika kvalifikuojama kaip turto pasisavinimas, net jei kaltininko iš anksto susiformavęs sumanymas buvo turtą ar turtinę teisę perleisti kitam asmeniui.

Praktikoje galimos ir tęstinės turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo veikos, kurios susideda iš atskirų tapačių nusikalstamų veikų, padarytų pakartotinai. Veika būtų laikoma tęstine, jei kaltininkas turtą ar turtinę teisę savinasi ar švaisto iš to paties šaltinio, tai daro analogiškais veiksmais, kuriuos skiria nedidelis laiko tarpas, ir tuos veiksmus sieja bendras nusikalstamas ketinimas, pasireiškiantis vieninga tyčia<sup>134</sup>. Veika laikoma tęstine tik tuo atveju, jei nustatomi visi šie požymiai. Nesant bent vieno iš jų, veiksmai bus kvalifikuojami kaip pavienės savarankiškos nusikalstamos veikos.

Apibendrinant ir atskiriant turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektyviasias puses, pažymėtina, kad turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas – tai nusikalstamos veikos, kuriomis neteisėtai disponuojama patikėtu ar žinioje esančiu svetimu turtu ar turtine teise, padarant žalos teisėtam savininkui. Turto pasisavinimas pasireiškia

---

<sup>132</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 356.

<sup>133</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

<sup>134</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 116.

kaltininko veiksmais, kuriais svetimas turtas ar turtinė teisė paverčiami nuosavais, tuo metu turto iššvaistymas – neteisėtu šio turto ar turtinės teisės perleidimu tretiesiems asmenims jų neužvaldant arba juridiskai panaikinant turtinę teisę ar padarant ją beverte. Abiejų veikų sudėtys yra materialiosios, todėl būtina nustatyti realią turtinę žalą ir priežastinį ryšį tarp veikos ir padarinių. Pagrindinis skirtumas yra veikų baigtumo momentas – turto pasisavinimo atveju veika laikoma baigta, kai kaltininkas užvaldo patikėtą turtą ar turtinę teisę, o turto iššvaistymo – kai patikėtas turtas faktiškai patenka į trečiojo asmens valdymą, kai pasikeičia turtinės teisės formalus turėtojas arba tampa neįmanoma turtinę teisę įgyvendinti.

### 2.3 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo subjektas

„Nusikalstamos veikos subjektas – tai fizinis baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus sulaukęs pakaltinamas asmuo“<sup>135</sup>. Taip pat už tam tikras veikas BK numato ir juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Aptariant bendruosius subjekto požymius, kaltinamasis fizinis asmuo turi atitikti amžiaus ir pakaltinamumo kriterijus. Pagal turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas, remiantis BK 13 straipsniu, atsako asmenys, sulaukę 16 metų<sup>136</sup>.

Neatsiejamai nuo amžiaus kriterijaus, asmuo turi būti pakaltinamas, tai yra gebėti suvokti savo veiksmus ir juos valdyti. Atsakomybė gali būti taikoma ir ribotai pakaltinamam asmeniui<sup>137</sup>. Vis dėlto praktikoje riboto pakaltinamumo klausimas turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo bylose pasitaiko retai. Nepavyko rasti bylų, kur asmuo teismo būtų pripažintas buvusi ribotai pakaltinamu veikos padarymo metu. Teismų praktikos nebuvimas gali būti siejamas su tuo, kad šių veikų padarymas rodo asmens gebėjimą suvokti turtinius santykius, valdyti svetimą turtą ar turtinę teisę ir priimti sprendimus dėl jų disponavimo, o tai reikalauja intelektinių ir valinių gebėjimų.

Sistemiškai analizuojant turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo straipsnius, galima matyti, kad abiejų veikų subjektas pasižymi tais pačiais požymiais: atsako tas, kas pasisavino/ iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę. Taigi,

---

<sup>135</sup> ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 221.

<sup>136</sup> Įstatymų leidėjo pasirinkta amžiaus riba (14 metų už sunkius ar labai sunkius nusikaltimus ir bendroji 16 metų) siejama su sąmoningumo lygiu, numatant, kad tokio amžiaus asmuo gali suvokti savo elgesio pavojingumą, jį valdyti ir atsakyti už savo veiksmus.

<sup>137</sup> Jeigu nustatoma, kad asmuo dėl psichikos sutrikimo, kuris nėra pakankamas pagrindas pripažinti jį nepakaltinamu, negalėjo visiškai suvokti pavojingo turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo pobūdžio ar valdyti savo veiksmų.

šių veikų subjektams keliami tokie patys reikalavimai.

Nors pagal įstatymų leidėją, kaip jau minėta, už šias veikas baudžiamojon atsakomybėn traukiami asmenys sulaukę 16 metų, praktikoje amžiaus riba siejama su civiliniu ir darbo veiksniumu, todėl yra minimali tikimybė, kad jas padarytų jaunesnis nei 18 metų asmuo. Įprastai įgaliojimai turtui ar turtinei teisei kaltininkui suteikiami civiliniais ar darbo santykiais<sup>138</sup>. Civilinėje teisėje fizinio asmens subjektiškumas yra siejamas su jo teisnumu ir veiksniumu. Nors teisnumas įgyjamas nuo gimimo, visiškas veiksnumas atsiranda, kai asmuo sulaukia pilnametystės (CK 2.5 straipsnis). 16–17 metų asmenys yra laikomi ribotai veiksniais ir turi ribotą galimybę sudarinėti sandorius ir tokiu būdu visa apimtimi dalyvauti civiliniuose teisiniuose santykiuose, todėl mažai tikėtina, kad ribotai veiksnus asmuo pagal sutartį ar įgaliojimą taptų svetimo turto teisėtu valdytoju. Be to, pagal darbo teisės normas, nors visiškas darbinis teisnumas ir darbinis veiksnumas atsiranda asmeniui, sulaukusiam 16 metų (Darbo kodekso 21 straipsnis), tačiau yra minimali tikimybė, kad jaunesnis nei 18 metų asmuo eitų pareigas, suteikiančias teisę duoti nurodymus pavaldiniams dėl jiems patikėto svetimo turto panaudojimo, tai yra kad svetimas turtas būtų jaunesnio nei 18 metų asmens žinioje<sup>139</sup>. Taigi, nors pagal įstatymą baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir iššvaistymą atsiranda nuo 16 metų, kaltininkas paprastai būna ne jaunesnis kaip 18 metų dėl specifinio santykio su turtu ar turtinėmis teisėmis bei civilinių ir darbo teisės santykių ypatumų.

Atsižvelgiant į tai, galima kelti klausimą, ar BK numatyta bendroji 16 metų riba yra tinkama ir pagrįsta šioms nusikalstamoms veikoms. Viena vertus, pagrįstas argumentas yra tai, kad amžiaus ribos pakėlimas iki 18 metų atitiktų praktikoje susiklosčiusią situaciją ir būtų suderintas su civilinio bei darbinio veiksnio reikalavimais, kurie lemia galimybę teisėtai valdyti ar turėti žinioje turtą ar turtinę teisę. Kita vertus, 16 metų riba numato atvejus, kai 16–17 metų asmuo, veikdamas pagal emancipaciją ar įgaliojimą, gali teisėtai valdyti turtą ar turtinę teisę arba eiti tokias pareigas, kurių metu turtas ar turtinė teisė būtų asmens žinioje. Nors nepavyko rasti teismų sprendimų, kur turto pasisavinimas ar turto iššvaistymas būtų padaryti 16–17 metų asmens, teoriškai tokie atvejai galimi. Baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribą pakėlus iki 18 metų, 16–17 metų asmenims nepagrįstai būtų dekriminalizuotos aptariamios veikos.

Turto pasisavinimo ir iššvaistymo specifiką lemia tai, kad šių veikų padarymo metu

---

<sup>138</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 53.

<sup>139</sup> Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. 2016 m. rugsėjo 14 d. Nr. XII-2603. TAR, 2016, 23709; BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 129–130.

dalykas yra teisėtame kaltininko valdyme, todėl be bendrųjų požymių, būtinų patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, veikoms būdingas ir specialus subjektas. Pagal šias veikas atsako asmuo, kuriam nusikalstamos veikos padarymo metu turtas ar turtinė teisė buvo patikėti ar buvę jo žinioje civilinių, darbo ar kitų teisinių santykių pagrindu<sup>140</sup>. Susiklosto specifinis kaltininko ir svetimo turto ar turtinės teisės santykis, nes asmuo turi teisėtus įgaliojimus šio turto ar turtinės teisės atžvilgiu, kurie suteikiami remiantis juridinę reikšmę turinčiais dokumentais, žodiniu susitarimu su turto savininku arba tokie įgaliojimai asmeniui suteikiami atsižvelgiant į jo einamas pareigas<sup>141</sup>. Vis dėlto įgaliojimų suteikimo forma esminės reikšmės nusikalstamos veikos kvalifikavimui neturi<sup>142</sup>. Svarbus pats teisėto valdymo, naudojimo ar disponavimo turtu ar turtine teise faktas. Kaltininkui suteikti įgaliojimai turto ar turtinės teisės atžvilgiu suteikia jam galimybę kito asmens vardu sudaryti sandorius, perleisti, panaikinti ar kitaip disponuoti svetimu turtu ar turtinėmis teisėmis, taip pat duoti nurodymus dėl tokių veiksmų atlikimo.

Kaltininko santykis su turtu yra kriterijus, atibojantis turto pasisavinimą ar turto iššvaistymą nuo kitų sudėčių. Turtas ar turtinė teisė privalo būti teisėtame kaltininko valdyme, nes kitaip veika atitiks kitos nusikalstamos veikos, pavyzdžiui, vagystės ar sukčiavimo, sudėtį. Turėdamas tam tikrus įgaliojimus, kurie savo apimtimi dažnai panašūs į tuos, kuriuos turi savininkas, kaltininkas neturi į patikėtą ar esantį jo žinioje turtą nuosavybės teisės ir negali su turtu elgtis kitaip nei leidžia suteikti įgaliojimai<sup>143</sup>. Tuo tarpu kitose turtinėse veikose kaltininkas neturi jokių teisių ir pareigų į turtą ar turtinę teisę.

BK įtvirtinti du teisėto santykio su turtu pagrindai: kai turtas ar turtinės teisės kaltininkui yra patikėti arba esantys kaltininko žinioje. Doktrinoje ir teismų praktikoje patikėtas turtas ar turtinė teisė apibrėžiami kaip einamų pareigų, specialių pavedimų, sutarčių ar kitu teisiniu pagrindu kaltininko valdomas aktyvas, į kurį kaltininkas turi teisiškai apibrėžtus įgalinimus<sup>144</sup>. Pagal CK turto patikėjimo teisė – tai patikėtinio teisė patikėtojo nustatyta tvarka ir sąlygomis valdyti, naudoti perduotą turtą bei juo disponuoti (CK 4.106 straipsnio 1 dalis). Turto patikėjimo teisės atsiradimo pagrindas gali būti:

---

<sup>140</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-489/2023.

<sup>141</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 65.

<sup>142</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 356.

<sup>143</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 86.

<sup>144</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-1214/2025.

įstatymas, administracinis aktas, sutartis, testamentas, teismo sprendimas (CK 4.108 straipsnis). Asmenys valdo, naudoja patikėtojo jiems perduotą turtą ir disponuoja juo tokia tvarka bei sąlygomis, kaip nustatyta turto perdavimo patikėjimo teise sutartyje, testamente, teismo sprendime ar įstatyme (CK 4.109 straipsnio 2 dalis). Kaltininkas yra materialiai atsakingas už patikėtą turtą<sup>145</sup>. Jam kyla pareiga rūpintis patikėtu turtu ar turtine teise, išsaugoti jo būklę ir vertę, o už atliktus neteisėtus veiksmus ar kilusius neigiamus padarinius turto ar turtinės teisės atžvilgiu būtent jam tenka visa atsakomybė kompensuoti nuostolius. Paprastai tokius valdymo įgaliojimus turi juridinių asmenų darbuotojai, kurių darbas susijęs su svetimo turto apskaita, saugojimu, priėmimu, išdavimu, pardavimu, pervežimu, taip pat sargai, pardavėjai, kasininkai<sup>146</sup>.

Žinioje esantis turtas ar turtinė teisė – tai toks turtas ar turtinė teisė, kai kaltininkas dėl savo einamų pareigų turi teisę pavaldiems ar kitiems asmenims, kuriems šis turtas ar turtinė teisė patikėti, duoti nurodymus dėl jų panaudojimo. Prie tokių asmenų priskirtini įmonių, įstaigų vadovai arba asmenys, atsakingi už atskiras jų veiklos sritis, tačiau nesantys materialiai atsakingi už turtą ar turtinę teisę<sup>147</sup>.

Vis dėlto patikėjimo ir buvimo žinioje sampratų atribojimas doktrinoje kelia diskusijas. Atsižvelgiant į jau minėtą teismų praktiką, būtų galima teigti, kad pagrindinis skirtumas atskiriantis turto ir turtinės teisės patikėjimą nuo buvimo kaltininko žinioje yra kaltininkui perduodama materialinė atsakomybė už teisėtai valdomą aktyvą. Patikint turtą ar turtinę teisę kaltininkas yra materialiai atsakingas, o perduodant jo žinion – materialinė atsakomybė nevyksta. Tokią poziciją palaiko ir O. Fedosiuk, tačiau taip pat teigia, kad neįmanoma nubrėžti ribos tarp patikėtos ir žinioje esančios turtinės teisės per subjekto materialinės atsakomybės buvimo/ nebuvimo požymius, todėl patikėto ir žinioje esančio turto sąvokų atskyrimas atrodo dirbtinis ir visai nereikalingas. Abiem atvejais kaltininko santykis su turtu ar turtine teise suponuoja tokius jo teisiškai apibrėžtus įgaliojimus svetimam turtiniam aktyvui, kad jis kito asmens vardu galėtų atlikti sandorį, kurio metu būtų perleistas, panaikintas ar realizuotas svetimas turtas ar turtinė teisė, arba duoti nurodymus dėl tokio sandorio atlikimo, todėl išskyrimas nėra būtinas<sup>148</sup>.

Tuo tarpu D. Bukelienė teigia priešingai, akcentuodama, kad abiem atvejais kaltininkas yra materialiai atsakingas už teisėtai valdomą svetimą turtą ar turtinę teisę,

<sup>145</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-1214/2025.

<sup>146</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 77.

<sup>147</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241-942/2022.

<sup>148</sup> GRUODYTĖ, Edita; FEDOSIUK, Oleg; MILINIS, Albertas ir kt. (2021). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Pirmoji knyga: vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 416.

nesiejant to su tam tikrais perdavimo ypatumais, todėl turto perdavimo pagrindo išskyrimas į patikėtą ir esantį žinioje neturi prasmės<sup>149</sup>. Tai yra iš esmės tas pats patikėtas turtas ar turtinė teisė, tik kur kas susiaurinti įgaliojimai, kuriuos kaltininkui suteikia savininkas ir bet kokių atvejų kyla atsakomybė už neteisėtą elgesį su patikėtu ar esančiu žinioje turtu ar turtine teise<sup>150</sup>. G. Švedas bei A. Vosyliūtė pritaria D. Bukelienės minčiai, kad patikėto ir esančio žinioje turto sampratos, būdamos tik atskirais tos pačios nusikalstamos veikos specialiojo subjekto požymio aspektais, turi daugiau bendrų bruožų nei skirtumų ir, siekiant išvengti šių sąvokų atribojimo problemų, siūlo išplėsti patikėto turto sąvoką ir išbraukti iš įstatymo turtą, „esantį kaltininko žinioje“<sup>151</sup>. Taigi, nors teisinėje doktrinoje ir teismų praktikoje nėra vieningo sutarimo dėl materialinės atsakomybės reikšmės atskiriant patikėtą ir žinioje esantį turtą, tačiau prieinama bendra nuomonė keisti BK 183 ir 184 straipsnio pirmas dalis, paliekant tik patikėtą turtą ir turtinę teisę.

Atsižvelgiant į tai, pritaria D. Bukelienės nuomonei, kadangi tiek turto patikėjimo, tiek buvimo žinioje atvejais asmeniui suteikiamos teisės ir pareigos turto ar turtinės teisės atžvilgiu, leidžiančios nulemti jų likimą, nepaisant, ar turtas ar turtinė teisė perduodami patikėjimo pagrindu, ar būdami žinioje dėl einamų pareigų. Dėl šios priežasties šių sąvokų atribojimas praktikoje nelemia skirtingų teisinių pasekmių, nes abiem atvejais asmuo turi įgaliojimus, kuriuos viršydamas gali pasisavinti ar iššvaistyti jam patikėtus ar esančius žinioje turtą ar turtinę teisę. Todėl doktrinoje vyraujantis siūlymas suvienodinti šias sampratas laikytinas pagrįstu, turto patikėjimą suprantant kaip asmeniui suteiktas valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ir galimybę duoti privalomus nurodymus dėl turto ar turtinės teisės panaudojimo.

Be to, ne kiekvienas susiklostęs civilinis santykis reiškia specialiajam subjektui būtinų įgaliojimų suteikimą. Civiliniai teisiniai santykiai tarp kaltininko ir turto savininko gali atsirasti remiantis juridinę reikšmę turinčiais dokumentais, žodiniu susitarimu ar kilti iš atstovavimo santykių, tačiau specialusis subjektas yra tik tada, kai turtas ar turtinė teisė yra perduodami veikti savininko vardu ar interesais. Vertinant, ar turtas ar turtinė teisė yra patikėti asmeniui, esminę reikšmę turi perdavimo tikslas. Jei pagal panaudos, vartojimo nuomos ar pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartis turtas perduodamas asmeniniam

---

<sup>149</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 56.

<sup>150</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 134; 143.

<sup>151</sup> ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). Monografija *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 193.

naudojimui ir asmuo neveikia savininko vardu ar interesais, toks asmuo nelaikytinas specialiuoju turto pasisavinimo ar iššvaistymo subjektu. Tokiais atvejais turto ar jo ekvivalento negražinimas savininkui reiškia sutartinės prievolės nevykdymą ir užtraukia civilinę, o ne baudžiamąją atsakomybę<sup>152</sup>. Šis atribojimas leidžia atskirti civilinius ir baudžiamuosius teisinius santykius, kadangi perdavimo tikslas lemia specialiajam subjektui būtino santykio su turtu susiformavimą. Todėl kiekvienu atveju, kai yra susiklostę sutartiniai santykiai, prieš konstatavimą, kad turtas ar turtinė teisė yra patikėti, būtina įvertinti sutarties turinį ir tikslus, kuriems įgyvendinti turtas ar turtinė teisė perduoti. Toks vertinimas leidžia išvengti nepagrįsto baudžiamosios atsakomybės taikymo tais atvejais, kai turtas ar turtinė teisė, nors ir perduoti, tačiau nelaikomi patikėtais turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo prasme.

Specialiojo subjekto požymių nustatymas svarbus ir bendrininkavimo atveju. Jei turto pasisavinimas ar iššvaistymas yra padarytas kelių kaltininkų bendromis pastangomis ir iš jų ne visiems turtas ar turtinė teisė buvo patikėti ar perduoti jų žinion, tokių asmenų veika kvalifikuotina taikant BK 24 straipsnį<sup>153</sup>. Baudžiamosios teisės tiek teorija, tiek teismų praktika laikosi nuostatos, kad specialiojo nusikalstamos veikos subjekto požymiai yra būtini tik vykdytojui<sup>154</sup>. Kitų bendrininkų baudžiamajai atsakomybei užtenka pakaltinamumo ir BK 13 straipsnyje numatyto amžiaus<sup>155</sup>. Vadinasi, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn kelis asmenis už turto pasisavinimą ar iššvaistymą, tik vykdytojas turi atitikti jau aptartus specialiojo subjekto požymius, o kitiems bendrininkams pakanka būti (ribotai) pakaltinamais ir sulaukusiems 16 metų.

Be fizinių asmenų, BK numato galimybę patraukti ir juridinį asmenį už turto pasisavinimą ar turto iššvaistymą. BK 183 ir 184 straipsniuose numatoma pastarojo atsakomybė už kvalifikuotą turto pasisavinimą ar turto iššvaistymą, kai padaromas nusikaltimas ir yra nukentėjusiojo skundas. Už baudžiamąjį nusižengimą šiuo atveju juridinis asmuo neatsako. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo, kaip ir kitų BK straipsnių, už kuriuos numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė, subjektu gali būti tik privatieji juridiniai asmenys.

Juridinio asmens atsakomybė yra specifinė, kadangi nusikalstamą veiką atlieka

---

<sup>152</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 134.

<sup>153</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-976/2022.

<sup>154</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-788/2022; BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 150.

<sup>155</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 58.

fizinis asmuo juridinio asmens naudai arba jo interesais. Turi būti nustatyta, kad iš nusikalstamos fizinio asmens veikos juridinis asmuo gauna naudos ir tą naudą pripažįsta arba juridinis asmuo suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais<sup>156</sup>. Lietuvoje yra taikomas juridinio asmens išvestinės atsakomybės iš fizinio asmens modelis – tai yra, kad juridinio asmens atsakomybė taikoma už fizinio asmens padarytą veiką<sup>157</sup>. Išvestinės atsakomybės modelis užtikrina, kad juridinis asmuo neišvengtų atsakomybės, perkeliant ją neteisėtus veiksmus atlikusiam fiziniam asmeniui. Kita vertus, juridinio asmens atsakomybė tiesiogiai priklauso nuo fizinio asmens veikos kvalifikavimo – jei asmens veika nekvalifikuotina kaip turto pasisavinimas ar turto iššvaistymas, juridinis asmuo taip pat negali būti traukiamas atsakomybėn, net ir gavęs turtinės naudos iš neteisėtų veiksmų. Svarbu atkreipti dėmesį, kad toks modelis pasižymi ir tam tikru savarankiškumu, nes juridinio asmens atsakomybė kyla nepriklausomai nuo to, ar fizinis asmuo dėl padarytos veikos yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, ar atleidžiamas nuo jos, ar negali būti patrauktas dėl kitų priežasčių.

Sprendžiant dėl juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už turto pasisavinimą ar iššvaistymą, turi būti nustatomi du atskiri teisinių santykių lygiai, kuriuose dalyvauja juridinis asmuo: 1) juridinio asmens (kaip kaltininko) santykis su turto (nusikalstamos veikos dalyko) savininku, ir remiantis šiuo santykiu atsirandantys specialūs įgaliojimai svetimam turtui, kuriuos įgyja juridinis asmuo; 2) juridinio asmens santykis su tiesioginiu nusikalstamos veikos kaltininku (fiziniu asmeniu, pasisavinusiu ar iššvaisčiusiu svetimą turtą jo vardu, jo naudai ar interesais)<sup>158</sup>. Tai reiškia, kad susiklosto dvejopi santykiai, kuriuos būtų galima laikyti vidiniais (juridinio asmens su fiziniu asmeniu, kuris išpildo sudėtį) ir išoriniais (juridinio asmens su pasisavinto ar iššvaistyto turto ar turtinės teisės savininku).

Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė už turto ir turtinės teisės pasisavinimą ir iššvaistymą galima tik tada, kai svetimas turtas ar turtinė teisė juridiniam asmeniui yra patikėti susiformavus civilinės teisės normomis reguliuojamiems teisiniams paties juridinio asmens ir turto ar turtinės teisės savininko santykiams. Tokia išvada darytina, nes pasisavinimo ir iššvaistymo veikų specifika yra susiklostęs kaltininko santykis su turtu, o juridinis asmuo, kaip kaltininkas, minėto santykio negali teisėtai įgyti darbo santykiais

---

<sup>156</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-34-693/2019.

<sup>157</sup> Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 151–6778.

<sup>158</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 58.

(būti darbuotoju)<sup>159</sup>. Šių teisinių santykių atsiradimo pagrindu gali būti sutartis, įgaliojimas ar kitoks juridinę reikšmę turintis dokumentas. Kadangi viena šalis yra juridinis asmuo, susitarimas ar pavedimas atitinkamai elgtis su turtu paprastai įforminamas raštu, kartu numatant civilinę atsakomybę už neteisėtus veiksmus turto atžvilgiu<sup>160</sup>. Todėl galima daryti išvadą, kad juridinis asmuo pirmiausia veikia kaip sutartinių teisinių santykių dalyvis ir tik nustačius turto pasisavinimo arba turto iššvaistymo požymius patenka į baudžiamosios teisės reguliavimo sritį.

Juridinio asmens veikla neatsiejama nuo atitinkamų fizinių asmenų, per kuriuos jis veikia, ir be jų veiklos apskritai būtų neįmanoma. Būtent toks juridinio asmens specifiškumas suponuoja tai, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė yra išvestinė iš fizinio asmens atsakomybės. Pagal BK juridinio asmens atsakomybė atsiranda tik tada, kai nusikalstamą veiką jo naudai ar (ir) interesais padaro fizinis asmuo, turintis tam tikrų požymių, kurie jį sieja su juridiniu asmeniu<sup>161</sup>. Paprastai fizinį asmenį su juridiniu sieja darbo teisiniai santykiai. Kaltininko įgaliojimus veikti pastarojo vardu pirmiausia įtvirtina darbo sutartis ir su ja susiję teisės aktai. Galimi atvejai, kai juridinis asmuo yra atstovaujamas pagal įgaliojimą, tada subjektus ties civiliniai santykiai ir fizinis asmuo – atstovas – privalės veikti tik pagal jam suteiktas teises. Norint patraukti juridinį asmenį atsakomybėn, fizinis asmuo turi atitikti tam tikrus požymius: užimti vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje ir turėti teisę arba atstovauti juridiniam asmeniui, arba priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba kontroliuoti juridinio asmens veiklą<sup>162</sup>.

Traukiant juridinį asmenį baudžiamojon atsakomybėn, būtina nustatyti, kad fizinis asmuo veikia juridinio asmens naudai ar interesais<sup>163</sup>. Ši formuluotė nereiškia, jog fizinio asmens nusikalstamos veikos tikslas – gauti naudos juridiniam asmeniui – yra vienintelis ar pagrindinis. Toks tikslas gali būti įgyvendinamas ta pačia fizinio asmens nusikalstama veika siekiant ir kaltininko asmeninės naudos, jo paties ar kitų asmenų neteisėto

---

<sup>159</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 59.

<sup>160</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 350.

<sup>161</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84/2012.

<sup>162</sup> ZAJANČKAUSKIENĖ, Jolanta (2013). Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų. *Jurisprudencija*, 20(4), 1524–1534, p. 1532.

<sup>163</sup> „Nauda“ paprastai suprantama kaip turtinės naudos gavimas, o platesnė „interesų“ sąvoka apima kitų siekių, nebūtinai turtinių įgyvendinimą. Turtinė nauda gali būti suprantama kaip būklė, atsirandanti įgyvendinus tam tikrą turtinį interesą, kuris savo ruožtu sietinas su asmens valia (noru) daryti poveikį savo ar kito asmens turtinei sferai arba išsaugoti ją nepakitusia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-34-693/2019; FEDOSIUK, Oleg (2004). Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 60(52), 82–95, p. 84).

praturtėjimo. Esant turto pasisavinimui ar turto iššvaistymui, reikia nustatyti juridinio asmens turtinės naudos gavimo faktą – tai, kad pats pasisavintas turtas ar iš realizavimo gautos pajamos tapo juridinio asmens nuosavybe. Atsakomybės kilimui už turto pasisavinimą esminę reikšmę turi tai, ar juridinis asmuo tiesiogiai gauna turtinę naudą iš fizinio asmens veiksmų. Iššvaistymo atveju gali būti ir netiesioginė turtinė nauda<sup>164</sup>. Netiesioginės turtinės naudos suteikime negaunamas turtas ar piniginės lėšos į juridinio asmens aktyvą, tačiau veikiama jo interesais. Taigi, juridinio asmens atsakomybei būtinasis kriterijus yra turtinės naudos gavimas, kuris turto pasisavinimo atveju yra visada tiesioginis, o iššvaistymo – ir netiesioginis.

Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės kilimui svarbu ir tai, ar fizinis asmuo pasisavinant ar iššvaistant turtą ar turtinę teisę veikia savavališkai, ar vykdo valdymo organo sprendimą. Neužtenka nustatyti tik kaltininko ryšio su juridiniu asmeniu. BK 20 straipsnyje įtvirtintose juridinio asmens atsakomybės sąlygose akcentuojama tik tai, kad kaltininkas turi veikti juridinio asmens naudai ir interesais, nepriklausomai nuo to, ar jis viršija savo kompetenciją. Sprendžiant dėl juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės, būtina nustatyti, kad nusikalstama veika buvo padaryta vykdant teisėtai suformuoto valdymo organo formaliai teisėtai priimtą sprendimą<sup>165</sup>. Vien įgaliojimų viršijimas nereiškia, kad veika negali būti priskiriama juridiniam asmeniui, tačiau reikia nustatyti, ar fizinis asmuo veikė pagal valdymo organo sprendimą. Jei kaltininkas veikė savavališkai peržengdamas savo įgaliojimus, tačiau nebūnant valdymo organo sprendimo, juridiniam asmeniui baudžiamoji atsakomybė nekyla. Taigi, juridinio asmens baudžiamajai atsakomybei kilti neužtenka nustatyti, kad turto pasisavinimas ar turto iššvaistymas buvo padarytas juridinio asmens naudai ar interesais. Būtina ir tai, kad darant nusikalstamą veiką fizinis asmuo veikė vykdydamas valdymo organo teisėtą sprendimą.

Apibendrinant turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų galimus subjektus, galima teigti, kad jie sutampa. Už šias veikas atsako (ribotai) pakaltinamas ir sulaukęs 16 metų fizinis asmuo, tačiau dėl specialių įgaliojimų turto ar turtinės teisės atžvilgiu, atsakomybė paprastai kyla asmenims, sulaukusiems pilnametystės. Kai padarytas nusikaltimas, atsako ir juridinis asmuo, kurio specifiškumas pasireiškia per sudėties išpildymą, kadangi jo atsakomybė kyla, kai jo naudai ir interesais veiką padaro fizinis asmuo. Tiek fiziniui, tiek juridiniam asmeniui būtinas specifinis bruožas – jis

---

<sup>164</sup> Pavyzdžiui, skolų panaikinimas, pažadas pagalbai palankaus juridiniam asmeniui sprendimo priėmimo, turtinių prievolių išvengimas (BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 161–162).

<sup>165</sup> *ibidem*, p. 165.

nusikalstamos veikos metu teisėtai valdo svetimą turtą ar turtinę teisę.

## 2.4 Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo subjektyvioji pusė

Nusikalstamų veikų subjektyvioji pusė atskleidžia vidinę pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami BK saugomi teisiniai gėriai, pasireiškingumo pusę<sup>166</sup>. Kiekvienu atveju, siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, būtina atskleisti nusikalstamos veikos subjektyviąją pusę, tai yra kaltininko psichinį santykį su objektyviaisiais nusikalstamos veikos požymiais. Šiuolaikinės demokratinės teisinės valstybės baudžiamojoje teisėje įtvirtinta, kad kaltė yra būtinas kiekvieno asmens, padariusio nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės subjektyvusis pagrindas<sup>167</sup>.

Kiekvienas sąmoningo, valingo žmogaus poelgis neatskiriamas nuo motyvų – tam tikro elgesio paskatų, tikslo – rezultato, kurio siekiama darant nusikalstamą veiką. Tačiau veikos padarymo motyvas ir tikslas nėra privalomi turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo sudėties požymiai, nes straipsnių dispozicijose nenumatyti<sup>168</sup>. Būtent nuo kaltės kryptingumo ir asmens psichinio santykio su padaryta veika priklauso, ar asmuo bus traukiamas už turto pasisavinimą ar turto iššvaistymą, ar atsakys civilinės atsakomybės pagrindais. Vadinas, subjektyvioji pusė atskleidžia kaltininko vidinį santykį su veika: kaltę kaip būtiną baudžiamosios atsakomybės pagrindą, kurią lemia asmens motyvai ir tikslai.

Pagal kasacinio teismo jurisprudenciją turto pasisavinimo veikai būdinga tik viena kaltės rūšis – tiesioginė tyčia<sup>169</sup>. Veikdamas tiesiogine tyčia, kaltininkas sąmoningai atlieka pasisavinimo veiksmus, viršydamas jam suteiktus įgaliojimus turto ar turtinės teisės atžvilgiu ir siekdamas turtinės naudos savininko sąskaita.

Kaltininkas, pasisavindamas patikėtą ar perduotą jo žinion turtą ar turtinę teisę, negali nesuvokti savo veiksmų pavojingumo ir padarinių atsiradimo neišvengiamumo, todėl tokia veika pagrįstai galima tik esant tiesioginei tyčiai<sup>170</sup>. Sprendžiant dėl asmens

<sup>166</sup> ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 251.

<sup>167</sup> PRAPIESTIS, Jonas ir PRAPIESTIS, Darius (2016). Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. *Teisės apžvalga*, 2(14), 48–61, p. 48.

<sup>168</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 357.

<sup>169</sup> Tiesioginė tyčia pasireiškia kaltininko suvokimu, jog jam patikėtą ar žinioje esantį turtą ar turtinę teisę neteisėtai paverčia savais, numato, kad dėl to savininkas ar teisėtas valdytojas šio turto ar turtinės teisės neteks, ir siekia tokių padarinių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026).

<sup>170</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą*

kaltės pagal turto pasisavinimo straipsnį, nėra būtina nustatyti, kokių tikslų kaltininkas panaudoja neteisėtai pasisavintą turtą. Baudžiamajai atsakomybei kilti pakanka, kad kaltininkas šį turtą pasisavintų, o tolesni veiksmai su turtu yra už šios normos ribų<sup>171</sup>.

Tyčios kryptingumas turto pasisavinimo byloje nustatomas vertinant konkrečių nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių visumą. Pavyzdžiui, nustatinėjant UAB direktoriaus atsakomybę dėl įmonės turto pasisavinimo, teismų praktikoje nurodoma, kad apie kaltės turinį sprendžiama iš to, kokį sumanymą turėjo bendrovės vadovas, neteisėtai disponuodamas ar paimdamas jam patikėtą (esantį jo žinioje) bendrovės turtą: ar jį naudoti asmeniniams poreikiams tenkinti, ar panaudoti bendrovės interesais. Tuo atveju, jeigu bendrovės vadovas tokį turtą neteisėtai paėmė ar juo disponavo turėdamas sumanymą jį naudoti bendrovės poreikiams tenkinti, tokia veika paprastai nelaikoma turto pavertimu nuosavu ir nekvalifikuojama pagal BK 183 straipsnį<sup>172</sup>. Kaltės turinys taip pat atskleidžiamas vertinant įvairias byloje nustatytas ir teismo išnagrinėtas aplinkybes: kaip kaltininkas elgėsi su jam patikėtu ar jo žinioje buvusiu turtu, kokios operacijos su turtu buvo atliktos, ar jos pagrįstos finansiniais dokumentais, ar nustatytas dokumentų klastojimo faktas, ar turtas naudotas įmonės ar asmeninėms reikmėms, ar įmonė dirbo pelningai, ar buvo padengiami įmonės įsiskolinimai, ar įmonei buvo padaryta žalos ir kita<sup>173</sup>. Vadinas, tyčios kryptingumas nustatomas vertinant kaltininko tikrąjį sumanymą ir leidžia atriboti turto pasisavinimą nuo netinkamo įmonės valdymo, kuris nesukelia baudžiamosios atsakomybės.

Taigi, turto pasisavinimo veikai būdinga tiesioginė tyčia, kai kaltininkas suvokia savo veiksmų neteisėtumą ir, viršydamas savo įgaliojimus, siekia svetimą turtą ar turtinę teisę paversti savo naudai. Esminę reikšmę patraukimui baudžiamojon atsakomybėn turi tyčios kryptingumas, kurį lemia kaltininko susiformavęs sumanymas.

Turto iššvaistymo veika apima platesnį kaltės ratą nei turto pasisavinimas. Vien patikėto ar buvusio jo žinioje turto trūkumas dar nereiškia, kad tas asmuo jį ir iššvaistė<sup>174</sup>. Todėl, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn, būtina nustatyti, kad tokie veiksmai buvo atlikti tyčia. Turto iššvaistymas gali būti padarytas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine

---

(*teoriniai ir praktiniai aspektai*). Vilnius: Eugrimas, p. 172.

<sup>171</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-495/2022.

<sup>172</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-59-1073/2024.

<sup>173</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-976/2022.

<sup>174</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Nusikalstamo turto iššvaistymo subjektyviųjų požymių nustatymo problemos. *Teisės problemos*, 3(45), 34–53, p. 36.

tyčia<sup>175</sup>.

Kaltininkas, veikdamas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia, suvokia, kad jis netinkamai elgiasi su patikėtu ar esančiu jo žinioje turtu ar jam suteikta turtine teise ir pažeidžia pareigą būti atidžiam ir rūpestingam svetimo patikėto turto ar turtinės teisės atžvilgiu bei griežtai laikytis nustatytų atsargumo taisyklių<sup>176</sup>. Vadinasi, kaltininkas nepriklausomai nuo tyčios formos suvokia, kad, piktnaudžiaudamas suteiktais įgaliojimais, neatlygintinai ar netinkamai atlyginus realizuoja patikėtą ar esantį jo žinioje turtą ar turtinę teisę.

Kai turtas ar turtinė teisė kaltininkui patikėti, turto iššvaistymas dažniausiai padaromas veikiant tiesiogine tyčia. Netiesioginė tyčia paprastai būdinga atvejams, kai savininką ir kaltininką sieja darbo ar tarnybiniais teisiniai santykiai, o dalykas yra kaltininko žinioje dėl jo užimamų pareigų<sup>177</sup>.

Taigi, turto iššvaistymui būdinga tiesioginė ir netiesioginė tyčia ir galimas dvejopas santykis su padaroma veika ir jos sukeliama padariniais. Tiesioginės tyčios atveju kaltininkas, realizuodamas patikėtą svetimą turtą ar turtinę teisę, suvokia, kad, viršydamas savo įgaliojimus, iššvaisto kito asmens turtą ar turtinę teisę, padarydamas turtinę žalą savininkui, ir to nori. Netiesioginė tyčia pasireiškia kaltininko suvokimu, kad neteisėtai, neatlygintinai, peržengdamas suteiktus įgaliojimus, perleidžia turtą ar turtinę teisę, numatydamas, kad dėl to neišvengiamai bus padaroma savininkui turtinė žala, ir nors to nenori, bet sąmoningai leidžia tam įvykti.

Pažymėtina, kad turto iššvaistymo kaltė ne visuomet buvo siejama tik su tyčia. Iki 2023 m. birželio 1 d. galiojusioje BK 184 straipsnio redakcijoje buvo numatyta ir neatsargi turto iššvaistymo kaltės forma. Ji apėmė dvi neatsargumo rūšis – nusikalstamą pasitikėjimą ir nusikalstamą nerūpestingumą<sup>178</sup>.

Būtent ši neatsargios kaltės forma kėlė daugiausiai diskusijų dėl jos kriminalizavimo

---

<sup>175</sup> Veika laikoma padaryta tiesiogine tyčia, jeigu kaltininkas supranta, kad neteisėtai ir neatlygintinai perleidžia jam patikėtą ar savo žinioje esantį svetimą turtą tretiesiems asmenims, numato, jog savininkas ar teisėtas turto valdytojas šio turto neteks, ir to nori. Netiesioginės tyčios atveju kaltininkas suvokia daromos veikos pavojingą pobūdį, numato, kad dėl jos gali kilti turtinė žala, ir nors jos atsiradimo nenori, tačiau sąmoningai leidžia jai kilti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-43-594/2023).

<sup>176</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 357.

<sup>177</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Nusikalstamo turto iššvaistymo subjektyviųjų požymių nustatymo problemos. *Teisės problemos*, 3(45), 34–53, p. 39.

<sup>178</sup> Nusikalstamo pasitikėjimo atveju kaltininkas, neteisėtai ir rizikingai perleisdamas svetimą turtą ar turtinę teisę kitiems asmenims, numatydavo, kad dėl to savininkui gali būti padaryta turtinė žala, tačiau lengvabūdiškai tikėdavosi to išvengti. Nusikalstamas nerūpestingumas pasireiškėdavo tuo, kad asmuo tokių padarinių nenumatydavo, nors pagal veiklos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti.

pagrįstumo ir ar tokiu atveju turėtų būti taikoma baudžiamoji, o ne civilinė atsakomybė. O. Fedosiuk pritarė neatsargaus turto iššvaistymo dekriminalizavimui ir nuo pat BK įsigaliojimo laikėsi pozicijos, kad terminas „iššvaistymas“ suponuoja sąmoningą veikimą, todėl „neatsargaus turto iššvaistymo“ sąvoka yra prieštaringa<sup>179</sup>. Tokį įstatymų leidėjo pasirinkimą kritikavo ir E. Sinkevičius. Jo nuomone, baudžiamumas už turto iššvaistymą esant neatsargiai kaltės formai neatitiko Vakarų Europos valstybėse nusistovėjusių tokio pobūdžio veikų kriminalizavimo principų, todėl tokiais atvejais visiškai pakanka civilinės atsakomybės taikymo<sup>180</sup>. Šioms pozicijoms galima pritarti, nes neatsargus turto iššvaistymas paprastai nesukeldavo tokio pavojingumo, kad būtų pagrindas taikyti baudžiamąją atsakomybę. Tokiems pažeidimams užtenka civilinės arba drausminės atsakomybės priemonių, kurios orientuojasi į efektyvų žalos atlyginimą ir nukentėjusiojo teisių atkūrimą, o baudžiamoji atsakomybė turi būti taikoma tais atvejais, kai pažeidimas kelia grėsmę viešiesiems interesams.

Tuo tarpu D. Bukelienė laikėsi priešingos pozicijos ir pritarė neatsargios kaltės formos įtvirtinimui. Jos nuomone, dalis 1961 m. BK buvusių veikų, susijusių su piktnaudžiavimu pasitikėjimu ar aplaidumu ekonominėje veikloje, nebuvo perkeltos į BK ir jas apėmė turto iššvaistymas, todėl buvo pagrįstai išplėstos nusikalstamos veikos kaltės formos<sup>181</sup>. Vis dėlto šiai nuomonei trūko pagrįstumo, nes ilgą laiką teismų praktika neatsargaus turto iššvaistymo nekonstatavo ir taikydavo civilinės teisės priemones<sup>182</sup>.

Dėl neatsargios kaltės formos teismams neretai tekdavo spręsti turto iššvaistymo ir civilinio delikto atribojimo klausimus. Pagal susiformavusią teismų praktiką baudžiamoji atsakomybė asmeniui nekilo, jei dėl neatsargumo padaręs veiką asmuo nesislapstė, buvo galimybė atlyginti žalą civilinio proceso tvarka ir jis jos neapsunkino<sup>183</sup>. Vadinasi, teismai vengė taikyti baudžiamąją atsakomybę už neatsargų turto iššvaistymą ir, taikydami papildomus kriterijus, prioritetą teikė civilinei atsakomybei.

---

<sup>179</sup> FEDOSIUK, Oleg (2004). Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 60(52), 82–95, p. 93.

<sup>180</sup> SINKEVIČIUS, Edvardas (2002). *Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 175–176.

<sup>181</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 175; 177.

<sup>182</sup> PRANKA, Darius (2012). *Nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo koncepcija Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 109–110.

<sup>183</sup> Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartyje konstatuotas nepagrįstas baudžiamosios atsakomybės taikymas už turto iššvaistymą, kai piniginiai reikalavimai buvo išspręsti civilinio proceso tvarka, skolininkas nesislapstė, turto neslėpė, nenaikino, neatliko kitų neteisėtų veiksmų. Šioje byloje kasacinis teismas, sprendamas baudžiamųjų ir civilinių teisinių santykių atribojimo klausimus, atkreipė dėmesį ir į tai, kad veiksmus asmuo padarė dėl neatsargumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-191/2012).

2022 m. pradėtas BK pakeitimų procesas paskatino įstatymų leidėją iš esmės įvertinti tokio teisinio reguliavimo pagrįstumą. Nors iš pradžių buvo siekiama tik sušvelninti atsakomybę, tačiau, gavus institucijų išvadas ir pasiūlymus, nuspręsta peržiūrėti neatsargaus turto iššvaistymo pagrįstumą.

Pirminėje Teisės departamento išvadoje dėl projekto pakeitimo pažymėta, kad baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys būdavo kaltinami neatsargiai iššvaistę turta, teismai taikydavo papildomus kriterijus, siekdami išvengti nepagrįsto BK 184 straipsnio taikymo, ir asmens padarytą veiką buvo linkę vertinti ne baudžiamosios, o civilinės teisės kontekste<sup>184</sup>. Kitoje išvadoje pabrėžta, kad baudžiamosios atsakomybės nustatymas už neatsargų turto iššvaistymą buvo perteklinis ir neatitiko Konstitucinio teismo doktrinoje suformuotų nusikaltimo pavojingumo kriterijų<sup>185</sup>.

Atsižvelgiant į doktrinoje ir teismų praktikoje pateiktus argumentus, įstatymų leidėjas pritarė svetimo turto iššvaistymo dėl neatsargumo dekriminalizavimui ir po 2023 m. BK pakeitimų ši veika liko tik tyčinė. Šis pakeitimas vertinamas kaip pagrįstas įstatymų leidėjo sprendimas, nes juo įtvirtinta jau susiformavusi teismų praktika, kurioje prioritetas teikiamas civilinėms teisinėms priemonėms. Tokiu būdu panaikinta kolizija tarp BK reguliavimo ir nusistovėjusios teismų praktikos bei aiškiau atribotos civilinės ir baudžiamosios atsakomybės ribos. Pakeitimas sustiprino baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* principo įgyvendinimą, užtikrinant, kad baudžiamosios atsakomybės kilimui už turto iššvaistymą turi būti nustatyti valingi ir sąmoningi kaltininko veiksmai, o neatsargūs veiksmai, kurie pagal pavojingumo laipsnį yra artimesni civiliniam deliktui, pagrįstai palikti civilinei ar drausminei atsakomybei. Šie pokyčiai taip pat priartina Lietuvos baudžiamąją teisę prie Vakarų Europos valstybių praktikos, kurioje neatsargus turto iššvaistymas paprastai nelaikomas nusikalstamu.

Pereinant prie fakultatyviųjų subjektyviosios pusės požymių, reikia pažymėti, kad

---

<sup>184</sup> Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2022 m. kovo 22 d. išvada Nr. XIII-P-4856(2) „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189<sup>1</sup>, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199<sup>1</sup>, 199<sup>2</sup>, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224<sup>1</sup>, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267<sup>1</sup>, 270, 277 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsniu ir kodekso 177, 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto“.

<sup>185</sup> Remiantis Konstitucinio Teismo doktrina, nusikaltimai – tai teisės pažeidimai, kuriais itin šurkščiai pažeidžiamas žmogaus teisės ir laisvės, kitos Konstitucijoje saugomos ir ginamos vertybės, daromas neigiamas poveikis gyvenimo sąlygoms, žmonių gyvenimo lygiui, kėsiniama į valstybės ir visuomenės gyvenimo pagrindus (Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto 2023 m. kovo 22 d. išvada Nr. 102-P-10 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189<sup>1</sup>, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199<sup>1</sup>, 199<sup>2</sup>, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224<sup>1</sup>, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267<sup>1</sup>, 270, 277 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsniu ir kodekso 177, 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto Nr. XIII-P-4856(2)“).

turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų padarymo motyvas (kodėl kaltininkas tai daro) ir tikslas (ką ketina daryti su pagrobtu turtu) nėra būtinieji sudėties požymiai. Jie iš esmės nieko nekeičia, nes kaltininkas vis tiek neteisėtai kėsina į svetimą nuosavybę<sup>186</sup>. Turto pasisavinimui, kaip ir daugumai turtinių nusikalstamų veikų, būdingos savanaudiškos paskatos. Svetimą patikėtą turtą ar turtinę teisę paversdamas savu, kaltininkas siekia vieno tikslo – gauti turtinės naudos savininko sąskaita, todėl ir šios veikos motyvas yra praturtėjimas.

Tuo tarpu tiesiogine tyčia padarytas turto iššvaistymas gali būti nulemtas tiek savanaudiškų, tiek altruistinių ar kitokių motyvų<sup>187</sup>. Ši veika pasižymi turto ar turtinės teisės realizavimu tretiesiems asmenims ir tokiu būdu turtinę naudą gauna jie, o ne nusikalstamus veiksmus atlikęs kaltininkas. Jei turto iššvaistymas padaromas savanaudiškomis paskatomis, paprastai kaltininkui nauda pasireiškia tam tikrų trečiųjų asmenų elgesiu, kuriuo jie atsilygina už perleistą turtą, tačiau tai ne tiesioginė turtinė nauda, o jei iš altruistinių ar neutralių – naudos gali ir nebūti<sup>188</sup>. Todėl darytina išvada, kad turto iššvaistymo atveju tikslas gali būti ne tik pasipelnyti, kaip pasisavinimo atveju.

Be to, teismų praktikoje atibojant turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas esminę reikšmę turi tai, kas iš nusikalstamos veikos gauna turtinę naudą – pats kaltininkas ar kitas asmuo. Turto pasisavinimo atveju turtinę naudą gauna kaltininkas, o turto iššvaistymo atveju turtas ar turtinė teisė perduodami kitam subjektui, kuris ir gauna turtinę naudą<sup>189</sup>.

Apibendrinant konstatuotina, kad nors motyvas ir tikslas nėra privalomi nagrinėjamų veikų sudėties požymiai, jie leidžia atskleisti turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo esminį skirtumą – tai, kas turi gauti tiesioginę turtinę naudą dėl kaltininko veiksmų. Turto pasisavinimas grindžiamas kaltininko savanaudiškais motyvais su tikslu praturtėti, o turto iššvaistymas gali būti nulemtas įvairių motyvų ir tikslų, kadangi turtinė nauda suteikiama trečiajam asmeniui.

Problematika keliama su laikinai pasisavintu ar iššvaistytu patikėtu turtu ar turtine teise ir tokios veikos kvalifikavimu. BK komentare teigiama, kad jei asmuo paima turtą tik norėdamas juo laikinai pasinaudoti ir ketina jį vėliau grąžinti savininkui ar atlyginti

---

<sup>186</sup> FEDOSIUK, Oleg (2004). Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 60(52), 82–95, p. 88.

<sup>187</sup> Pažymėtina, kad tikslas gali būti nustatomas tik esant tiesioginei tyčiai, nes netiesioginės tyčios atveju kaltininkas padarinių nenori, tik sąmoningai leidžia jiems kilti, todėl konkretaus tikslo nesiekia (BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas, p. 183).

<sup>188</sup> *ibidem*, p. 185–186.

<sup>189</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.

prarasto turto vertę, jo veiksmuose nėra turto pasisavinimo sudėties<sup>190</sup>. Tokia pat logika remiamasi ir su turtinės teisės pasisavinimu. Jeigu asmuo atlieka veiksmus, dėl kurių tampa laikinu svetimos turtinės teisės turėtoju, ketindamas netrukus atkurti pirmąją padėtį, jo veikoje nėra pasisavinimui būdingos tyčios, kuri suponuoja norą sukelti negrįžtamus neigiamus padarinius patikėto turto savininkui. Nors mažai tikėtina, kad kaltininkas siekia tik laikinai realizuoti turtą ar turtinę teisę, tačiau tokia pat taisyklė būtų taikoma ir turto iššvaistymui. Neteisėtas turto ar turtinių teisių perleidimas, suponuojantis pradinės padėties atkūrimą, nelaikytinas padarytu iššvaistymui būdinga kalte<sup>191</sup>. Taigi, turto ar turtinės teisės pasisavinimas ar iššvaistymas laikomas baigtu tik tada, kai kaltininko veiksmai sukelia savininkui negrįžtamus neigiamus padarinius, o laikinas naudojimas ar ketinimas atkurti pradinę padėtį atsakomybės pagal BK 183 ir BK 184 straipsnius neužtraukia. Baudžiamajai atsakomybei kilti turi būti nustatyta tyčia negrįžtamai ir neatlygintinai paversti svetimą turtą ar turtinę teisę savais arba realizuoti tretiesiems asmenims, taip padarant turtinę žalą savininkui.

Kvalifikuojant veiką, be kaltės formos ir tikslo nustatymo svarbus ir sumanymo atskleidimas. Jis ypač reikšmingas, kai veika nutrūksta pasirengimo ar pasikėsینimo stadijoje. Tokiais atvejais objektyvieji požymiai dar nebūna visiškai įgyvendinti, todėl, sprendžiant dėl atsakomybės pagrindo, būtina nustatyti, koks buvo kaltininko tikrasis sumanymas. Jei nustatoma, kad kaltininkas siekė jam patikėtą ar žinioje esantį turtą ar turtinę teisę paversti savais, veika kvalifikuotina, kaip rengimasis (sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo atveju) ar pasikėsینimas padaryti turto pasisavinimą. Jei sumanymas buvo turtą ar turtinę teisę realizuoti tretiesiems asmenims, prieš tai jų neužvaldžius, veika kvalifikuotina kaip rengimasis (sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo atveju) ar pasikėsینimas iššvaistyti turtą. Taigi, tik atskleidus kaltininko išankstinį sumanymą, galima atskirti turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą tarpusavyje, kai veika nebaigta, ir tinkamai kvalifikuoti veiką.

Be to, sumanymo susiformavimo momentas yra svarbus pagrindas, leidžiantis atriboti turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą nuo kitų nusikalstamų veikų. Pavyzdžiui, jei kaltininkas iš anksto, dar iki turto ar turtinės teisės patikėjimo ar atsiradimo jo žinioje, turi sumanymą tą turtą ar turtinę teisę neteisėtai pasisavinti ar iššvaistyti, o sandorį sudaro ne siekdamas sukurti sandoriuose numatytas teises ir pareigas, bet tam, kad įgytų

<sup>190</sup> ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 346.

<sup>191</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 81.

galimybę disponuoti patikėtu turtu, tokia veika kvalifikuotina ne kaip turto pasisavinimas ar turto iššvaistymas, o kaip sukčiavimas<sup>192</sup>. Tokiu atveju pati sutartis tampa esmine apgaulės priemone ir savininkas, suklaidintas dėl kaltininko ketinimų, savanoriškai perleidžia turtą ar turtinę teisę kaltininkui, nors šis nuo pat pradžių neturėjo tikslo vykdyti sutartinių įsipareigojimų<sup>193</sup>. Tuo tarpu turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas taikomi tada, kai asmeniui iš pradžių teisėtai, nepanaudojant jokios apgaulės, perduodami įgaliojimai, o nusikalstamas sumanymas paversti turtą ar turtinę teisę savais ar neteisėtai realizuoti susiformuoja vėliau. Taip, viršijant jam suteiktus įgaliojimus, panaudojant apgaulę arba ne, turtas ar turtinė teisė iš teisėto kaltininko valdymo perkeliama į neteisėtą. Taigi, norint kvalifikuoti turto pasisavinimą arba iššvaistymą, būtina nustatyti, kad nusikalstamas sumanymas susiformavo tik po turto ar turtinės teisės patikėjimo ir suteikimo kaltininko žinion.

Bendrininkavimo atveju, pasisavinant ar iššvaistant turtą ar turtinę teisę, esminę reikšmę turi susitarimas ir bendra tyčia. Bendrininkai nepriklausomai nuo to, kokius konkrečiai veiksmus jie atliko realizuodami nusikalstamą sumanymą, atsako už tą pačią nusikalstamą veiką, jei yra išankstinis visų susitarimas<sup>194</sup>. Susitariama gali būti tiek žodiniu sutikimu, tiek ir konkludentiniais veiksmais, tačiau tik iki turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo veikų baigtumo. Veikimo bendrai atveju kaltininkams veikiant vieningu sutarimu, esmingai papildant vienas kitą, jie yra traukiami už viso turto ar turtinės teisės pasisavinimą, nekonkretizuojant kiekvieno iš nuteistųjų pasisavintą pinigų sumą<sup>195</sup>. Vadinas, bendrininkų baudžiamoji atsakomybė grindžiama bendru nusikalstamu sumanymu ir tyčia. Bendrininkai už vieningu sumanymu padarytą nusikalstamą veiką atsako bendrai, nepriklausomai nuo kiekvieno kaltininko atliktų veiksmų apimties, išskyrus atvejus, kai konstatuojamas vieno iš kaltininkų ekscesas.

Traukiant juridinį asmenį baudžiamojon atsakomybėn, būtina nustatyti juridinio asmens kaltę. Juridinio asmens kaltė netapatinama su jo naudai ar interesais padariusio nusikalstamą veiką fizinio asmens kalte<sup>196</sup>. Fizinio asmens kaltė yra tik prielaida juridinio asmens kaltės nustatymui ir tam tikru aspektu nulemia juridinio asmens kaltės turinį. Nustatant juridinio asmens kaltę turi būti konstatuota, kad juridinio asmens savininkas

---

<sup>192</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-223/2010.

<sup>193</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-81-495/2025.

<sup>194</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91-891/2025.

<sup>195</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91-891/2025.

<sup>196</sup> Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 151–6778.

(akcininkai) žinojo apie fizinio asmens, einančio vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, nusikalstamas veikas juridinio asmens naudai ar interesais, jas skatino ar sudarė prielaidas tokių veikų padarymui. Vadinasi, juridinio asmens savininkas ar pagrindiniai juridinio asmens akcininkai, kurie turi sprendžiamojo balso teisę, turi suvokti fizinio asmens nusikalstamus veiksmus ir juos skatinti arba toleruoti<sup>197</sup>. Preziumuojama, kad visi juridinio asmens valdymo organo nariai, priimdami atitinkamą sprendimą ir jį vykdyti deleguodami įgaliotam asmeniui, veikia vieningai siekdami nusikalstamo tikslo – pasisavinti ar iššvaistyti juridiniam asmeniui patikėtą svetimą turtą ar turtinę teisę. Būtent ši sąlyga leidžia atskirų valdymo organų narių santykį su nusikalstama veika bei atsiradusiais padariniais vertinti kaip bendrą viso valdymo organo poziciją ir todėl sutapatinti šį santykį su juridinio asmens kalte<sup>198</sup>. Tai leidžia teigti, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė grindžiama ne formaliu fizinio asmens, atlikusio neteisėtus veiksmus, kaltės perkėlimu juridiniam asmeniui, bet juridinio asmens kaltės nustatymu vertinant jo savininko (akcininkų) žinojimą bei atliktus veiksmus.

Apibendrinant turto pasisavinimo ir iššvaistymo veikų subjektyviasias puses, darytina išvada, kad šių veikų atribojimas grindžiamas ne tik skirtingomis kaltės formomis, bet ir tyčios kryptingumu. Turto pasisavinimui būdinga tik tiesioginė tyčia, nukreipta į turto ar turtinės teisės pavertimą savu. Tuo tarpu turto iššvaistymas gali būti padaromas ir tiesiogine, ir netiesiogine tyčia, o turtinė nauda suteikiama tretiesiems asmenims. Nors tikslas ir motyvas nėra privalomi šių nusikalstamų veikų sudėčių požymiai, jų analizė padeda atriboti turto pasisavinimą nuo turto iššvaistymo. Sumanymo nustatymas tampa reikšmingas, kai veika nutrūksta rengimosi ar pasikėsینimo stadijoje, nes tik atskleidus iš anksto susiformavusį sumanymą galima teisingai kvalifikuoti nebaigtą nusikalstamą veiką.

---

<sup>197</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-34-693/2019.

<sup>198</sup> BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67, p. 60.

### 3. TURTO PASISAVINIMO IR TURTO IŠŠVAISTYMO ATRIBOJIMAS NUO ADMINISTRACINĖS IR CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS

#### 3.1. Baudžiamosios ir civilinės atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą atribojimas

Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų padarymo metu turtas ar turtinė teisė paprastai būna patikėti ar esantys kaltininko žinioje civilinių, darbo arba tarnybos teisinių santykių pagrindu. Tokiais atvejais iš pradžių tarp šalių susiklosto sutartiniai santykiai, kurių pažeidimas paprastai lemia civilinės ar drausminės atsakomybės taikymą. Tačiau tam tikromis aplinkybėmis, peržengus civilinės atsakomybės ribas, tokie santykiai gali peraugti į baudžiamuosius.

Atsižvelgiant į baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* principą, ne kiekvienas sutartinių įsipareigojimų pažeidimas turi būti vertinamas kaip nusikalstama veika ir užtraukti pačią griežčiausią teisinės atsakomybės priemonę – kriminalinę bausmę. Dėl šios priežasties kiekvienu atveju svarbu įvertinti, ar pažeistos teisės gali būti apgintos kitomis, su baudžiamąja atsakomybe nesusijusiomis priemonėmis<sup>199</sup>. Praktikoje nustatyti ribą tarp civilinės ir baudžiamosios atsakomybės dažnai yra sudėtinga, todėl kyla poreikis atriboti atvejus, kada asmens veikimas ar neveikimas laikytinas civilinio pobūdžio pažeidimu, o kada jau atitinka turto pasisavinimo ar turto iššvaistymo sudėties požymius. Aiškiai nustačius šią ribą, išvengiama nepagrįsto baudžiamosios atsakomybės taikymo ir užkertamas kelias nukentėjusiesiems piktnaudžiauti baudžiamuoju procesu, jį inicijuojant ne dėl viešojo intereso apsaugos, bet siekiant efektyviau išieškoti skolas ar turtą, nors tam pakanka civilinių teisinės gynybos būdų.

Praktikoje turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikų atribojimas nuo civilinių teisinių pažeidimų siejamas su tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių pobūdžiu. Išskiriami vertikalūs ir horizontalūs civiliniai teisiniai santykiai<sup>200</sup>. Nuo susiklosčiusių santykių pobūdžio paprastai priklauso kriterijai, leidžiantys atriboti civilinę atsakomybę nuo baudžiamosios.

Susiklosčius vertikaliesiems civiliniams santykiams, neretai susiduriama su situacijomis, kai juridinio asmens turtą iššvaisto asmuo, užimantis vadovo pareigas. Tokiais atvejais kyla klausimas, ar vadovo priimtas sprendimas, kurio pagrindu atsirado juridiniam asmeniui žala, laikytinas nusikalstamais veiksmais ar pateisinama verslo

<sup>199</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 134–4819.

<sup>200</sup> Vertikalūs santykiai susiklosto tuomet, kai turtas ar turtinė teisė yra patikimi asmeniui dėl užimamų pareigų ar vykdomų funkcijų, o horizontalūs santykiai atsiranda tarp lygiaverčių civilinės apyvartos dalyvių (pavyzdžiui, nuomos ar lizingo sutartiniai santykiai).

rizika. Kiekvienas juridinio asmens vadovo priimamas sprendimas yra rizikingas ir turi būti vertinamas per fiduciarinių pareigų vykdymo prizmę, nustatant atitinkamus veikimo standartus. Teisinė sistema turi užtikrinti tai, kad asmenys nebijotų eiti vadovo pareigų dėl pernelyg griežtų atsakomybės standartų, taikomų už galimas klaidas. Juridinių asmenų vadovams turi būti užtikrinta teisė priimti rizikingus verslo sprendimus, nes tai viena esminių įmonės ekonominio efektyvumo didinimo priemonių<sup>201</sup>. Baudžiamoji atsakomybė už patikėto turto ar turtinės teisės iššvaistymą galima tik nustačius atitinkamo sandorio neteisėtumą, kuris, kaip darbe jau minėta, siejamas su savininko valios ir interesų neatitikimu. Tokiu atveju baudžiamoji atsakomybė taikoma tik dėl akivaizdžiai su savininko interesais nesuderinamos veikos, peržengiančios civilinės atsakomybės ribas. Esant abejonėms, prioritetas turėtų būti teikiamas civilinėms pažeistų teisių atkūrimo priemonėms.

Juridinio asmens vadovo veiksmai sudarant įvairius sandorius, net ir viršijant suteiktus įgaliojimus, paprastai neturi būti laikomi baudžiamąją atsakomybę užtraukiančiais veiksmais<sup>202</sup>. Vadovo atliekamo sandorio teisėtumas ar neteisėtumas glaudžiai susijęs su CK 2.87 straipsnyje įtvirtinta juridinio asmens valdymo organo pareiga veikti sąžiningai ir protingai juridinio asmens atžvilgiu, būti lojaliam ir vengti interesų konflikto. Todėl, sprendžiant klausimą dėl sandorio pripažinimo turto iššvaistymu, taikomas rūpestingo „šeimos galvos“ elgesio standartas, suponuojantis pareigą elgtis rūpestingai, apdairiai ir protingai<sup>203</sup>. Kiekvienas sudarytas vadovo sandoris turi būti įvertinamas pagal rūpestingumo ir naudingumo juridiniam asmeniui kriterijų. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pasisakyta, kad nusikalstamos veikos požymių buvimas gali būti konstatuojamas tuo atveju, kai juridinio asmens vadovas sudaro akivaizdžiai su jos interesais nesutampantį, pelningai įmonės veiklai iš esmės trukdantį, ekonomiškai nepagrįstą, nelogišką sandorį<sup>204</sup>. Taigi, vien įgaliojimų viršijimas savaime nepreziūmuoja baudžiamosios atsakomybės. Būtina nustatyti, kad vadovas, sudarydamas sandorį, pažeidė rūpestingo „šeimos galvos“ elgesio standartą ir taip sudarė juridiniam asmeniui akivaizdžiai nepalankų sandorį.

Teismų praktikoje laikoma, kad civilinių teisinių santykių ribos peržengiamos, kai juridinio asmens vadovas sudaro fiktyvią sutartį su kita bendrove dėl paslaugų, iš anksto

---

<sup>201</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241-942/2022.

<sup>202</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-654/2025.

<sup>203</sup> FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83, p. 80.

<sup>204</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-654/2025.

žinodamas, kad jos nebus teikiamos, ir nurodo šią sutartį įtraukti į apskaitą bei pervesti pinigus. Taip įmonė sumoka už realiai negautas paslaugas ir netenka turto<sup>205</sup>. Baudžiamąjį veiksmų pobūdį taip pat patvirtina situacijos, kai bendrovių vadovai susitaria dirbtinai padidinti viešojo pirkimo kainą ir gautą skirtumą pasidalyti tarpusavyje<sup>206</sup>.

Vis dėlto, siekiant patraukti juridinio asmens vadovą baudžiamojon atsakomybėn už su bendrovės interesais nesuderinamą sandorį, būtina nustatyti, kad asmuo, sudarydamas sandorį, siekė tokių padarinių arba sąmoningai leido jiems kilti, o ne stengėsi įgyvendinti bendrovės interesais pagrįstą, tačiau nepasiteisinusį rizikingą sprendimą. Nustačius tyčios kryptingumą iššvaistant turtą, atsiranda pagrindas taikyti baudžiamąją atsakomybę. Todėl apdairaus „šeimos galvos“ standartas baudžiamojame teisėje padeda nustatyti veiksmų neteisėtumą, tačiau baudžiamosios atsakomybės kilimui būtina konstatuoti tyčinę kaltę. Įstatymo leidėjui panaikinus neatsargią kaltės formą iššvaistant turtą, riba tarp baudžiamosios ir civilinės atsakomybės tampa aiškesnė.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad, vertinant vadovo sudarytą, tačiau juridiniam asmeniui nenaudingą sandorį, baudžiamosios atsakomybės taikymo kriterijais laikytini šio sandorio neteisėtumas, siejamas su rūpestingo, apdairaus „šeimos galvos“ elgesio standartų nesilaikymu, ir tyčinė kaltė, apimanti turtinės žalos padarymą. Nenustačius šių kriterijų, taikoma civilinė atsakomybė.

Pažymėtina, kad tam tikrais atvejais nusikalstamos veikos buvimą sustiprina kitas baudžiamosios atsakomybės taikymo kriterijus – kreditoriaus teisinės padėties apsunkinimas. Jis taikomas tiek vertikaliems, tiek horizontaliems civiliniams teisiniams santykiams, susiklosčiusiems tarp kaltininko ir nukentėjusiojo. Šis kriterijus parodo didesnę kaltininko veiksmų pavojingumo laipsnį, kuris būdingas jau nebe civilinės teisės pažeidimui, bet nusikalstamai veikai<sup>207</sup>.

Teismų praktikoje išaiškinta, kad sudarant sutartis dėl materialinių vertybių tarp asmenų paprastai atsiranda civiliniai teisiniai santykiai, kurie gali peraugti į baudžiamuosius tik esant tam tikroms papildomoms sąlygoms. Jos siejamos su sudarytų civilinių sandorių vykdymo objektyviu pasunkinimu vienos iš sandorio šalių sąmoningais veiksmais, užkertančiais kelią vykdyti sandorį. Baudžiamosios atsakomybės taikymo pagrindumą tokiais atvejais rodo tai, kad kaltininkas sąmoningai sudarė situaciją, kad

---

<sup>205</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-648/2019.

<sup>206</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-115-654/2025

<sup>207</sup> PRANKA, Darius (2012). *Nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo koncepcija Lietuvos baudžiamojame teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 104.

nukentėjusysis negalėtų civilinėmis teisinėmis priemonėmis atkurti savo pažeistos teisės arba toks pažeistų teisių gynimo būdas būtų pasunkintas ar neperspektyvus<sup>208</sup>. Tai leidžia daryti išvadą, kad baudžiamoji atsakomybė siejama ne su pačiu sutartinių įsipareigojimų pažeidimu, bet su tyčiniu elgesiu, kuriuo siekiama apsunkinti arba padaryti neįmanomą pažeistų teisių gynimą civilinėmis priemonėmis.

Taigi, siekiant patraukti asmenį už patikėto turto pasisavinimą ar turto iššvaistymą, būtina nustatyti kaltininko veiksmų sąmoningumą, kuriuo siekiama apsunkinti kreditoriaus galimybes atgauti turtą. Būtent dėl tokių veiksmų pasisavinto ar iššvaistyto turto ar turtinės teisės atgavimas, pasitelkiant ne baudžiamąsias teises gynybos priemones, yra esmingai apsunkintas arba neįmanomas.

Apibendrinant aptartus civilinės ir baudžiamosios atsakomybių atribojimo kriterijus, galima teigti, kad susiklosčius vertikaliems sutartiniais santykiams, kai turtas patikėtas juridinio asmens vadovui, jo sudaryti sandoriai vertinami pagal apdairaus ir rūpestingo „šeimos galvos“ elgesio standartą bei jų naudingumą juridiniam asmeniui, taip pat gali būti atsižvelgiama į kreditorių teisinės padėties apsunkinimą. Tuo tarpu esant horizontaliuose santykiuose, kai šalys lygiavertės, esminę reikšmę turi kreditorių padėties apsunkinimas, kai kaltininko tyčiais veiksmais sudaromos kliūtys civilinėmis teisinėmis priemonėmis apginti pažeistas teises. Bet kuriuo atveju baudžiamosios atsakomybės taikymas yra siejamas su tyčiniu kaltininko elgesiu, kuris apima tiek rūpestingumo kriterijaus pažeidimą, tiek sąmoningą kreditoriaus teisių gynimo apsunkinimą.

### **3.2. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą atribojimas**

Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas atribojimas neatsiejamas nuo baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* principo. Konstitucinio Teismo doktrinoje pabrėžiama, kad nusikalstamomis veikomis

---

<sup>208</sup> Pavyzdžiui, be teisėsaugos pagalbos neįmanoma surasti ar identifikuoti prievolės vengiančio asmens arba asmenų, kuriems turtas buvo perleistas; kaltininkas tyčia tapo nemokus, aktyviais veiksmais vengė atlyginti žalą arba kitaip teisės atkūrimą padarė neperspektyvų; sąmoningai nevykdė įpareigojimų, atsiradusių patikėjus ar perdavus jo žinion turtą; nuslėpė nuo nukentėjusiojo esminę informaciją apie turimas dideles skolas ar nemokumą; dėl dokumentų klastojimo, operacijų su turtu nefiksavimo ar kitų veikų apsunkino turto disponavimo proceso nustatymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-719/2025). Esminiu teisių gynimo civilinėmis priemonėmis apsunkinimu laikomi ir atvejai, kai siekiant nuslėpti turto pasisavinimą ar iššvaistymą, daromos kitos nusikalstamos veikos arba pasisavintos lėšos perleidžiamos trečiajam asmeniui ir taip apsunkinamas disponavimo turto proceso nustatymas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241-942/2022; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-719/2025). Be to, kasacinis teismas yra nurodęs, kad neteisėtų veiksmų pastovumas ir jų intensyvumas, dėl kurių padaroma turtinė žala (pavyzdžiui, 1172,25 eurų), panaikina galimybę padarytos žalos atlyginimo klausimą spręsti civilinio proceso tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137-813/2025).

įstatyme gali būti pripažintos tik tokios veikos, kurios iš tikrųjų yra pavojingos ir kuriomis iš tikrųjų yra daroma žala arba dėl kurių kyla reali grėsmė žalai atsirasti<sup>209</sup>. Iš to kyla įstatymų leidėjui pareiga kriminalizuoti tik tokias veikas, kurioms neadekvatu taikyti švelnesnes teises priemones. Nustatydamas atsakomybę už turtinio pobūdžio pažeidimus, įstatymų leidėjas privalo užtikrinti taikomų sankcijų proporcingumą bei vengti perteklinio kriminalizavimo, mažesnio pavojingumo veikas perkeldamas į Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą (toliau – ANK).

ANK 5 straipsnyje įtvirtinta, kad administracinė atsakomybė taikoma tuomet, kai veika neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Sistemiskai vertinant, šia nuostata įtvirtintas baudžiamosios atsakomybės prioritetas prieš administracinę atsakomybę<sup>210</sup>. Tai suponuoja situaciją, kai už išoriškai iš esmės panašią veiką, esant normų konkurencijai, gali būti taikoma griežtesnė teisinė atsakomybė<sup>211</sup>. Toks modelis sistemiskai prieštarauja baudžiamosios atsakomybės, kaip *ultima ratio*, principui. Šių atsakomybių tarpusavio konkuravimą pagilina ir tai, kad administracinės atsakomybės taikymas yra baudžiantis, represinis procesas, labai artimas baudžiamajam, jo metu taikomos atitinkamos sankcijos ir teisinio santykio dalyviai verčiami paklusti nustatytai tvarkai<sup>212</sup>.

Teisės moksle baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimui nurodomi trys kriterijai: priešingumas teisei, pavojingumas ir sukeltos pasekmės<sup>213</sup>. Vien priešingumo teisei kriterijus nėra pakankamas, kadangi tiek administraciniai nusižengimai, tiek nusikalstamos veikos yra priešingi teisei<sup>214</sup>. Ši situacija atsiskleidžia analizuojant turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikas, nes skirtingų rūšių atsakomybės yra taikomos už tą patį neteisėtą elgesį, o atribojimas grindžiamas tik pasisavinto ar iššvaistyto turto vertės dydžiu.

Esminę reikšmę atribojimui turi pavojingumo laipsnis. Baudžiamoji atsakomybė taikoma už pavojingas veikas, o administracinė – už socialiai žalingas, bet mažiau pavojingas veikas. Pavojingumą lemia teisės saugomų vertybių svarba visuomenei, tos vertybės pažeidimo bei sukeltų padarinių sunkumas<sup>215</sup>. Kadangi tiek BK, tiek ANK

<sup>209</sup> Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1–7.

<sup>210</sup> ČAPLINSKAS, Albertas; DAPŠYS, Antanas ir MISIŪNAS, Jonas (2004). *Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo teorinės problemos*. Vilnius. Teisės problemos, 4(46), 44–82, p. 77.

<sup>211</sup> ŠEDBARAS, Stasys (2005). *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, p. 73.

<sup>212</sup> *ibidem*, p. 74.

<sup>213</sup> MARKEVIČIŪTĖ, Milda (2022). *Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje*. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, Teisė (S 001), Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 10.15388/vu.thesis.292, p. 174.

<sup>214</sup> *ibidem*, p. 142.

<sup>215</sup> ČAPLINSKAS, Albertas; DAPŠYS, Antanas ir MISIŪNAS, Jonas (2004). Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo teorinės problemos. *Teisės problemos*, 4 (46), 44–82, p. 76.

įtvirtintos turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo veikos saugo tą patį objektą, atirbojimas siejamas su sukeltais padariniais, kurie įstatymuose išreiškiami konkrečia turto verte.

ANK 108 straipsnis numato atsakomybę už smulkia vagystę, sukčiavimą, svetimo turto pasisavinimą ar iššvaistymą, kai pagrobto, įgyto, pasisavinto ar iššvaistyto turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių. Straipsnio dispoziciją sudaro keli alternatyvūs padarymo būdai, neišskiriant jų į atskirus savarankiškus straipsnius, kaip tai padaryta BK.

Siekiant palyginti administracinę ir baudžiamąją atsakomybę, tikslinga atskleisti ANK numatyto turto pasisavinimo ar iššvaistymo sudėties požymius.

ANK 108 straipsnis yra įtvirtintas skyriuje, skirtame administraciniams nusižengimams nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, todėl galima daryti išvadą, kad turto pasisavinimu ir iššvaistymu tiek baudžiamosios, tiek administracinės atsakomybės atveju saugomas tas pats teisinis gėris.

ANK 108 straipsnio dispozicijoje dalyku nurodomas tik svetimas turtas, tiesiogiai neįvardijant turtinių teisių, kurios yra įtrauktos į BK 183 ir 184 straipsnius. Pažymėtina, kad ir žodis „svetimas“ įtrauktas į aptariamo straipsnio formuluotę tik 2023 m.<sup>216</sup>. Šiuo pakeitimu įstatymų leidėjas siekė užtikrinti ANK nuoseklumą bei sistemiškumą, kadangi analogiškai buvo papildytas ir kitas straipsnis, draudžiantis svetimo turto sunaikinimą ar sugadinimą<sup>217</sup>.

Nors svetimo turto patikėjimas asmeniui yra būtinas ANK numatyto pasisavinimo ar iššvaistymo požymis, dispozicijoje jis nėra įtvirtintas, kaip tai padaryta BK 183 ir 184 straipsniuose<sup>218</sup>. Administracinės atsakomybės kontekste patikėtas turtas suprantamas taip pat kaip ir baudžiamojoje teisėje<sup>219</sup>. Todėl, nors patikėjimo požymis tiesiogiai neįvardintas, jis turi būti aiškinamas sistemiškai, remiantis baudžiamosios teisės doktrina ir teismų praktika.

Nors baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atirbojimo kriterijus yra pasisavinto ir iššvaistyto turto vertė, doktrinoje kritikuojama situacija, kai ta pati veika

---

<sup>216</sup> Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113-1, 187-1, 474-1 straipsniais įstatymas. 2023 m. balandžio 27 d. Nr. XIV-1926. TAR, 2023, 8476.

<sup>217</sup> Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2023 m. kovo 27 d. išvada Nr. XIIIIP-4857(3) „Dėl Administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113(1), 187(1), 474(1) straipsniais įstatymo projekto“.

<sup>218</sup> Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 13 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-254-935/2024.

<sup>219</sup> Administracinio nusižengimo prasme patikėtas turtas – tai einamų pareigų, specialių pavedimų bei sutarčių pagrindu teisėtai kaltininko valdomas svetimas turtas, į kurį kaltininkas turi teisiškai apibrėžtus įgalinimus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 23 d. nutartis byloje Nr. N-62-1450/2010).

yra draudžiama ir baudžiamosios, ir administracinės teisės normų, tarpusavio atribojimą paliekant tik veikos kiekybinei išraiškai. Toks pasirinktas modelis nėra pakankamas šias dvi atsakomybės rūšis atriboti vertybiškai, pagrindžiant, kodėl viena veika laikytina nusikalstama, o kita – administraciniu nusižengimu<sup>220</sup>. Pasirinktas turto vertės kriterijus formaliai užtikrina tinkamą atsakomybių atribojimą ir padeda išvengti skirtingų sprendimų analogiškose situacijose, tačiau ne visada atitinka proporcingumo bei teisingumo principus, nes ne visais atvejais tinkamai atspindi realų veikos pavojingumą.

Pažymėtina, kad kreditoriaus teisinės padėties apsunkinimo kriterijus, kuris taikomas atribojant civilinę atsakomybę nuo baudžiamosios, galėtų turėti reikšmės ir atribojant baudžiamąją atsakomybę nuo administracinės. Šio kriterijaus taikymas leistų išspręsti formalaus turto vertės kriterijaus problematiką, kai turto vertė neatskleidžia tikrojo asmens elgesio pavojingumo. Kaltininko veiksmai, kuriais sąmoningai sudaromos kliūtys nukentėjusiajam atkurti pažeistas teises, rodo pavojingesnį elgesio modelį nei būdinga administraciniam nusižengimui. Todėl tais atvejais, kai turto vertė neviršija baudžiamosios atsakomybės kilimo ribos, tačiau asmens elgesys rodo aiškų ketinimą apsunkinti ar padaryti neįmanomą pažeistų teisių atkūrimą, būtų pagrįsta tokią veiką vertinti baudžiamosios atsakomybės kontekste. Toks vertinimas užtikrintų, kad baudžiamoji atsakomybė būtų taikoma ne vien formaliai viršijus turto vertės ribą, bet atsižvelgiant į realų veikos pavojingumą, o administracinė atsakomybė taikoma mažiau pavojingam elgesiui. Vis dėlto šio kriterijaus taikymas atribojant baudžiamąją ir administracinę atsakomybes reikalautų BK korekcijų, kadangi šiuo metu baudžiamoji atsakomybė tiek už turto pasisavinimą, tiek už turto iššvaistymą kyla tik viršijus 3 MGL ribą.

Administracinė atsakomybė taikoma, kai turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių (šiuo metu – 150 eurų<sup>221</sup>) ir yra laikoma administraciniu nusižengimu, o ją viršijus kyla baudžiamoji atsakomybė. Pažymėtina, kad BK turto vertė apibrėžiama MGL dydžiu, kuris dar 2008 m. nustojo galioti, o ANK – bazinių bausmių ir nuobaudų dydžiu<sup>222</sup>. Toks skirtingas ekonominių išraiškų naudojimas teisėkūroje neišlaiko teisės

---

<sup>220</sup> MARKEVIČIŪTĖ, Milda (2022). *Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje*. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, Teisė (S 001), Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 10.15388/vu.thesis.292, p. 161–162.

<sup>221</sup> Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimu Nr. 707 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ patvirtintas bazinis bausmių ir nuobaudų dydis yra 50 eurų, todėl administracinė atsakomybė pagal ANK 108 straipsnį kyla tada, kai pasisavinto ar iššvaistyto svetimo turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, tai yra 150 eurų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“. TAR, 2008, 121–4608).

<sup>222</sup> MGL buvo įtvirtintas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatyme, tačiau įstatymas

sistemiškumo ir vientisumo. Nors ši problema ne kartą pažymėta teisės doktrinoje, tačiau pakeitimų nenumatoma.

Be to, 2020 m. įstatymų leidybos procese buvo pateiktas pasiūlymas keisti baudžiamosios ir administracinės atsakomybės ribas už turtinio pobūdžio veikas, numatant, kad iki 5 MGL dydis būtų vertinamas kaip administracinis nusižengimas ir veikos, kuriomis kėsiniama į turtą, kurio vertė yra 3–5 MGL, būtų perkeltos į ANK. Tokiais pakeitimais buvo siekiama suderinti baudžiamojo įstatymo normas su baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio*, principu ir sumažinti ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros bei apylinkės teismų darbo krūvį<sup>223</sup>. Vis dėlto šis pakeitimas įstatymų leidėjo nebuvo priimtas ir liko galioti buvęs reguliavimas, numatantis administracinę atsakomybę, kai pasisavinto ar iššvaistyto turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių. Nors siūlomas pakeitimas būtų turėjęs teigiamą reikšmę baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* principo, įgyvendinimui ir teisėsaugos institucijų darbo krūvio sumažinimui, jis nebūtų išsprendęs esminės problemos. Atsakomybių atribojimas ir toliau būtų grindžiamas formaliu turto vertės kriterijumi, neatsižvelgiant į realų veikos pavojingumą.

Aiškinant objektyviuosius ANK įtvirtintų svetimo turto pasisavinimo ar iššvaistymo požymius, teismai yra citavę baudžiamosiose bylose apibrėžtas turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sampratas, nurodant, kad analogiški požymiai sudaro ir ANK svetimo turto pasisavinimo ir iššvaistymo sudėtį<sup>224</sup>. Todėl, norint atskleisti ANK 108 straipsnio objektyviąją pusę, reikia straipsnio dispoziciją aiškinti sistemškai su BK įtvirtintais turto pasisavinimu ir turto iššvaistymu.

Subjektu už svetimo turto pasisavinimą ar iššvaistymą yra traukiamas tik fizinis asmuo, kuriam iki administracinio nusižengimo padarymo buvo suėję 16 metų ir yra (ribotai) pakaltinamas. Skirtingai nei nurodyta BK, juridinių asmenų administracinė

---

neteko galios 2008 m. rugpjūčio 1 d., o vietoj jo buvo priimtas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas, kuriame numatytas bazinis bausmių ir nuobaudų dydis, prilygintas ir pakeičiantis MGL. Taigi, BK nurodomas MGL, kaip blanketinis požymis, nukreipia į netekusį galios teisės aktą.

<sup>223</sup> Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2020 m. gegužės 19 d. aiškinamasis raštas Nr. XIIIIP-4857 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 167, 178, 181, 182, 183, 184, 190, 192, 196, 197, 199, 1991, 1992, 200, 203, 204, 206, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 2241, 246, 248, 254, 255, 270, 272 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsnių ir kodekso 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 109, 115, 122, 125, 187, 291, 293 ir 423 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 831, 1131 ir 1871 straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų.

<sup>224</sup> Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 23 d. nutartis byloje Nr. N-62-1450/2010.

atsakomybė už šias veikas nenumatoma. Jei administracinis nusižengimas padarytas juridinio asmens naudai ar interesais, atsakys fizinis asmuo, kuris yra už tai atsakingas (pavyzdžiui, juridinio asmens vadovas, darbuotojas). Be to, administraciniam nusižengimui, numatytam ANK už svetimo turto pasisavinimą ar iššvaistymą, yra būdingas specialus subjektas. Veika gali būti padaryta tik tokio asmens, kuriam turtas yra patikėtas<sup>225</sup>. Tarp fizinio asmens ir turto turi būti susiklostęs specialus santykis, suteikiantis asmeniui teisę valdyti, naudoti ar disponuoti jam patikėtu turtu.

Administracinės atsakomybės taikymas už svetimo turto pasisavinimą ar iššvaistymą turi būti pagrįstas ne tik objektyviųjų nusižengimo sudėties požymių, bet ir kaltės nustatymu (ANK 2 straipsnio 3 dalis). ANK 7 straipsnis numato, kad asmuo pripažįstamas kaltu dėl administracinio nusižengimo padarymo, jeigu jį padarė tyčia ar dėl neatsargumo. ANK tiesiogiai numato veikas, už kurias asmenys traukiami administracinė atsakomybė tik esant tyčiai (pavyzdžiui, ANK 55 ir 115 straipsniai). Tačiau iš ANK 108 straipsnio formuluotės galima daryti išvadą, kad turto pasisavinimas ar iššvaistymas gali būti padaromi tiek tyčia, tiek dėl neatsargumo. Tuo tarpu teismų praktika nukrypsta nuo šio įstatyminio reguliavimo. Pagal teismų išaiškinimus, asmuo pripažįstamas kaltu dėl administracinio nusižengimo padarymo pasisavinant ar iššvaistant svetimą turtą tik tada, jei veikia tiesiogine ar netiesiogine tyčia, neminint neatsargios kaltės<sup>226</sup>. Toks teismų praktikos interpretavimas vertinamas teigiamai, kadangi žvelgiant sistemiškai su baudžiamąja teise, tiek turto pasisavinimas, tiek turto iššvaistymas siejami su sąmoningais ir valingais kaltininko veiksmais. Taip pat tiek administracinės, tiek baudžiamosios atsakomybės taikymas susijęs su pavojingumo laipsniu. Tai reiškia, kad sąmoningai ir tyčia atlikti veiksmai vertinamai kaip pakankamai pavojingi, kad užtrauktų administracinę atsakomybę už svetimo turto ar turtinės teisės pasisavinimą ar iššvaistymą. Neatsargus turto ar turtinės teisės pasisavinimas ar iššvaistymas, nors ir sukeliantis neigiamų pasekmių, paprastai nėra tokio pavojingumo lygio, kad būtų pagrindas taikyti administracinę atsakomybę. Todėl tokiems pažeidimams tinkamesnė civilinė ar drausminė atsakomybė.

ANK tiesioginės ir netiesioginės tyčios samprata apibrėžiama identiškai kaip ir BK<sup>227</sup>. Teismų praktikoje bei teisės doktrinoje laikomasi nuostatos, kad administracinė

---

<sup>225</sup> Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 13 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-254-935/2024.

<sup>226</sup> Kauno apygardos teismo 2020 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-552-383/2020.

<sup>227</sup> ANK 8 straipsnis numato, kad tyčia yra tada, kai asmuo, darydamas nusižengimą, suvokė pavojingą veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti ANK numatytų padarinių, ir jų norėjo

atsakomybė gali būti taikoma tik tuo atveju, jei asmuo padarė teisės draudžiamą veikimą kaltai, tai yra suvokdamas pavojingus, žalingus visuomenei tokio savo elgesio padarinius, jų siekdamas arba sąmoningai leisdamas tokiems padariniams atsirasti<sup>228</sup>. Vadovaujantis įstatyminiu reguliavimu bei teismų praktika, darytina išvada, kad nustatinėjamos kaltės turinys administracinėje ir baudžiamojoje teisėje sutampa.

Vis dėlto, lyginant ANK ir BK numatytą atsakomybę už turto pasisavinimą ir iššvaistymą, išryškėja esminiai skirtumai dėl galimų kaltės formų. Turto iššvaistymo atveju BK ir ANK reglamentavimas sutampa, nes atsakomybė taikoma tiek esant tiesioginei, tiek netiesioginei tyčiai, o turto pasisavinimo atveju BK numatoma tik tiesioginė tyčia, tuo tarpu administracinė atsakomybė gali būti taikoma ir esant netiesioginei tyčiai. Taigi, ANK numato platesnį galimų kaltės formų ratą už svetimo turto pasisavinimą. Tai turėtų kelti diskusijas, nes baudžiamojoje teisėje pripažįstama, kad turto pasisavinimas yra galimas tik tiesiogine tyčia, kai kaltininkas siekia paversti turtą ar turtinę teisę savais, o ne tik sąmoningai leidžia padariniams atsirasti. Toks reguliavimas kelia BK ir ANK sistemiškumo problemą, nes atsiskleidžia baudžiamosios ir administracinės teisės normų nesuderinamumas. Todėl tikslinga svarstyti, ar administracinis turto pasisavinimas neturėtų būti siejamas tik su tiesiogine tyčia.

Apibendrinant galima teigti, kad baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą atirbojimas pirmiausia grindžiamas turto vertės kriterijumi. Toks kriterijus suteikia formalų aiškumą ir padeda išvengti skirtingų sprendimų analogiškose situacijose, tačiau ne visada atspindi realų veikos pavojingumą, kadangi neatsižvelgiama į kaltininko veiksmus. Taip pat ANK 108 straipsnio formuluotė yra abstraktesnė, lyginant su BK 183 ir 184 straipsniais, todėl turi būti aiškinama sistemiškai. Tai rodo glaudų baudžiamosios ir administracinės atsakomybės ryšį, nes ANK įtvirtinto turto pasisavinimo ir iššvaistymo objektas ir objektyviosios pusės požymių interpretavimas tiesiogiai priklauso nuo doktrinos ir teismų praktikos formuojamų BK įtvirtintų turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo taisyklių. Be to, būtina atsižvelgti ir į veikos subjektą bei galimas kaltės formas padarant turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą, kadangi ANK 108 straipsnyje yra susiaurinamas subjektų ratas apimant tik fizinius asmenis, tačiau išplečiamos kaltės formos, numatant netiesioginę tyčią dėl svetimo turto pasisavinimo, nors baudžiamojoje teisėje turto pasisavinimas siejamas tik su tiesiogine tyčia.

---

arba nors jų nenorėjo, bet sąmoningai leido jiems atsirasti.

<sup>228</sup> Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. birželio 14 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-187-606/2019.

## IŠVADOS

1. Turto pasisavinimu pripažįstami atvejai, kai kaltininkas neteisėtai, neatlygintinai jam patikėtą ar esantį žinioje svetimą turtą ar turtinę teisę paverčia savais, užvaldydamas juos ir įgydamas galimybę valdyti, naudoti bei disponuoti kaip nuosavais. Turto iššvaistymu laikoma, kai kaltininkas patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę, viršydamas įgaliojimus, neteisėtai ir neatlygintinai perleidžia tretiesiems asmenims, prieš tai jų neužvaldęs, taip pat kai kaltininkas juridiskai panaikina turtinę teisę arba padaro ją beverte.
2. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo objektas ir dalykas sutampa. Doktrinoje nėra vieningo požiūrio į šių veikų objekto apimtį, tačiau tikslinga objektu laikyti turtinius santykius plačiąja prasme, apimančius nuosavybės teisę, turtines teises ir turtinius interesus. Dalykas – svetimas turtas ar turtinė teisė, turintys objektyvią ekonominę vertę.
3. Nagrinėjamas veikas skiria jų objektyvioji pusė. Turto pasisavinimas ir turto iššvaistymas yra nusikalstamos veikos, kuriomis neteisėtai disponuojama patikėtu ar žinioje esančiu svetimu turtu ar turtine teise, padarant žalos teisėtam savininkui. Atribojant šias veikas tarpusavyje, esminę reikšmę turi tai, ar kaltininkas svetimą turtą ar turtinę teisę paverčia nuosavais, ar neteisėtai juos perleidžia tretiesiems asmenims prieš tai jų neužvaldęs, taip pat juridiskai panaikina turtinę teisę ar paverčia ją beverte. Pagrindinis atribojimo kriterijus yra veikų baigtumo momentas: turto pasisavinimas laikomas baigtu, kai kaltininkas užvaldo turtą ar turtinę teisę ir įgyja realią galimybę valdyti, naudoti ir disponuoti kaip savais, nors ir trumpą momentą, o turto iššvaistymo baigtumas priklauso nuo iššvaistymo būdo ir siejamas su turto faktišku perėjimu trečiajam asmeniui, juridiniu turtinės teisės turėtojo pasikeitimu arba situacija, kai tampa neįmanoma šią teisę įgyvendinti. Turto pasisavinimas negali peraugti į turto iššvaistymą, kadangi skiriasi šių veikų baigtumo momentai.
4. Abiejų nusikalstamų veikų sudėtys yra materialiosios, todėl būtinas padarinių kilimas – reali turtinė žala savininkui ar teisėtam valdytojui. Tarp veikos ir padarinių turi būti nustatytas priežastinis ryšys. Tačiau materialioji sudėtis kelia ir praktinių sunkumų – galimos situacijos, kai turtas faktiškai pasisavinamas, tačiau savininkas realios turtinės žalos nepatiria, o tokiais atvejais veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas, o ne baigta nusikalstama veika.
5. Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo subjektu gali būti įstatymo nustatyto amžiaus sulaukęs pakaltinamas ar ribotai pakaltinamas fizinis asmuo, taip pat juridinis asmuo. Nors fiziniam asmeniui nustatyta bendroji 16 metų riba, dėl specialiojo subjekto

pobūdžio, reikalaujančio civilinio ir darbinio veiksnio, veikos paprastai atliekamos sulaukus pilnametystės. Šių nusikalstamų veikų subjektai turi atitikti specialiuosius požymius – turtas ar turtinė teisė turi būti patikėti ar perduoti jų žinion civilinių, darbo ar kitų teisinių santykių pagrindu. Doktrinoje pagrįstai siūloma suvienodinti patikėto ir žinioje esančio turto sampratas, paliekant „patikėto turto“ sąvoką. Esant bendrininkavimui, bendrininkas, kuris neturi specialaus subjekto požymio, gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už turto pasisavinimą ar iššvaistymą.

6. Turto pasisavinimo ir iššvaistymo subjektyviosios pusės požymiai atriboja šias veikas tarpusavyje, nes turto pasisavinimas gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, kai kaltininkas siekia svetimą turtą ar turtinę teisę paversti savais, o turto iššvaistymas – tiesiogine ir netiesiogine tyčia, kai kaltininko tyčia nukreipta į turto ar turtinės teisės realizavimą tretiesiems asmenims. Papildomu veikų atribojimo kriterijumi laikytinas turtinės naudos gavėjas: pasisavinimo atveju tai pats kaltininkas, o iššvaistymo – trečiasis asmuo.
7. Baudžiamosios ir civilinės atsakomybės atribojimas grindžiamas dviem pagrindiniais kriterijais: rūpestingo „šeimos galvos“ elgesio standarto pažeidimu (vertikaliuose santykiuose) ir kreditoriaus teisinės padėties apsunkinimu (tiek vertikaliuose, tiek horizontaliuose santykiuose). Bet kuriuo atveju baudžiamoji atsakomybė siejama su tyčiniu kaltininko elgesiu, kuris peržengia civilinių santykių ribas.
8. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimas grindžiamas turto vertės kriterijumi, kuris, nors užtikrina formalų aiškumą, ne visuomet tinkamai atskleidžia realų veikos pavojingumą. ANK 108 straipsnio dispozicija turi būti aiškinama remiantis BK 183 ir 184 straipsniuose suformuota turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo praktika, o tai patvirtina glaudų baudžiamosios ir administracinės atsakomybių ryšį. ANK 108 straipsnyje, palyginti su BK 183 straipsniu, numatytas platesnis galimų kaltės formų ratas pasisavinant turtą, o tai atskleidžia šių normų sistemiškumo trūkumą.

## ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

### **Lietuvos Respublikos teisės norminiai aktai:**

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. *Valstybės žinios*, 1992, 33–1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864. *Valstybės žinios*, 2000, 74–2262.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. 2016 m. rugsėjo 14 d. Nr. XII-2603. TAR, 2016, 23709.
5. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. 1961 m. sausio 1 d. *Vyriausybės žinios*, 1961, 18–147.
6. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1961 m. sausio 1 d. įstatymas „Dėl Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo“. *Vyriausybės žinios*, 1961, 18–147.
7. Lietuvos Respublikos 1991 m. gruodžio 3 d. įstatymas Nr. I-2061 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir pataisos darbų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*, 1991, 36–975.
8. Lietuvos Respublikos 1994 m. liepos 19 d. įstatymas Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybinės žinios*, 1994, 60–1182.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 267-3, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas. 2023 m. balandžio 27 d. Nr. XIV-1925. TAR, 2023, 8475.
10. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113-1, 187-1, 474-1 straipsniais įstatymas. 2023 m. balandžio 27 d. Nr. XIV-1926. TAR, 2023, 8476.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“. TAR, 2008, 121–4608.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimas Nr. 707 „Dėl

bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“. TAR, 2017, 14215.

### **Užsienio šalių baudžiamieji įstatymai:**

13. Theft Act 1968 (1968-07-29). [interaktyvus]. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/60/contents>.
14. Penal Code of France (1992-07-22). [interaktyvus]. [https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french\\_penal\\_code\\_33.pdf](https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf).
15. German Criminal Code (1871-05-15). [interaktyvus]. [https://legislationline.org/sites/default/files/documents/8c/Germany\\_CC\\_am2013\\_en.pdf](https://legislationline.org/sites/default/files/documents/8c/Germany_CC_am2013_en.pdf).
16. The Criminal Code Of The Russian Federation No. 63-Fz (1996-06-13). [interaktyvus]. [https://legislationline.org/sites/default/files/documents/a6/RF\\_CC\\_1996\\_am03.2012\\_en.pdf](https://legislationline.org/sites/default/files/documents/a6/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf).

### **Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina:**

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1–7.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 134–4819.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 126–4816.
20. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 151–6778.
21. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. birželio 7 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 133–6792.

### **Specialioji literatūra:**

22. ABRAMAVIČIUS, Armanas; ALIUKONIENĖ, Rita; BARANSKAITĖ, Agnė ir kt. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antras tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
23. APANAIVIČIUS, Martynas (1969). *Nusikaltimai asmeninei piliečių nuosavybei*. Vilnius: VVU rotoprintas.
24. APANAIVIČIUS, Martynas (1970). *Nusikaltimai socialistinei nuosavybei*, Vilnius:

Vaizdas.

25. APANAIVIČIUS, Martynas; KLIMKA, Alfonsas ir MISIŪNAS, Jonas (1974). *Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis*. Vilnius: Mintis.
26. APANAIVIČIUS, Martynas (1978). *Nusikalstamas asmeninio piliečių turto gavimas, sunaikinimas, sužalojimas*, Vilnius: V. Kapsuko universiteto rotoprintas.
27. BIELIŪNAS, Egidijus; ČEPAS, Algimantas; IGNOTAS, Mykolas ir kt. (1989). *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis.
28. BIELIŪNAS, Egidijus; ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2001). *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis 2 knyga*. Vilnius: Eugrimas.
29. BUKELIENĖ, Dalia (2004). Turto pasisavinimo subjektas: ypatumai ir problematika. *Teisė*, (53), 51–67.
30. BUKELIENĖ, Dalia (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas.
31. ČAPLINSKAS, Albertas; DAPŠYS, Antanas ir MISIŪNAS, Jonas (2004). Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo teorinės problemos. *Teisės problemos*, 4 (46), 44–82.
32. DRAKŠAS, Romualdas (2013). Kai kurie baudimo už turto pasisavinimą probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 20(1), 283–299.
33. DRAKŠIENĖ, Anna ir STAUSKIENĖ, Egidija (1998). *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
34. FEDOSIUK, Oleg (2002). Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. *Jurisprudencija*, 28(20), 80–86.
35. FEDOSIUK, Oleg (2003). Sukčiavimo normos koncepcija naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ir jos įgyvendinimo problemos. *Teisė*, 48, 78–89.
36. FEDOSIUK, Oleg (2004). Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 60(52), 82–95.
37. FEDOSIUK, Oleg (2008). Patikėtos svetimos turtinės teisės pasisavinimo ir iššvaistymo samprata. *Jurisprudencija*, 11(113), 72–83.
38. FEDOSIUK, Oleg (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715–738.
39. GIRDENIS, Tomas; GUTAUSKAS, Aurelijus ir KUJALIS, Pavelas (2014). *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: MRU.
40. GRUODYTĖ, Edita; FEDOSIUK, Oleg; MILINIS, Albertas ir kt. (2021). *Lietuvos*

*baudžiamoji teisė. Specialioji dalis.* Pirmoji knyga: vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

41. JAKUTYTĖ–STUNGAILIENĖ, Asta (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, 3(3), 213–227.
42. KRIZINAUSKAS, Juozas ir SMAGURAUSKAS, Stasys (2001). *Vokiečių-lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
43. MARKEVIČIŪTĖ, Milda (2022). *Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje*. Daktaro disertacija, Socialiniai mokslai, Teisė (S 001), Vilniaus Universitetas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 10.15388/vu.thesis.292
44. PAKALNIŠKIS, Vytautas (2002). Nuosavybės teisės doktrina ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Jurisprudencija*, 28(20), 69–79.
45. PRANKA, Darius (2012). *Nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo koncepcija Lietuvos baudžiamojame teiseje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
46. PRAPIESTIS, Jonas ir PRAPIESTIS, Darius (2016). Kaltės institutas baudžiamojame kasacijoje. *Teisės apžvalga*, 2(14), 48–61.
47. SINKEVIČIUS, Edvardas (2002). *Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
48. ŠEDBARAS, Stasys (2005). *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia.
49. ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; PRAPIESTIS, Jonas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis, I knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
50. ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). Monografija *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
51. ZAJANČKAUSKIENĖ, Jolanta (2013). Teismų praktikos aktualijos baudžiamosiose bylose dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų. *Jurisprudencija* 20(4), 1524–1534.

### **Teismų praktika:**

52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika. 1999, Nr. 11.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr.

2K-223/2010.

54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64/2011.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2011.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2012.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-191/2012.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84/2012.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-168/2013.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-373/2013.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-89/2014.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2014.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-407/2014.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2014.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132-788/2015.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-234-942/2015.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-373-696/2016.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-369-303/2017.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-699/2018.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.

2K-34-693/2019.

71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-648/2019.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274-788/2019.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-25-495/2020.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-118-458/2021.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-63-489/2022.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-495/2022.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-976/2022.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-788/2022.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-241-942/2022.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-43-594/2023.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-73-942/2023.
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-120-788/2023.
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-489/2023.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-168-594/2023.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-59-1073/2024.
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261-489/2024.
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-

47-648/2025.

88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-387/2025.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-1214/2025.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-81-495/2025.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91-891/2025.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-719/2025.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-654/2025.
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137-813/2025.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.
96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-719/2026.
97. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 23 d. nutartis byloje Nr. N-62-1450/2010.
98. Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. birželio 14 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-187-606/2019.
99. Kauno apygardos teismo 2020 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-552-383/2020.
100. Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-4-1076/2023.
101. Vilniaus apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 13 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-254-935/2024.
102. Klaipėdos apygardos teismo 2025 m. gruodžio 15 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. eAN2-261-635/2025.

### ***Travaux préparatoires:***

103. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2020 m. gegužės 19 d. aiškinamasis raštas Nr. XIIIIP-4857 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 167, 178, 181, 182, 183, 184, 190, 192, 196, 197, 199, 199<sup>1</sup>, 1992, 200, 203, 204, 206, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 224<sup>1</sup>, 246, 248, 254, 255, 270, 272 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsnių ir kodekso 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 109, 115, 122, 125, 187, 291, 293 ir 423 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 831, 1131 ir 1871 straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 122, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą“.
104. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2023 m. kovo 27 d. išvada Nr. XIIIIP-4857(3) „Dėl Administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113(1), 187(1), 474(1) straipsniais įstatymo projekto“.
105. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2022 m. kovo 22 d. išvada Nr. XIIIIP-4856(2) „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189<sup>1</sup>, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199<sup>1</sup>, 199<sup>2</sup>, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224<sup>1</sup>, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267<sup>1</sup>, 270, 277 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsniu ir kodekso 177, 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto“.
106. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto 2023 m. kovo 22 d. išvada Nr. 102-P-10 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189<sup>1</sup>, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199<sup>1</sup>, 199<sup>2</sup>, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224<sup>1</sup>, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267<sup>1</sup>, 270, 277 ir 281 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 282<sup>1</sup> straipsniu ir kodekso 177, 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-4856(2)“.

### **Kiti šaltiniai:**

107. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Nusikalstamumo duomenų rinkiniai* [interaktyvus]. <https://www.ird.lt/lt/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-atviri-duomenys->

paslaugos/nusikalstamumo-duomenu-rinkiniai/family.NU?DT%5B%5D=2025-12&DT%5B%5D=2024-12&DT%5B%5D=2023-12&DT%5B%5D=2022-12&DT%5B%5D=2021-12&DT%5B%5D=2020-12&SAV%5B%5D=LR&BK%5B%5D=BK183&BK%5B%5D=BK183-2D&BK%5B%5D=BK183-3D&BK%5B%5D=BK184&BK%5B%5D=BK184-2D&BK%5B%5D=BK184-3D&cols=DT.

108. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (2021). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. [interaktyvus]. <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/nuosavyb%C4%97?paieska=nuosavyb%C4%97&i=57bbc9a3-617a-4100-b466-241e97fc3ebd>.

**Turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo atribojimas**

**Neringa Skipskytė**

Šiame magistro darbe detaliai nagrinėjami turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo teoriniai aspektai bei šių nusikalstamų veikų sudėčių požymiai, siekiant nustatyti aiškius jų atribojimo kriterijus. Turto pasisavinimo ir iššvaistymo sampratų istorinė raida atskleidė, kad anksčiau šios veikos buvo traktuojamos kaip bendros grobimo formos, o šiuo metu galiojantis kodeksas jas aiškiai išskiria į savarankiškas nusikalstamas veikas. Lyginamoji užsienio valstybių analizė parodė, kad Lietuvoje pasirinktas dviejų savarankiškų sudėčių modelis, nors ir nėra plačiai paplitęs, tačiau pagrįstas, siekiant aiškiai atriboti šias veikas tarpusavyje. Vadovaujantis baudžiamosios teisės mokslininkų nuomonėmis ir teismų praktika, išsamiai analizuojamos pagrindinės turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo sudėtys, išskiriant esminius objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių skirtumus. Nustatyta, kad pagrindinis objektyvusis atribojimo kriterijus yra veikų baigtumo momentas ir galutinis turtinės naudos gavėjas, o subjektyvusis – tyčia ir jos kryptingumas. Darbe taip pat analizuojamos baudžiamosios, civilinės ir administracinės atsakomybės ribos, atskleidžiant jų atribojimo kriterijus.

## SUMMARY

### **Distinguishing between misappropriation of property and squandering of property** **Neringa Skipskytė**

In this master's thesis, the theoretical aspects of misappropriation of property and squandering of property, as well as the elements of these criminal offences, are examined in detail with the aim of identifying clear criteria for distinguishing between them. The historical development of the concepts of misappropriation and squandering of property revealed that these acts were previously treated as forms of a general offence of property appropriation, whereas the currently applicable Criminal Code clearly separates them into independent criminal offences. A comparative analysis of foreign countries showed that the model of two distinct offenses chosen in Lithuania, although not widely prevalent, is justified in order to clearly distinguish these offenses from one another. Based on the opinions of criminal law scholars and case law, the main elements of misappropriation of property and squandering of property are analyzed, highlighting the essential differences between their objective and subjective elements. It has been established that the primary objective criterion for differentiation is the moment of completion of the acts and the ultimate beneficiary of the economic gain, while the subjective criterion relates to intent and its direction. The thesis also analyses the boundaries between criminal, civil, and administrative liability, revealing the criteria for distinguishing among these forms of liability.